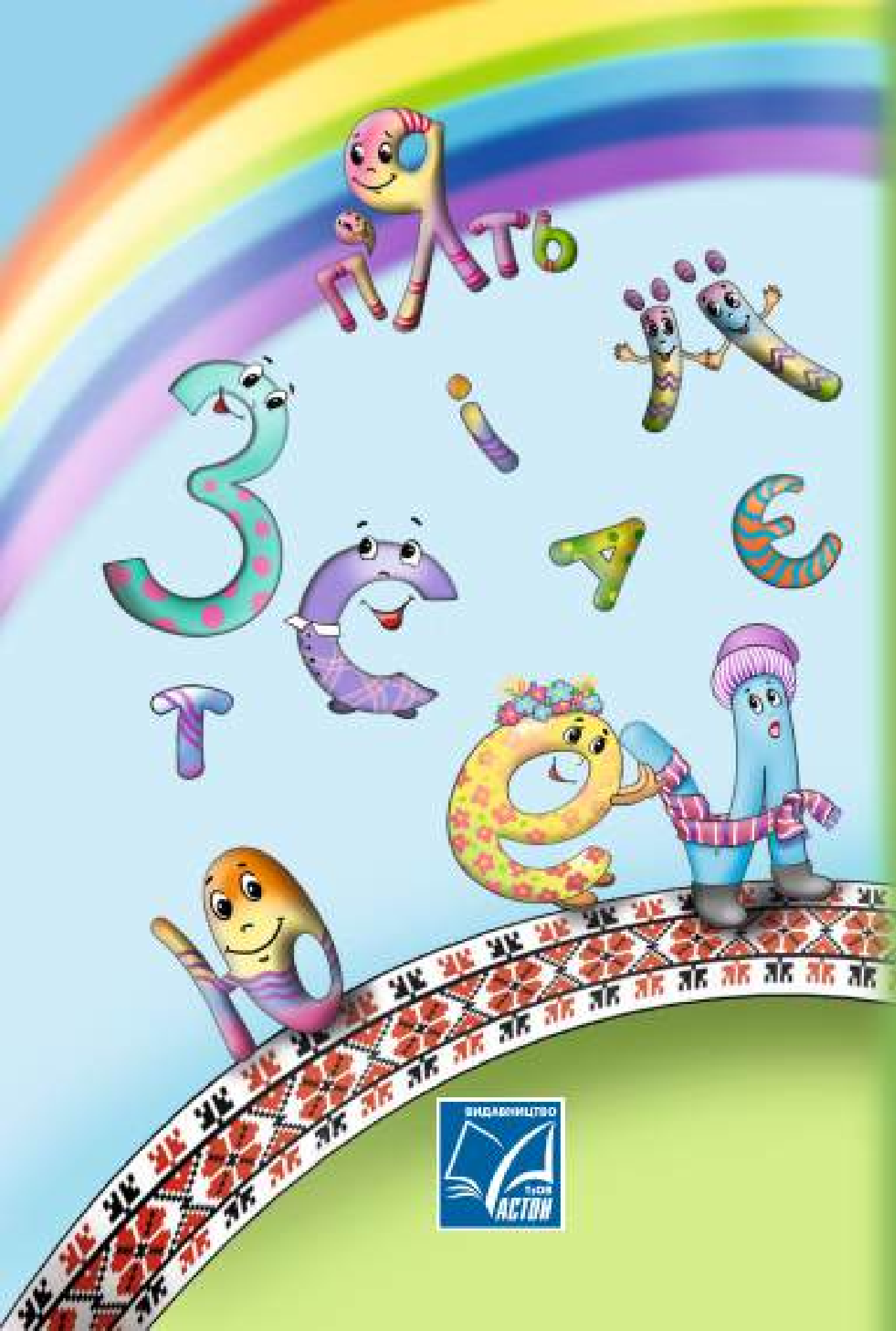

2025

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ Частина 2

Марія Чабайовська
Наталія Омельченко
Віра Синільник

3

Марія Чабайовська
Наталія Омельченко
Віра Синільник

Українська мова та читання

Частина 2

Інфографіка

Калина

Калина отримала своє ім'я від давньослов'янської назви Сонця — «коло».

У «Кобзарі» Тараса Шевченка слово **калина** трапляється 360 разів!

Ця рослина оспівана в піснях. Про неї складені перекази, легенди, вірші, казки, прислів'я.

Калинові квіти та ягоди присутні у вишивці. Святкові жіночі сорочки та рушники прикрашали калиновими вишитими орнаментами.

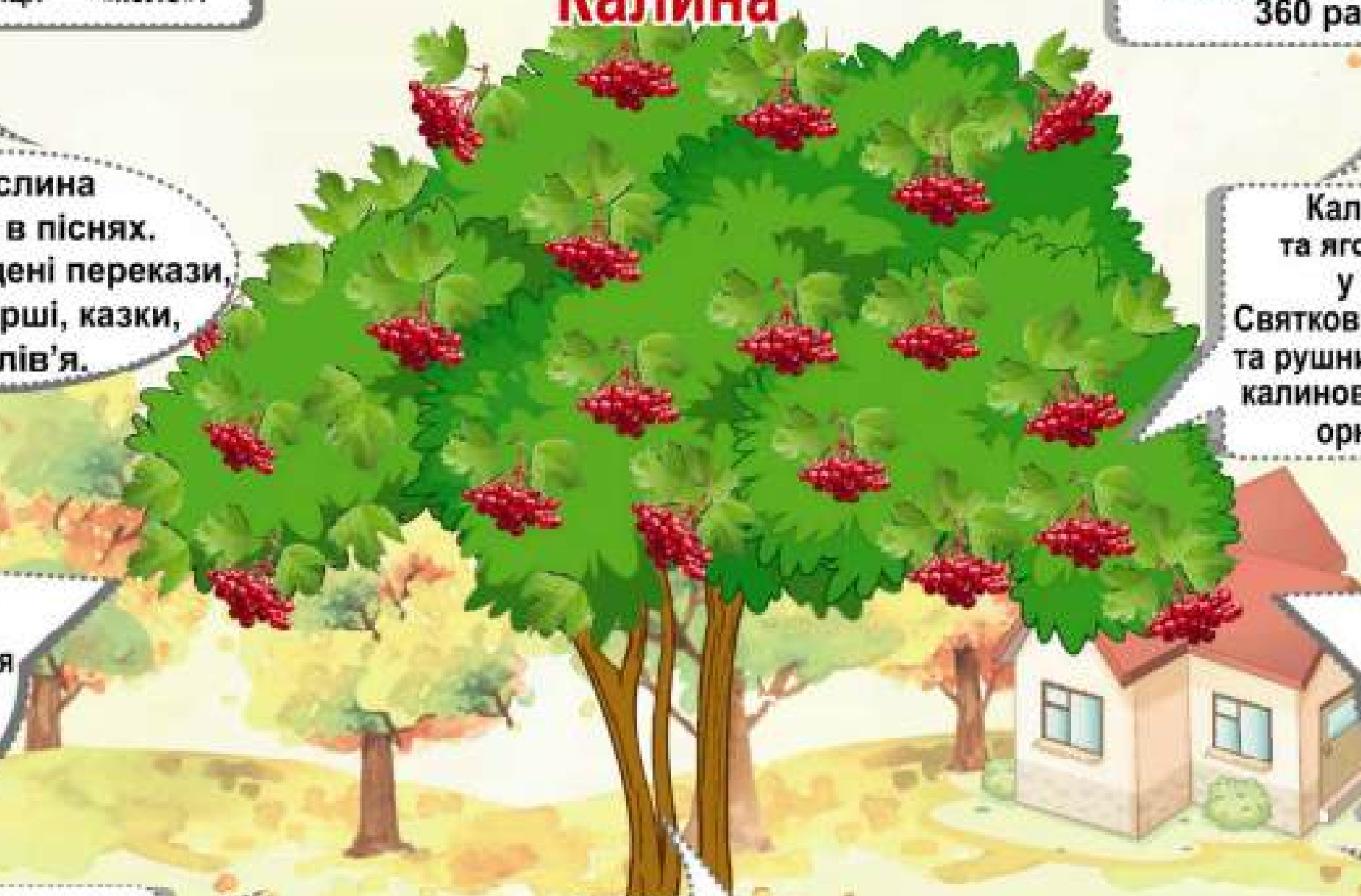
Грона червоних соковитих ягід означають безсмертя роду, ніжну красу та родючість.

З давніх-давен калина росла біля кожної хати українців.

Калина — одна з дванадцяти квітів в українському віночку.

В Україні є понад 100 населених пунктів з назвами Калинівка, Калинове.

Цей кущ має лікувальні властивості.

Марія Чабайовська, Наталія Омельченко, Віра Синільник

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

*Музика Михайла Вербицького
Слова Павла Чубинського*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

**Підручник для 3 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)**

Частина 2

**Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України**

**Тернопіль
Астон
2025**

УДК 811.161.2(075.2)
Ч-12

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 07. 01. 2025 № 22)

Чабайовська М. І.

Ч-12 Українська мова та читання : підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Частина 2 / М. І. Чабайовська, Н. М. Омеляченко, В. В. Синільник. — Тернопіль : Астон, 2025. — 160 с. : іл.

ISBN 978-966-308

Відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти та
Типової освітньої програми початкової освіти колективу авторів
під керівництвом Р. Б. Шияна

УДК 811.161.2(075.2)

Умовні позначення

	1. Номер завдання		Працюю в парі або групі
	Пригадую		Завдання різного рівня складності
	Досліджую, вивчаю мовний і літературознавчий матеріал		Знаюмлюся з медіа
	Завдання для розвитку критичного мислення		Для допитливих і кмітливих
			Культура мовлення

Презентації для уроків української мови та літературного читання, рубрики «Перевір свої досягнення», «Відповіді до завдань», інтерактивні завдання розміщено за <https://cutt.ly/Yry8jPIS> покликанням й QR-кодом.

ISBN 978-966-308-

© Чабайовська М. І.,
Омеляченко Н. М.,
Синільник В. В., 2025
© ТзОВ «Видавництво Астон», 2025

Зміст

ДОСЛІДЖУЮ ПРИКМЕТНИКИ

ЗИМОВИЙ ДИВОСВІТ

Прикметник як частина мови	7
Іван Сенченко. Пастух рогатий...	7
Олеся Мамчич. Босо-взутий сніговик. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах	9
Медіа. Створення реклами	10
Зв'язок прикметників з іменниками	11
Володимир Кленц. Гостює в нас зима	11
Щедрик (щедрівка)	13
Уживання прикметників у прямому і переносному значенні	15
Лідія Новикова. Падає сніг	15
Олеа Буцень. Гуля	16
Прикметники-антоніми	19
Оксана Сенатович. Веселий сніг	19
Анатолій Качан. Крихти хліба	19
Прикметники-синоніми	21
Анатолій Давидов. Колиска серед снігу	21
Змінювання прикметників за числами	23
Євген Гуцало. Зайці	23
Василь Сухомлинський. Горбатенька дівчинка	25
Змінювання прикметників за родами	27
Василь Сухомлинський. Як дзвенять сніжинки	27
Галина Демченко. Спасибі лісникові!	29
Родові закінчення прикметників	31
Олександр Копиленко. Переполох	31
Медіа. Створення інфографіки	35
Відмінювання прикметників	37
Надія Красоткіна. Щоб описати зиму	37
Володимир Пархоменко. Зимово купальниця	39
Аналіз прикметника як частини мови	41
Василь Слалчук. Дмитриків страх	41
Закріплення вивченого про прикметник як частину мови	43
Василь Слалчук. Дмитриків страх (продовження)	43
Перевір свої досягнення	44

ДОСЛІДЖУЮ ЧИСЛІВНИКИ З КРИНИЦІ НАРОДНОЇ МУДРОСТІ

Числівник як частина мови	45
Загадки. <i>Із народного</i>	45
Прислів'я. <i>Із народного</i>	47
Приказки. <i>Із народного</i>	47
Скормовки. <i>Із народного</i>	48
Числівники на позначення кількості предметів	
Числівники на позначення порядку під час лічби	49
Мирилки. <i>Із народного</i>	49
Заклички. <i>Із народного</i>	49
Лічилки. <i>Із народного</i>	51
Вимова і правопис числівників	53
Два півники (українська народна дитяча пісня)	53
Гойда, гойда-гой, ніченька їде (колискова пісня)	55

ДОСЛІДЖУЮ ДІЄСЛОВА УКРАЇНСЬКІ ТА ЗАРУБІЖНІ КАЗКИ Й ЛЕГЕНДИ

Дієслово як частина мови	57
Чому ми співучі (легенда)	57
Початкова форма дієслова	59
Наша земля (легенда)	59
Зв'язок дієслова з іменником у реченні	61
Лисиця та рак (українська народна казка)	61
Хліб і золото (українська народна казка)	63
Дієслова-антоніми	65
Мудра дівчина (українська народна казка)	65
Медів. Написання смс-повідомлення	67
Дієслова-синоніми	69
Леся Українка. Три метелики	69
Уживання дієслів у переносному значенні	73
Юрій Яримш. Музична історія	73
Дієслова, що називають завершену або незавершену дію	
Вимова і правопис дієслів, що закінчуються на -ться, -шся	77
Анатолій Костецький. Все прокидається поволі	77
Дніпрова Чайка. Коза-дереза	79
Театралізація	80

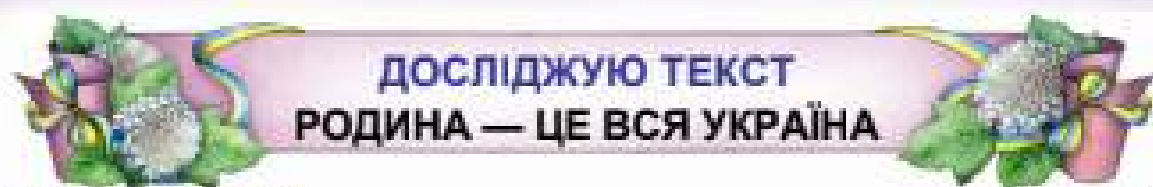
Змінювання дієслів за часами	81
Лисиця і куріпка (французька народна казка)	81
Чому кенгуру стрибає (австралійська народна казка)	83
Закріплення вивченого про часові форми дієслова	85
Езоп. Двоє приятелів і ведмідь	85
Написання частки не з дієсловами	89
Шарль Перро. Червона Шапочка. Переклад Романа Терещенка	89
Аналіз дієслова як частини мови	
Узагальнення вивченого за темою «Дієслово»	93
Ганс Крістіан Андерсен. П'ятеро з одного стручка. Переклад Оксани Іваненко	93
Перевір свої досягнення	96

ДОСЛІДЖУЮ РЕЧЕННЯ ВЕСНЯНІ РАДОЩІ

Розповідні і питальні речення	97
Катерина Перелісна. Весна	97
Зірка Мензатюк. Великодня казка «Молоданчик»	98
Спонукальні речення. Речення окличні і неокличні	101
Андрій М'ясткієвський. Великдень	101
Наталія Любиченко. Квітучі писанки	103
Звертання	105
Олена Розовенко. Весна	105
Костянтин Ушинський. Бджілки на розвідці	107

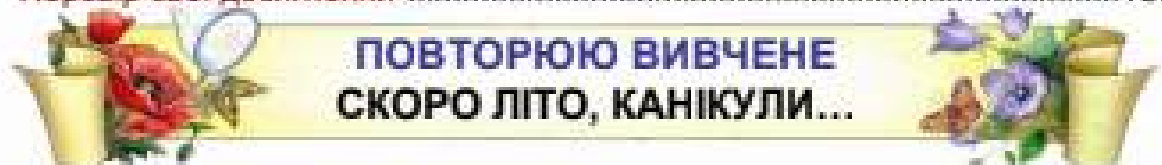
ДОСЛІДЖУЮ РЕЧЕННЯ ВИДАТНІ УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ

Члени речення. Головні і другорядні члени речення	109
Тарас Шевченко. Весна	109
Тарас Шевченко. Зоре моя вечірняя	111
Закріплення вивченого про головні і другорядні члени речення	113
Леся Українка. Давня весна	113
Леся Українка. Конвалія	115
Зв'язок слів у реченні	117
Іван Франко. Дивувалась зима	117
Іван Франко. Навесні	117
Закріплення вивченого про речення	119
Іван Франко. Лисичка і Журавель	119

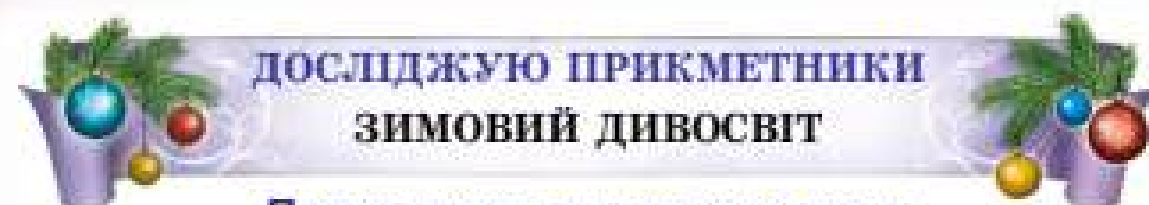
ДОСЛІДЖУЮ ТЕКСТ РОДИНА — ЦЕ ВСЯ УКРАЇНА

Текст і його ознаки	121
За Оленою Мацьків. Подарунок для мами	121
Текст-розповідь	125
За Михайлом Слабошпицьким. Васильків портрет	125
Текст-опис	127
За Михайлом Слабошпицьким. Васильків портрет (продовження)	127
Текст-міркування	129
Галина Ткачук. Гойдалка під кленом	129
Художній і науково-популярний текст	134
За Анатолієм Григоруком. Бабусина прем'єра	134
Мадія. Створення афіші	137
Перевір свої досягнення	137

ПОВТОРЮЮ ВИВЧЕНЕ СКОРО ЛІТО, КАНІКУЛИ...

Повторення вивченого про звуки і букви	138
Галина Римар. Казочка-п'єса про бджілку Таню та її друзів	138
Театралізація	139
Повторення вивченого про слово	141
Олександр Копиленко. Найвеселіший місяць	141
Повторення вивченого про будову слова	143
Леонід Полтава. Три матусі	143
Повторення вивченого про іменник	145
Любов Голота. Найрідніша	145
Повторення вивченого про прикметник	147
Оксана Караванська. Вишиванка. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах	147
Повторення вивченого про числівник	149
Оксана Караванська. Вишиванка (продовження)	149
Повторення вивченого про дієслово	151
Газета. З Інтернету	151
Повторення вивченого про речення	153
Андрій М'ястківський. Мудра голка	153
Повторення вивченого про текст	155
Надія Красоткіна. А я люблю, коли сміються діти	155
Повторення вивченого в третьому класі	157
Валентин Струтинський. Канікули	157
Перевір свої досягнення	158
Відповіді до завдань	158
Словник театральних термінів	159

ДОСЛІДЖУЮ ПРИКМЕТНИКИ ЗИМОВИЙ ДИВОСВІТ

Прикметник як частина мови

1. Прочитай оповідання.

Пастух рогатий...

Вийшла Катруся ввечері погуляти. А надворі сніг, а надворі мороз, і такий пекучий, що в Катрусі щоки почервоніли, як яблучка. Взяла вона саночки. Почала з гірки спускатися. Ще червоніші щоки стали в Катрусі. Очі блискотять. Пара з рота клубком вилітає. Гарно!

Спинилася відпочити. На небо глянула й здивилася.

Все небо синє-синє, аж темне, і на ньому без кінця і краю зірок насипано. А між ними ясний ріжок молодого місяця.

Аж тут Юрчик вискочив з двору. Кричить:

— Гей, Катрусе, це ти?!

— Я.

— Що ти робиш?

— Загадки пригадую.

— Загадки пригадаєш? —

Юрчик підбіг до Катрусі, глянув на неї і спитав: — А яку ти вже пригадала?

— А ось яку, — відповіла Катруся. — Пам'ятаєш, бабуся загадувала: поле не міряне, вівці не лічені, пастух рогатий?

Але Юрчик не був тоді дома, як бабуся цю загадку загадувала, то й не знав, як її відгадати. Насупився. Пальця до лоба приклав.

Думає, думає, а відповіді не знає.

Іван Сенченко

* Що робили діти надворі? Якими ти їх уявляєш?

** Як автор описує небо? Прочитай.

*** Складіть свої загадки, запропонуйте сусідові / сусідці по парті їх відгадати.

Прочитай продовження оповідання
«Пастух рогатий...» за покликанням
на сайті <https://is.gd/Bay0GU> або QR-кодом.

• Які загадки загадували діти одне одному?

2. Випиши з оповідання слова, що відповідають
на питання **який? яка? яке?**.

➔ Поміркуй, що вони називають.

➔ Доведи, що ці слова є прикметниками.

Прикметник — частина мови, що називає
ознаку предмета і відповідає на питання **який?
яка? яке? які?**.

3. Слиши. Підкресли прикметники.

Червоні снігурі

Стрибають по дворі.

В задумі чорний крук

Присів на білий сук.

Синиці голубі

Співають на вербі.

На зиму омелюх

Пошив рудий кожух.

Володимир Лучук

❖ Постав до них питання (усно).

4. Добери до кожного іменника прикметник. Познач його
будову.

Зразок. Зимовий ранок.

Сніг, сніжинка, рукавички, поле.

Прикметник як частина мови

1. Розглянь ілюстрацію. Поміркуй, про що буде розповідатися у вірші.

Босо-взутий сніговик

Взувши правий черевик,
йшов по лісу сніговик:
трохи босим,
трохи взутим
сніговик ходити звик.
В місто видибав:
— Овва!
Черевиків треба два!
Трохи босих,
трохи взutih
в місті славнім не бува.
Позаходив до крамниць,
накупив собі дрібниць:
від смішного хула-хупа
до пахучих полуниць.

Того є,
і сього є,
кожен хвалить щось своє,
тільки лівих черевиків
аніхто не продає.
Правий зняв —
і на льоду
взув на ліву до ладу.
— Я до міста йшов у правім,
а назад у лівім йду!
Скільки клунків! А валіз!
У маршрутку ледь уліз,
в право-лівім черевiku
вправо-вліво —
та й у ліс!

Олеся Мамчич

- Яка пригода трапилася зі сніговиком?
- Що він собі купив? Прочитай.

Реклама — це інформація про товари, послуги, видовища, подана з метою привернення уваги до них.

Комерційна реклама — це інформація, розповсюдження якої має на меті отримання прибутку.

Соціальна реклама — це інформація, спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, поширення якої не передбачає отримання матеріального прибутку.

- Чим відрізняється соціальна реклама від комерційної?
- Розглянь ілюстрацію на с. 9, знайди там зображену рекламу. Визнач її вид.

Перейди за покликанням на сайт <https://is.gd/hO0rE4> або скористайся QR-кодом і розглянь приклади реклами.

- Навіщо створені ці реклами?

Складіть рекламні повідомлення про будь-який товар чи плакат із соціальною рекламою на самостійно обрану тему. Презентуйте свою роботу.

2. Випиши з вірша прикметники, які починаються на букву **С** або **П**. Придумай ще по два прикметники на ці літери. Запиши.
3. Від поданих іменників утвори прикметники. Запиши. У прикметниках визнач закінчення.

Україна, мороз, вишня, зима, лебідь, золото.

- ♦ Добери й запиши прикметники до слова **Україна**.

4. Утвори прикметники від виділених іменників.

Зразок. Шафа для книг — книжкова шафа.

Варення з абрикосів — ... Хліб із пшениці — ...

Сопілка з калини — ... Сік із перенків — ...

Стрічка з шовку — ... Миска з глини — ...

5. Позмагайтеся, хто швидше напише п'ять прикметників на букву **Б**.

Зв'язок прикметників з іменниками

1. Прочитай виразно вірш.

Гостює в нас зима

Летять, летять сніжинки	Заліз в копичку зайчик
На поле, ліс і сад,	І солодко дріма.
Веселий свій таночок	Мете хвостом лисичка
Танцює снігопад.	Сніжок біля сосни.
Надворі — лютий холод,	В барлозі спить ведмедик,
Тепла давно нема.	Солодкі бачить сні.

Володимир Кленц

- Про яку пору року йдеться у вірші? Доведи свою думку.
- Що роблять взимку зайчик, лисичка та ведмедик? Прочитай.
- Визнач слова, ужиті в переносному значенні.

Письмо для себе

Які почуття в тебе викликав вірш?

Розглянь фото за покликанням на сайт <https://is.gd/G7vbWq> або QR-кодом.

Зробіть колаж з фото чи малюнків на тему «Зима».

Культура мовлення

Музикальна школа.

Музична школа.

2. Випиши з вірша іменники й пов'язані з ними прикметники.

Зразок. Таночок (який?) веселий.

- ♦ Подумай, чому прикметники зв'язані з іменниками.
- ♦ За потреби скористайся правилом.

Прикметники в мовленні зв'язані з іменниками, тому що вказують на ознаки предметів.

3. Утвори й запиши словосполучення. Познач закінчення прикметників. Скажи, з якими словами зв'язані прикметники.

Ялинка (яка?) вічнозелена — на ялинці (якій?)

Сніжинка (яка?) біла — сніжинку (яку?)

Іній (який?) срібний — інею (якого?)

Сонце (яке?) яскраве — під сонцем (яким?)

❖ Перевір правильність написаного.

Візьми до уваги! Зв'язок прикметників з іменниками встановлюється за допомогою питань. Питання став від іменника до прикметника.

4. До кожного прикметника добери іменник. Запиши.
Зразок. Рідна земля.

Смачний, чарівна, лісове, високі.

❖ Склади речення з цими словами.

5. Прочитай вірш. Спиши.

Срібні дерева

Срібні дерева,
срібне гілля,
сріблом пухнастим
вкрита земля.
Срібні у синьому небі
хмарки,

в срібних заметах
срібні стежки.
Срібний-пресрібний
ліс приберіг
білочці срібній
срібний горіх.

Леонід Первомайський

- ❖ Підкресли іменники й пов'язані з ними прикметники.
❖ Обведи слова, ужиті в переносному значенні.

Зв'язок прикметників з іменниками

1. Прочитай щедрівку. Визнач тему і головну думку твору.

Щедрик

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка,
Стала собі щебетати,
Господаря викликати:
— Вийди, вийди, господарю,
Подивися на кошару,
Там овечки покотились,
А ягнички народились.
В тебе товар весь хороший,
Будеш мати мірку грошей.
Хоч не гроші, то полова¹,
В тебе жінка чорноброва.
Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка.

* На які свята щедрують?

* Чи доводилося тобі щедрувати?

* Які щедрівки ти знаєш?

** Вивчи щедрівку напам'ять.

** Дізнайся більше про святкування різдвяно-новорічних свят.
Для цього прочитай текст рубрики «Це цікаво».

*** Порівняй малюнок і текст щедрівки. Що не так зображено на малюнку?

Це цікаво

Наші предки в різний час святкували Новий рік: першого березня, першого вересня і в січні — двічі: першого та чотирнадцятого числа. Події, описані в «Щедрику»,

¹ Полова — 1) відходи при обмолочуванні й очищуванні зерна; 2) щось таке, що не має суттєвого значення.

відбувалися тоді, коли вони відзначали це свято 1 березня. Уважалося, що пробудження природи і є початком відліку часу.

Прочитай щедрівки за покликанням на сайті <https://is.gd/XHj1jC> або QR-кодом.

Послухай щедрівку «Щедрий вечір, добрий вечір» за покликанням на сайті <https://is.gd/SrZ7e1> або QR-кодом.

❖ Що нового ти дізнався / дізналася про щедрівки?

Складіть мапу думок зі словом *щедрівка*.

2. Випиши з тексту іменники й пов'язані з ними прикметники. Постав питання (усно) від іменників до прикметників.

3. Відгадай та спиши загадку.

Пташка невеличка,	Голосок тоненький.
В неї білі щічки,	Тож ця пташка невеличка
Сірі лапки, чорна шапка,	Називається ...
Фартушок жовтенький,	

❖ Підкресли іменники із залежними від них прикметниками.

❖ Обведи слова, у яких звуків більше, ніж букв.

4. Прочитай анаграми-прислів'я, запиши їх. Підкресли прикметники.

воНою югoдopo дий, та їстарo не вабузай.
ласеВе мкаду — лoнапoви в'язpздо.

❖ Обведи синім олівцем прикметники-антоніми.

❖ Підкресли букву, яка завжди позначає два звуки.

❖ Підкресли зеленим олівцем слова з м'якими приголосними звуками.

5. Утвори й запиши словосполучення з прикметником *ніжний* та поданими іменниками: *голос, мова, руки, слово*.

❖ З одним зі словосполучень склади речення.

Уживання прикметників у прямому і переносному значенні

1. Прочитай виразно вірш.

Пада сніг

Пада сніг, пада сніг,
Білий танець біля ніг.
Білі взули черевички
Вже ворони і синички.
Білі стали димарі,
Сніг кружляє угорі.
Біла хустка у шипшини,
Біла сукня у ялини,
Срібно-білі стежечки,
Білі в кленів сорочки.
Пада сніг, пада сніг,
Стелить килим на поріг.

Лідія Новикова

- Чому все навкруги стало білим?
- Що стало білим від снігу? Прочитай.
- Наведи інші приклади слів, які позначають кольори.

Придумай історію з виділеними словами і словом *сонечко*.

2. Випиши з вірша словосполучення іменників із прикметниками, познач у них закінчення.

❖ Визнач, які з них ужиті в прямому, а які — у переносному значенні.

3. Прочитай словосполучення. Спиши їх відповідними парами. Підкресли ті, які вжиті в переносному значенні.

Теплий чай, теплі почуття, чиста совість, чисті руки, м'який характер, м'яка іграшка, шовкове

волося, шовкова хустка, свіжий вітер, свіжа сорочка.

❖ Обведи іменники чоловічого роду синім олівцем, а жіночого — зеленим.

4. Прочитай прислів'я. Поясни, як ти їх розумієш.

сердечко, словечко
Гостре коле
згода бійки, краща
Солом'яна залізної від
буває солодких і від гірко, слів

- ❖ Спиши. Підкресли прикметники, ужиті в переносному значенні.
- ❖ Склади словосполучення, у яких ці прикметники будуть ужиті в прямому значенні.
- ❖ Обведи слова, у яких звуків більше, ніж букв.
- ❖ Розкрий зміст третього прислів'я у формі усної розповіді.

Уживання прикметників у прямому і переносному значенні

1. За заголовком передбач, про що буде розповідатися в тексті.

Гуля

От і зима прийшла. Випав сніг. Міцно скували землю морози.

Розчистили хлопчак у дворі майданчик від снігу, залили водою — замерзла вона. Добра ковзанка вийшла!

Саме Юркові ковзани батько приніс — гарні такі, блискучі. Пригвинтив Юрко швиденько їх до черевиків, спустився по сходах, тримаючись за поруччя, і по снігу — до ковзанки.

А у дворі вже дітей повно-повнісінько. Хто на ковзанах катається, хто просто так стоїть, хто в сніжки грається.

Радий Юрко, що в нього нові ковзани. Та тільки ступив на лід — одразу і впав.

Сміються з нього дівчатка:

— Дивіться, Юрко на руках катається!

Прикро стало Юркові, що не вміє він кататись. Підвівся неквапливо, обтрусив сніг і знову поїхав — і знову впав. Та так невдало, що добру гулю на лобі набив. І таку ж болючу!

А дівчатка бачать, що він от-от заплаче, і ще дужче регочуть.

Під'їхав до Юрка третьокласник Миколка.

— Ого, яку набив! — сміється. — Це перша?

Насупився Юрко, мовчить. Кому ж приємно, коли з тебе глузують? Навіть додому вирішив іти. А Миколка каже:

— То нічого, у мене теж є. Дивись.

І він зсунув шапку на потилицю. На його лобі красувалася здорова гуля. Куди Юрковій гুলі до неї!

— А тобі не болить? — тихо спитав Юрко.

— От іще! — весело пхикнув Миколка.

Юрко поторкав свою гулю, і йому здалося, що вона не така вже й велика, навіть боліти стала менше.

Він нахилився, зав'язав міцніше шнурок на черевіку і знову ступив на лід...

Чомусь і дівчатка приишли, перестали сміятися з нього. І хоч у цей день Юрко ще не один раз падав, вони навіть похвалили його.

Так чи не так?

Олег Буцень

- Чому Юркові стало прикро?
- Як Миколка заспокоїв хлопчика? Прочитай.
- Визнач тему і головну думку оповідання.

Письмо для себе

Чи схвалюєш ти поведінку дівчаток? Свою думку обґрунтуй.

2. Випиши з тексту прикметники з іменниками. Підкресли зеленим олівцем прикметники, ужиті в переносному значенні.

3. До прикметників, ужитих у переносному значенні, добери прикметники з прямим значенням. Запиши.

Срібний передзвін —	солодка мова —
світла думка —	золотий промінь —
пухнастий сніг —	глибокі знання —

- ❖ Підкресли двома лініями букви, які позначають м'які і пом'якшені приголосні звуки.

4. Відгадай слова. Склади з ними словосполучення чи речення, у яких вони будуть вживатися в прямому і переносному значенні. Запиши.

ЛИЙСЕВЕ, КИЙЛЕГ, НИЙНЯЧСО

- ❖ Поділи трискладові слова для переносу.

5. Випиши з прочитаних творів речення з прикметниками, ужитими в переносному значенні.

Прикметники-антоніми

1. Прочитай заголовок. Поміркуй, про що буде розповідатися у вірші.

Веселий сніг

Падав сніг, падав сніг —	Залетів до рота сніг.
Для усіх, усіх, усіх:	Вереді за комір вліз
І дорослих, і малих,	І довів його до сліз.
І веселих, і сумних.	А веселі грали в сніжки,
Всім, хто гордо носа ніс,	Сніг сідав їм на усмішки
Він тихцем сідав на ніс.	І сміявся з усіма:
А роззяві, як на сміх,	— Ой зима, зима, зима!

Оксана Сенатович

- * Для кого й куди падав сніг? Прочитай.
- ** Чому авторка називає сніг веселим?
- ** Чи ти любиш снігопад? А ігри в сніжки? Розкажи.
- ** Пригадай з уроків «Я досліджую світ», як утворюється сніг.

*** Дізнайся цікаве про сніг за покликанням на сайті <https://is.gd/f1rNdq> або QR-кодом.

Послухай пісню Наталії Май «Перший сніг» за покликанням на сайті <https://is.gd/AcMPCF> або QR-кодом.

2. Знайди у вірші строфу з антонімами. Спиши. Підкресли прикметники-антоніми. Розкрий їх значення у творі.

3. Прочитай виразно вірш.

Крихти хліба

З лісосмуг, де свищують сніговиці,
Де не стало корму і тепла,
Перебрались лагідні синиці
У садки до нашого села.
В завірюху, ожеледь, морози
Стукають синиці у вікно,

З горобцями ділять на дорозі
Крихту хліба мерзлу і зерно.
Пригощав пташок я з годівниці
І почав, нарешті, відчувать,
Що для когось крихта — це дрібниця,
А для пташки — жить чи замерзать.
Анатолій Качан

- Чому птахи перебралися ближче до людей?
- З ким ділять крихти хліба і зерно синиці? Прочитай.
- Як ти розумієш виділені рядки?

4. Випиши з вірша Анатолія Качана прикметники й добери до них антоніми.

5. Роз'єднай слова. Прочитай прислів'я. Як ти їх розумієш?

Кращегірка правда, ніж солодка брехня.

Змаленького насіннячка виростає велике дерево.

- ❖ Спиши. Підкресли прикметники-антоніми.
- ❖ Надпиши кількість звуків і букв над словами другого прислів'я.
- ❖ Підкресли букву, яка завжди позначає два звуки. Добери й запиши ще два слова із цією буквою.

6. Запиши антоніми парами.

важкий	далекий	правий	довгий
голосний	високі	верхнє	крихітний
лівий	гігантський	легкий	близький
нижнє	короткий	приголосний	низькі

- ❖ Підкресли слова, у яких букв більше, ніж звуків.

Прикметники-синоніми

1. Прочитай, користуючись позначками.

Колиска серед снігу

Недарма один із місяців року називають лютим. Навіть тоді, коли заметілі стихають і в лісі стає тихо-претихо, морози не спадають.

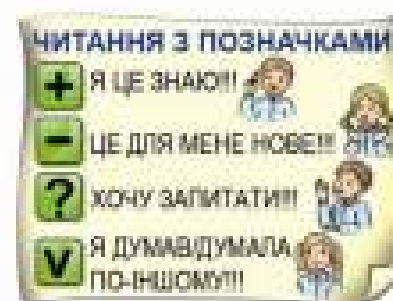
Трісь-трісь! Трісь-трісь! — тільки й чути довкола. То дерева, великі й малі, тріщать на холоді. І птаство, і дрібні й великі звірі туляться тоді до людських осель, шукаючи і захистку, і порятунку від голоду та холоду.

А в невеличких пташок шишкарів виводяться в цей час пташенята! Еге ж дивно? Так, але придивіться лишень до їхніх гніздечок. Вони ж неабиякі. Зроблені з паличок, а потім обшиті мохом, шерстю і пір'ям. Вітер не продимає таку хатинку, а щоб і дощ чи сніг не потрапляли до неї, шишкарі влаштовують житло під розлогою ялиною. От вам і дах! У такій хатинці пташенята почувуються в безпеці, а за «батареї опалення» — мамині й татові крильця.

— А чому, — скажете ви, — шишкарі надумали виводити пташенят узимку, навіщо їм здалося отак суворо випробувати своїх дітей? Чи не краще було б вивести їх улітку?

У тім-то й річ, що для шишкарів найбільше їжі взимку. Недаремно-бо їх називають

ще й шишкарями: адже найдужче смакує шишкарям насіння ялини, сосни та інших хвойних дерев, що визріває восени й тримається на гіллі аж до весни. Отим насінням і годують шишкарі своїх пташенят.

За Анатолієм Давидовим

- У яких птахів виводяться дітки в лютому? Чому?
- Яке гніздечко будує шишкар? Прочитай.

2. Випиши з тексту Анатолія Давидова речення з прикметниками-синонімами. Розкрий їх значення в мовленні.

3. Знайди у творі прикметники-антоніми. Поясни, для чого їх вживає автор.

пріязний

4. Запиши групами прикметники-синоніми.

Елегантний, чепурний, пріязний, акуратний, духмяний, вишуканий, ароматний, охайний, розкішний, запашний.

❖ Яке слово «зайве»? Випиши. Добери та запиши до нього синоніми.

5. Добери слова. Склади й запиши з ними речення.

Синонім до слова *хоробрий*, антонім до слова *боязкий*.

Синонім до слова *беззвучний*, антонім до слова *голосний*.

❖ Склади подібне завдання зі словом *веселий*.

6. Користуючись словником, випиши три прикметники-синоніми й три прикметники-антоніми, які починаються на букву *С*.

❖ Придумай цікаву історію, використовуючи якнайбільше виписаних слів.

Змінювання прикметників за числами

1. Прочитай оповідання.

Зайці

— А мороз аж сміється, такий міцний, — розказував батько, вернувшись додому. — Ішов я через леваду, а заєць вискочив просто з-під ніг, і якби хоч злякався, якби дременув, а то ледь-ледь чеберяє лапами, хоч за вуха хапай. Тепер у полі все завіяно снігом, то зайці до села внадилися — на городах та в садках їм легше прогородуватися. Це ж можуть і молоді яблуні в нас пообгризати.

Василько глянув крізь шибку на засніжений садок, одягнув козушок, узув биті валянки — й надвір. Поки йшов до погребу, мороз веселенько так і співає під ногами.

У погребі Василько набрав моркви, з капусти надирав листків і побрів городом до саду. Під стовбурами молодих яблунь він клав де морквину, а де капустяне листя. І радів: уночі зайці не стануть обгризати кору на деревах, матимуть смачнішу поживу.

Зосталося іще трохи моркви, то Василько перейшов до сусіднього садка.

Та тут під грушею хтось уже поклав моркву. А також майстерно прилаштував дротяне сильце. Василько, гамуючи хвилювання, відв'язав мудру пастку і шпурнув її подалі в дерезу...

А вранці сусід, прокидаючи від хати до воріт стежку, розказував Васильковому батькові:

— Ох і зайці у нас цієї зими! І, мабуть, здорові, бо вчора зірвали в мене біля груші пастку. А слідів не лишилося. За ніч усе снігом замело.

Василько прислухався до їхньої розмови. Він прив'язував шматочок сала на калині — для синичок — і хитро всміхався.

Євген Гуцало

- Як Василько піклувався про молоді яблуньки?
- Знайди в тексті й прочитай, як хлопчик врятував зайців.

2. Добери й запиши прикметники до іменників. Визнач число іменників. За числом іменника визнач число прикметника. Надпиши. Познач закінчення.

Дуб (який?) — дуби (які?) —
Черешня (яка?) — черешні (які?) —
Море (яке?) — моря (які?) —

- Зроби самостійно висновок про змінювання прикметників в однині й множині.

Прикметник, як і іменник, змінюється за числами.

Прикметник завжди стоїть у тому числі, що й іменник, з яким він зв'язаний: *зелений клен — зелені клени, цікава книжка — цікаві книжки, спіле яблуко — спілі яблука.*

3. Випиши з тексту сполучення іменників з прикметниками. Визнач їх число.

4. Запиши подані словосполучення в множині. Познач закінчення.

Лісове озеро; гірський пейзаж; яскравий гудзик; високе дерево; легка хмаринка; бібліотечна книга.

- Підкресли слово, у якому двома буквами позначено один звук. Склади звукову модель цього слова.

Поміркуй! Це правдива чи неправдива інформація?

Василько дізнався, що...

1. На зиму синиці відлітають на південь.
2. Чорний хліб для синиць надзвичайно небезпечний.
3. Зайців можна зустріти на всіх континентах, крім Антарктиди.
4. У літню спеку зайцям допомагає рятуватися від перегрівання швидкий біг.
5. Зуби в зайців ростуть усе життя.

- Як перевірити правдивість інформації?

Змінювання прикметників за числами

1. Прочитай оповідання.

Горбатенька дівчинка

Другий клас розв'язував задачу. Тридцять п'ять учнів схилилися над зошитами. Коли це у двері хтось тихо постукав.

— Будь ласка, відчини двері й подивись, хто там стукає, — мовить учитель.

Чорноокий хлопчик, що сидів за першою партою, живенько відчинив двері. До класу зайшов директор школи з маленькою дівчинкою. Тридцять п'ять пар очей впилися в незнайому дівчинку.

Вона була горбатенька.

Учитель затамував подих і повернувся обличчям до класу. Він дивився у вічі пустотливих школярів і мовчки благав: хай не побачить дівчинка у ваших очах ні подиву, ні насмішки.

— Цю дівчинку кличуть Олею, — каже директор. — Вона здалеку приїхала до нас. Хто поступиться їй місцем на першій парті? Бачите, яка вона маленька?

У їхніх очах була тільки цікавість. Вони дивилися на незнайому дівчинку й лагідно всміхалися.

Учитель полегшено перевів дух.

Усі шість хлопчиків і дівчаток, що сиділи за передніми партами, піднесли руки.

— Я...

Тепер учитель був спокійний: клас витримав іспит.

Василь Сухомлинський

- Чому вчитель хвилювався?
- Який іспит витримали школярі?

Обговоріть, як правильно сказати: горбата дівчинка чи дівчинка з особливостями постави.

2. Випиши з тексту прикметники з іменниками, ужитими в однині. Підкресли трискладові слова.

3. Подані іменники з прикметниками запиши в однині. Познач закінчення прикметників.

Веселі історії; червоні снігурі; безмежні поля.

4. Випиши прикметники у дві колонки: в одну — ужиті в однині, у другу — у множині.

Соковита, ароматні, весняні, прудке, широкі, рибна, усний, крижані, великі, міцні, мужній, українські, домашнє.

❖ Перевір правильність виконання — підкресли кожную четверту букву й склади слово-підказку.

Змінювання прикметників за родами

1. Прочитай оповідання.

Як дзвенять сніжинки

Це було темного зимового вечора. Сонце сховалось за обрій. Зарожевів сніговий килим. Стало тихо-тихо. Замерехтіли зорі в глибокому небі.

Раптом з півночі насунула чорна хмара. Пливе над снігами. Потемнів сніговий килим. Падають сніжинки на землю. Тихо лягають на поле, на ліс, на дорогу. Я прислухаюсь до тихого снігопаду і чую ніжний дзвін. Немов десь далеко-далеко бринить велика кришталева чаша, до якої доторкається срібний молоточок.

Що воно дзвенить? Іду, прислухаюся. Дзвін лине від маленької ялинки, що росте у нас на шкільному подвір'ї. Вслухаюся і дивуюся. То дзвенять маленькі сніжинки. Висять на ялинкових гілочках, доторкаються одна до другої, немов срібні дзвіночки. І дзвенять, дзвенять. Аж місяць прислухається.

Василь Сухомлинський

- Знайди в тексті й прочитай про те, що дзвеніло надворі.
- Як змінилася природа, коли насунула чорна хмара?

Придумай розповідь із виділеними словами і словом *пролісок*.

2. Спиши іменники із залежними від них прикметниками, додаючи закінчення. Визнач рід іменників. За родом іменника встанови рід прикметника. Надпиши. Познач закінчення.

Сніг (який?) біл...
Скатертина (яка?) біл...
Полотно (яке?) біл...

Костюм (який?) син...
Волошка (яка?) син...
Озеро (яке?) син...

В однині прикметники змінюються за родами. Прикметник завжди стоїть у тому роді, що й іменник, з яким він зв'язаний.

Прикметники чоловічого роду відповідають на питання **який?**, жіночого — **яка?**, середнього — **яке?**.

Усі прикметники чоловічого роду мають закінчення **-ий, -ій**; жіночого роду — **-а, -я**; середнього роду — **-е, -є**.

3. Допиши закінчення прикметників.

Сніги (які?) біл...
Скатертини (які?) біл...
Полотна (які?) біл...

Костюми (які?) син...
Волошки (які?) син...
Озера (які?) син...

У множині прикметники за родами не змінюються, усі відповідають на питання **які?** й мають закінчення **-і**.

4. Випиши з тексту прикметники чоловічого і жіночого роду. Придумай і запиши прикметник середнього роду.

колектив

5. Прочитай слова. Утвори й запиши словосполучення.

Ясний (сонце), зелений (травичка), смачний (борщ), дружний (колектив), теплий (слово), пахучий (черемха).

❖ Познач рід прикметників і їх закінчення.

Змінювання прикметників за родами

1. Прочитай оповідання.

Спасибі лісникові!

Нахвалявся мороз усіх у лісі поморозити. Холодних вітрів, лютих хурделиць накликав. Завивали вітри, шаленіли хурделиці. Снігом усе замітали. Скрутно, голодно стало птахам і звірам. Навіть білочка й та засмутилася. Були в неї сакі-такі припаси, та вийшли. А до весни ще далеченько. «Добре їжакові, — думає білочка, — добре борсукові й ведмедеві: позасинали у своїх схованках під снігом і горя не знають. А тут, мабуть, доведеться по чужих лісах поживи шукати».

Дострибала білочка до узлісся. Аж чує: хтось шурх-шурх, рип-рип!

Глянула, а то лісник на лижах пробирається. За плечима в нього тугий мішок, при боці — верболіз та осика, в пучечки пов'язані.

Підійшов лісник до крилатого дуба. Розклав на снігу свої вінички. Це — для зайців. Потім відступив трохи і в просторі дуплянку, що висіла на сучку, поклав жолудів, соняшникового насіння, житніх сухарів. Це вже для білочки. Тепер їй не доведеться свою домівку й рідний ліс полишати.

Галина Демченко

- Яка біда трапилася з білочкою?
- Хто їй допоміг?
- Які гостинці приготував лісник? Прочитай.
- Перекажи текст.

Переглянь мультфільм за покликанням на сайті <https://is.gd/FqtD7H> або QR-кодом.

Роль	Аудиторія	Формат	Тема
білочка	сонце	звернення	прохання зігріти
лісник	люди	плакат	допомога тваринам

2. Випиши з тексту прикметники з іменниками, визнач їх рід.

❖ Проаналізуй два слова за будовою (на вибір).

3. Від поданих слів утвори прикметники. Добери до них іменники і запиши утворені словосполучення. Познач закінчення, визнач рід.

Зразок. Папір — паперовий кораблик (ч. р.).

Дощ, сонце, хмара, зелень, вишня.

❖ З одним словосполученням склади й запиши речення.

Позмагайтеся, хто придумає цікаву історію, використавши якнайбільше записаних словосполучень.

4. Спиши, вставляючи пропущені букви.

Небо сір..., похмур... Але ось піднялося яскрав... сонце. Затанцювали різнобарвн... сніжинки. На річці заіскрився прозор... лід.

❖ Надпиши над прикметниками рід.

5. Зміни подані прикметники за родами, добираючи до них іменники.

Зразок: веселий смайлик (ч. р.), весела музика (ж. р.), веселе літо (с. р.).

Високий, смачний, зимовий, зелений.

❖ Підкресли слова, у яких усі приголосні звуки дзвінкі.

Родові закінчення прикметників

1. За заголовком та ілюстрацією передбач, про що буде розповідатися в тексті.

Переполох

Насипало снігу в лісі багато, такого пухкого снігу та білого. Ходити в лісі взимку важко людині. А на лижах куди завгодно пройдеши.

Тихо навколо в лісі, тільки поскрипує веселий морозець у стовбурах сосен, ялинок та дубів.

Скрип-скрип...

Тварини лісові не бояться снігу й морозу. Одяглися в тепле хутро звірятка, у густий пух пташки й шукають собі їжу.

Під дуплом старого дуба миша собі ще влітку нірку вирила, наносила тоненьких травинок і сухого моху — зробила тепле кубельце. Спала миша, виспалась, треба піти й погуляти. Вилізла з нори, озирнулася навкруги. Тихо, очі сліпить білий сніжок.

Засипав сніг стежечку, що миша протоптала прогулюючись. Вилізла вона на пеньок, дивиться — сухе насіннячко сюди вітер приніс. Поласувала сухим насіннячком і почала хутро своє чистити. Аж гульк — прямо над нею щось чорне й велике впало на стовбур дуба. Перелякалася миша, бо ворогів у неї багато. Перелякалася та — шубовсть із пенька прямо в нірку. Сидить, не поворухнеться. Зраділа, що втекла від страшної халепи.

Що ж воно за страхіття впало на стовбур? Тихесенько визирнула миша з нори, роздивилася, аж то дятел прилетів жуків шукати. Це птах не страшний. У дятла дзьоб міцний і лапи, мов гачки. Чіпляється дятел за кору дерева й лазить, куди захоче, — вгору, вниз, в один бік, у другий бік. Лазить дятел весело по деревах і — стук-тук дзьобом, тук-стук...

Так і працює дятел цілісінький день — винищує шкідників, що під кору поховалися.

Олександр Копиленко

- Чому лісові тварини не бояться снігу й морозу?
- Чому перелякалася миша?

2. Спиши. Визнач рід прикметників. Виділи закінчення.

Земля — ласкава, любя, рідна,
А сонце — щире, золоте,
А небо — лагідне, погідне,
Життя — прекрасне, дороге.
А очі в мамі — добрі й ніжні,
А голос — чистий і дзвінкий,
А руки — теплі і надійні,
А погляд — сонячний, ясний.

Леся Лужецька

- ❖ Обведи слово, яке відповідає поданій схемі.

- ❖ Підкресли слово, яке не можна перенести з рядка в рядок.

3. Випиши в три колонки прикметники чоловічого, жіночого і середнього роду.

Приязний, яскрава, спокійне, зелене, соковитий, красиве, озерний, веселе, висока, сміливе, дужий, солодке, блакитна, смачний, ожигове, вузька, велике.

- ❖ Якщо правильно виконаєш завдання, то з других літер кожного слова складеш прислів'я. Запиши утворене прислів'я. Як ти його розумієш?

- ❖ Підкресли слова, у яких усі приголосні дзвінкі.

4. Придумай і запиши по три прикметники чоловічого, жіночого і середнього роду.

- ❖ Використовуючи записані слова, придумай цікаву розповідь (усно).

Родові закінчення прикметників

1. Прочитай продовження оповідання.

Переполюх

Побачила миша дятла — вилізла з нори. Раптом стрибнула на пенюк білка, шишка соснова в неї в лапах. Сіла білочка снідати. На мишу, на дятла позирає, шишку гризе, насіння вилущує.

А хто воно там стрибає між кущами, серед сухого бур'яну? Дятел писнув тихо й замовк, білка насторожилася, а мишка вже не тікає в нору — поглянути цікаво на того великого звіра. Білка не тікає, дятел працює спокійно — значить, звір не страшний.

Та то ж засць пухнастий шукає собі захищений куточок для відпочинку! Стрибнув до молоді дикої груші, погриз трохи кори й прямо до пенька, де мишача нора. Отут він і відпочине.

Звірята не страшні зібралися. Лисицю або вовка здалеку помітять дятел та білочка. Тікатимуть вони — заєць і собі пострибає, не наздоженуть.

Не знав заєць, що його слідом давно вже лисиця йде та стежить за ним.

Вирив собі ямку під пеньком заєць і ліг, задрімав. Тепло йому у своєму хутрі в затишку лежати. Коло нього миша прогулюється, шукає поживи.

А лисиця здалеку побачила білочку й дятла. Присіла тихенько. Бо знає — сполохають зайця, тільки почне вона наближатися до пенька. Не впіймає тоді прудкого зайця. Сидить лисиця й чекає.

Тихо навколо в лісі.

Аж ось зарипів сніг здалеку, зашелестів сухий бур'ян, об дерево вдарилася гілка. Розмову чути.

Усі звірі кинулися врозтіч. А миша залізла в нірку й сидить. Сидить і боїться визирнути.

Це ми з Василем у ліс прийшли й наробили переполоху...

Роздивилися ми з Василем сліди на снігу й зрозуміли все, про що оце вам і розповіли.

Олександр Копиленко

* Кого зустріла мишка біля пенька?

* Хто налякав тварин? Прочитай.

** Склади план до тексту. Перекажи оповідання.

** З уроків «Я досліджую світ» пригадай, як різні дикі тварини живуть узимку.

*** Переглянь відео за покликанням на сайті <https://is.gd/rwJCe6> або QR-кодом.
Про яких тварин тут ідеться?

2. Прочитай пізнавальний текст, поданий у вигляді інфографіки.

Білочка (вивірка)

• Що нового дізнався / дізналася? Запиши про це кілька речень.

Створіть інфографіку на тему «Як зимують дикі тварини?». Намалюйте ілюстрації або доберіть фото. Оформте записи у вигляді інфографіки (зразок див. на форзаці).

3. Випиши з тексту виділені словосполучення й познач у них закінчення. Визнач рід іменників і прикметників.

4. У словосполученнях заміни іменники чоловічого роду іменниками жіночого і середнього роду. Запиши.

Зразок. Зелений гай — зелена трава (ж. р.), зелене яблуко (с. р.).

Веселий хлопчик, чарівний ліс, вірний друг, зимовий ранок.

5. Від кожного іменника утвори й запиши прикметники чоловічого, жіночого і середнього роду.

Зразок. Розум — розумн^{ий}, розумн^а, розумн^е.
Щастя, дуб, дощ, пшениця.

❖ Підкресли слова, у яких звуків більше, ніж букв.

6. Відгадай і спиши загадку. Підкресли прикметник, визнач його рід.

У лісі вогник рудуватий
Шишки лускає завзято.

❖ До слова-відгадки добери три прикметники, визнач їх рід.

❖ Склади і запиши загадку про тваринку з оповідання Олександра Копиленка, яка тобі сподобалася.

7. Знайди прикметники, які заховалися в рядку літер.

ЧИСТАСИНЬЛІСОВЕЛИСМАЛЕНЬКАЗЕЛЕНЬСМІЛ
ИВИЙЧАЙ

❖ Запиши слова, надпиши їх рід.

Відмінювання прикметників

1. Прочитай виразно вірш.

Щоб описати зиму

Три слова просять тільки підібрати,
Щоб королеву-зиму описати...

Ну, що ж, три слова — просто, це можливо.

Зима — це казка, чарівниця, диво!

У трьох словах всього не передати,

То, може, ще три слова підібрати?

Зима на різну дивину багата,

Морозна, білосніжна і крилата.

От ще три слова, та й цього замало,

Бо сонце промінці свої послало.

Зима враз стала гарна, промениста,

Холодна, чиста, світла і барвиста.

В снігу глибокому сотні вогників заграло,

Довкілля зразу кольорове стало.

Бездонне чисте небо засиніло

І на душі відразу заясніло.

Зима чарівна і на казку схожа.

Багато слів я підібрати можу,

Щоб дивину зимову описати,

Її характер й норов передати...

Надія Красоткіна

• Які слова підбрала авторка, щоб описати зиму?

• Знайди у вірші слова, що римуються.

Письмо для себе Опиши зиму (кілька речень).

2. Випиши з вірша виділені словосполучення. Визнач відмінок іменників. Надпиши.

- Прочитай таблицю. Зверни увагу на назви відмінків прикметників і питання, на які вони відповідають.
- Користуючись таблицею, визнач відмінок прикметників. Надпиши.

Прикметник ставиться в тому ж відмінку, що й іменник, з яким він зв'язаний.

Таблиця відмінювання прикметників

Число	Однина			Множина
Рід	ч. р.	ж. р.	с. р.	
Від-мінки				
Н.	який?	яка?	яке?	які?
	вдячний	вдячна	вдячне	вдячні
Р.	якого?	якої?	якого?	яких?
	вдячного	вдячної	вдячного	вдячних
Д.	якому?	якій?	якому?	яким?
	вдячному	вдячній	вдячному	вдячним
Зн.	як Н. або Р.	яку?	яке?	як Н. або Р.
	вдячний (вдячного)	вдячну	вдячне	вдячні (вдячних)
Ор.	яким? вдячним	якою? вдячною	яким? вдячним	якими? вдячними
	на якому?	на якій?	на якому?	на яких?
М.	на вдячному, на вдячній	на вдячній	на вдячному, на вдячній	на вдячних

3. Провідміняй в однині словосполучення *смачний пиріг, рідна земля, велике місто.*

пиріг

Відмінювання прикметників

1. За назвою твору та ілюстрацією спробуй здогадатися, про що в ньому буде розповідатися.

Зимова купальниця

У засніженому сосновому лісі одноманітно дзюрчить струмок. Під його акомпанемент затигнула свою пісеньку пташка. Дивно чути взимку її дзвінкий голос. А ось і сама співачка. Здала примітна її рудувато-бура голівка, шия, спина, біле горлечко.

Це оляпка, або водяний горобець.

Закінчивши трель, пташка скочила на край вимоїни і пірнула в крижану воду. У такий мороз задумала купатись!

Минуло з пів хвилини, і оляпка, мов нічого й не було, виплигнула на корінь, що повис над водою.

Оляпка — зимова купальниця — не заради насолоди у крижану воду пірнає: на дні гірських струмків вона добуває личинок і водяних комах.

Комахоїдним птахам важко взимку знайти собі їжу. Тому більшість із них відлітає на південь. А оляпці не страшні зимою ні холод, ні голод. Селяться ці пташки на берегах бурхливих гірських річок і струмків. В Україні оляпки є в Карпатах. Узимку вони залітають і в інші області.

Цікаво буває спостерігати, як ця пташка пірнає в ополонку, біжить по дну струмка, чіпляючись кігтиками за камінці, і швидко визбирує дзьобом

комах та їхніх личинок. Пір'я оляпки змащене жиром і у воді не намокає. Дрібненькі пухирці повітря вкривають усе тіло пташки, і в прозорій воді вона блищить, наче посріблена.

У воді ця пташка рятується й від ворогів. Поженеться за нею яструб — вона у воду. А хижак, піймавши облизня, полетить далі. Вирине оляпка й заспіває серед снігових заметів веселу пісеньку.

Володимир Пархоменко

- Що нового ти дізнався / дізналася про водяного горобця?
- Знайди в тексті й прочитай, де водяться ці пернаті.

Прочитайте текст у парах. Поставте одне одному запитання за змістом тексту.

Подивися відео про оляпку за покликанням на сайті <https://is.gd/eemhAa> або QR-кодом.

- Чому оляпка пірнає в крижану воду?

2. Випиши з тексту прикметники разом з іменниками та визнач їх відмінок.

- ❖ Провідміняй виділені прикметники.

3. Прочитай виразно вірш.

Синій струмочок

Синім джерельцем з синіх снігів
синій струмочок задзюркотів.
Синьою піснею день привітав,
синьою стрічкою гай завітчав.
Щедро розсипав скрізь у долині,
наче намисто, проліски сині.

Анатолій Костецький

- ❖ Підкресли словосполучення іменника з прикметником.
- ❖ Визнач і надпиши відмінки прикметників.
- ❖ Знайди у вірші й обведи порівняння.

Аналіз прикметника як частини мови

1. За назвою твору спробуй здогадатися, про що в ньому буде розповідатися.

Дмитриків страх

Що на світі найстрашніше? Для Дмитрика — темрява. Він навіть з татом у темній кімнаті боїться сидіти. І засинає завжди при світлі. Лихо та й годі! Був би Дмитрик дівчинкою — то ще б пів біди. Соромно! Але що вдієш? Страх — сильніший.

До яких тільки хитрощів не вдавалися тато з мамою, щоб привчити Дмитрика до темряви, щоб він перестав її боятися. Але нічого не допомагало, хоробрішим хлопчик не став. Навіть якби йому й пообіцяли іграшки з усього світу — не треба їх Дмитрикові. Нічого йому не треба, аби лише в темряві не лишали, аби світло завжди було.

— Хто принесе мені із сусідньої кімнати окуляри, тому я щось подарую, — звертався дідусь до Дмитрика і його двоюрідного братика Грицька.

- Про що ти дізнався / дізналася? Про що далі буде розповідатися?

У Дмитрика аж дух перехопило, коли уявив собі, що матиме іграшкову залізницю. І так захотілося, щоб дідусь подарував йому саме залізницю. Але в сусідній кімнаті вимкнуте світло... Грицько ж приніс окуляри, ще й боягузом

Дмитрика обізвав. Добре, що дідусь у них хороший, усе розуміє.

— Беріть, обом дарую, — сказав. — Грайтеся.

Якось, коли Дмитрик з братиком гралися на подвір'ї, їм здалося, що начебто хтось плаче. Прислухалися. Справді, чувся тихесенький плач. Але де, звідки?

— Це у підвалі, — першим здогадався Грицько.

— Наче Софійка, — по голосу впізнав Дмитрик сусідську дівчинку.

— І чого це вона туди забралася? — дивуються обидва. Що ж робити?

- Про що ти дізнався / дізналася? Про що далі буде розповідатися?

Василь Сланчук

- Чого найбільше боявся Дмитрик?
- Чи погоджуєшся ти, що всі дівчатка несміливі? Наведи приклади сміливих учинків хлопчиків і дівчаток.
- Перекажи текст.

2. Випиши з тексту прикметники, проаналізуй за схемою (див. форзац).

3. Спиши і відгадай загадку. Розкрий роль прикметників у мовленні.

Шубка з сірого пушку.
Скаче в жовтій фартушку,
Чорний шарфик та шапчина,

Хоч маленька ця пташина,
Та корисна трудівниця.
Називається ...

- ❖ Підкресли прикметники. Проаналізуй за схемою два прикметники.

4. Добери й запиши прикметники до іменника **мова**.

5. Відшукай у бібліотеці вірші про друзів. Один із них запиши в зошит. Підкресли прикметники. Один із прикметників проаналізуй за схемою.

Закріплення вивченого про прикметник як частину мови

1. Прочитай продовження оповідання.

Дмитриків страх

Постояли біля причинених дверей. Зазирали по черзі до підвалу. Дмитрик одразу ж і відсахнувся — темно. А Грицько погукав Софійку. Вона притихла, але за хвилину ще дужче розплакалася.

— Треба їй допомогти, — Дмитрик з надією дивиться на свого хороброго братика.

Але Грицько відмовився йти до підвалу.

— Там жаби.

Дмитрик аж зіщулився, уявивши, як лячно дівчинці.

— Хіба тобі не шкода Софійки?

— Шкода, — Грицько набурмосився. — Але все одно не піду. Чого вона туди полізла? Незабаром бабуся з магазину прийде, почекаємо її.

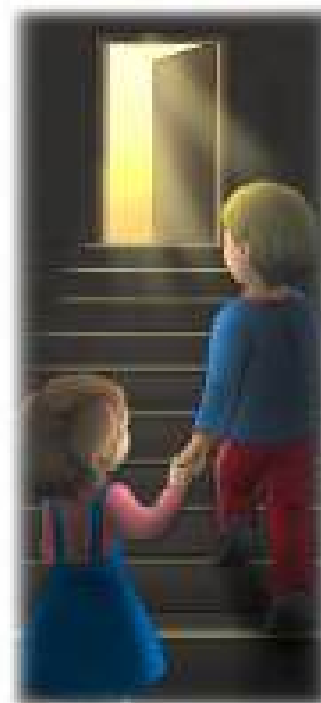
— Але ж Софійці там страшно!

— Сам іди, коли такий хитрий. Боягуз! Ходімо краще в залізницю гратися.

Дмитрик лишився біля підвалу сам. Він би пішов услід за Грицьком, але Софійка плакала так жалібно!

Хлопчик широко розчинив двері. Став на сходинку, потім ще на одну. І так, сходинка за сходинкою, вмовляючи себе, ступав у темряву.

— Не бійся, Софійко, я йду до тебе. Не плач.

А Софійка потрапила до підвалу зовсім випадково. Вона йшла до хлопчиків погратися. Побачила кошеня. Дівчинці заманулося його погладити. Кошеня шмигнуло до підвалу, дівчинка — за ним. Потім кошеня кудись пропало, а вітер, як на зло, ще й двері причинив.

Софійка, звісно, налякалася, забилася в куток.

Дмитрик відшукав Софійку в темряві, взяв за руку. У підвалі було дуже темно. І не знати, хто більше боявся: хлопчик чи дівчинка.

Софійка була дуже вдячна своєму рятівникові. А він, щоб приховати свій страх, заспокоював її і щиро заздрив своєму хороброму братикові.

Не знав Дмитрик, що не той хоробрий, хто нічого не боїться, а той, хто вміє подолати страх.

Василь Сланчук

* Як Дмитрик подолав свій страх?

** Склади план до тексту. Перекажи оповідання.

*** Схарактеризуй учинки героїв твору.

Позитивне мислення. Продовж речення. Дмитрик боявся, але ...

2. Випиши з тексту два прикметники, проаналізуй за схемою (див. форзац).

3. Користуючись словником, випиши три прикметники-синоніми й три прикметники-антоніми на букву **К**.

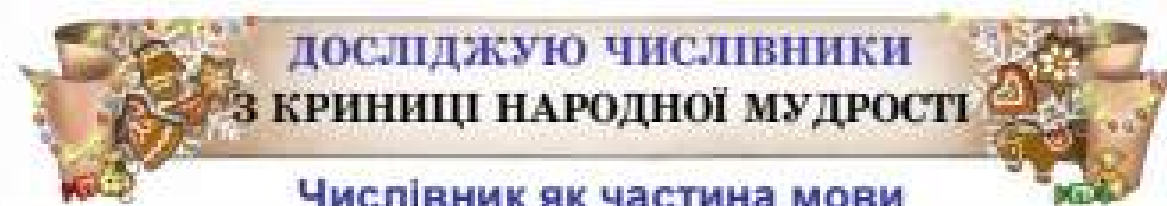
4. Знайди слова, які заховалися в рядку літер. Запиши їх в алфавітному порядку, надпиши рід, число і відмінок.

ТАКНІПРИЯЗНИЙТАКНІЛАГІДНІТАКНІНАДІЙ
НІТАКНІВІРНА

Перевір свої досягнення за покликанням на сайті <https://is.gd/hPNh3T> або QR-кодом.

Числівник як частина мови

Загадка — це цікаве питання, у якому один предмет зображується за допомогою іншого, що має з ним якусь схожість.

1. Прочитай і відгадай загадки.

- ✓ Двоє лисенят завжди поруч сидять.
 - ✓ У хліві — два ряди баранців, і всі біленькі.
 - ✓ На одному камені дві змії лежать.
 - ✓ Між двох світил я посередині один.
 - ✓ У щуки зовсім їх немає,
А білий гриб одну лиш має,
А чорний жук їх має шість...
- Що це таке — хто відповість?
- ✓ У двох матерів по п'ятеро синів,
у кожного своє ім'я.
 - ✓ Плету хлівець на четверо овець,
А на п'яту — окремо.

• За якими ознаками відгадують загадки?

2. Випиши із загадок слова, що відповідають на питання **скільки?** **який?** **котрий?**.

- ➔ Поміркуй, що вони називають.
- ➔ Доведи, що ці слова числівники.

Числівник — частина мови, що називає кількість предметів або їхній порядок під час лічби, відповідає на питання **скільки?** **який?** **котрий?**.

3. Випиши з поданих загадок числівники. Постав до них питання.

❖ Полічи, скільки разів у загадках трапляється числівник *два*.

4. Прочитай і відгадай загадки.

- ✓ Має шкір сім, витискає сльози всім.
- ✓ Одна нога і шапка, а голови нема. Що це таке?
- ✓ Щорічно приходять до нас у гості: один сивий, інший молодий, третій скаче, а четвертий плаче.
- ✓ Ти зі мною не знайомий?

Я живу на дні морському.

Голова і 8 ніг, ось і весь я —

✓ 4 братики під одним дахом стоять.

❖ Розглянь малюнки. Який із них зайвий? Склади загадку про цей предмет.

- ❖ До якої загадки відсутня ілюстрація? Намалюй її.
- ❖ Спийши дві останні загадки, замінивши цифри словами.
- ❖ Проаналізуй за будовою виділені слова.

5. Прочитай і відгадай.

- ✓ У родині п'ять братів. Кожен з них має сестру. Скільки дітей у цій родині?
 - ✓ Шість ніг, дві голови, один хвіст, четверо очей, два носи.
 - ✓ У трьох водіїв був брат Андрій, а в Андрія братів не було. Чи може таке бути?
- ❖ Спробуйте скласти подібні загадки самостійно.

Складіть мапу думок зі словом *загадка*.

Числівник як частина мови

Прислів'я — це короткий народний вислів з повчальним змістом, який складається з двох частин. Наприклад: *За двома зайцями поженешся — жодного не впіймаєш.*

Приказка — це влучний вислів, близький до прислів'я, але без повчального змісту. Наприклад: *За двома зайцями.*

1. Прочитай прислів'я. Поясни, як ти розумієш їх зміст.

- ✓ Всім по сім, а мені таки вісім.
 - ✓ Всі за одного і один за всіх.
 - ✓ Краще на п'ять хвилин раніше, ніж на хвилину пізніше.
 - ✓ Як випадуть у травні три дощі, то вродить хліба на три роки.
- ❖ Випиши числівники з прислів'їв. Підкресли букви, які позначають м'які і пом'якшені приголосні звуки.

2. Прочитай приказки. Поясни, як ти розумієш їх зміст.

- ✓ Влітку один тиждень рік годує.
 - ✓ За одного вченого десять невчених дають.
 - ✓ Семеро одного не ждуть.
 - ✓ Сидить-надувається, три дні в чоботи взувається.
 - ✓ наОд лаобдж лома думе nonасить.
- ❖ Випиши з приказок числівники в порядку зростання.
❖ Розшифруй і запиши останню приказку.

❖ Зроби звуко-буквений аналіз слів, у яких букв більше, ніж звуків.

Скоромовка — це вислів, що містить складні для вимови поєднання звуків.

3. Навчися швидко читати скоромовки.

✓ Три риби гриби гребли грабовими граблями.

✓ Три сороки — три тріскачки
Втратили по три щітки:

Три — сьогодні,
Три — вчора,
Три — ще позавчора.

✓ На дворі трава, на траві — дрова:
раз дрова, два дрова, три дрова.

✓ У дворі чотири Сашки на траві
грали в шашки.

✓ У чотирьох черепашок по чотири
черепашатка.

✓ Шість мишенят в очереті
шарудять.

✓ Тридцять три кораблі лавірували,
лавірували та не вилавірували.

❖ Випиши скоромовку з числівником *шість*.
Підкресли слово, у якому всі приголосні глухі.

❖ Полічи, скільки лапок у шести мишенят.

Це цікаво

Числівник — це найменша за кількістю слів частина мови, яка налічує їх усього кілька десятків. За частотою вживання серед інших слів числівник посідає в нашому мовленні восьме місце.

Числівники на позначення кількості предметів. Числівники на позначення порядку під час лічби

Мирилки — невеличкі пісеньки, розраховані на те, щоб забути недавню сварку, відновити товариські взаємини.

1. Прочитай мирилки.

Мирилка летіла,
На плече сіла,

Сказала тихенько:
— Миріться швиденько!

Дві подружечки зажурилися,
Дві подружечки посварилися.
Тобі яблучко, мені грушечка —
Не сварімося, моя душечко.
Тобі яблучко, мені зернятко —
Не сварімося, моє серденько.

- Для чого потрібні мирилки?
- Вивчи одну мирилку напам'ять.

2. Спиши другу мирилку. Підкресли числівники.

Склади асоціативний куш зі словом *мирилка*.

Заклички — це коротенькі пісеньки, у яких звертаються до когось або до чогось із проханням.

3. Прочитай заклички.

Павлику-равлику,
Вистав свої різжки,
Тобі два, мені два,
Поділимось обидва.

Вийди, вийди, сонечко,
На дідове полечко,
На бабине зіллячко,
На наше подвір'ячко,
На весняні квіточки,
На маленькі діточки.

4. Знайди числівники в поданих закличках. Постав до них питання.

5. Прочитай і відгадай загадку.

Я, відомо, дуже знатний,
Кількість можу означати,
І порядок при лічбі
Підкажу мерщій тобі.
Чи який, чи котрий, скільки —
Запитай мене лиш тільки.
Щоб не бути багатослівним,
Називаюсь я ...

❖ Запиши по три числівники, які відповідають на питання *скільки? котрий?*.

6. Утвори словосполучення числівника з іменником. Запиши.

3

5

9

❖ Склади речення з одним із них.

7. Запиши числа словами у дві колонки так, щоб у першій вони позначали кількість, а в другій — порядок під час лічби.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

❖ Склади і запиши речення з двома числівниками.

Числівники на позначення кількості предметів. Числівники на позначення порядку під час лічби

Лічилки — невеличкі вірші з чітким ритмом і повною римою; вони допомагають визначити роль учасників гри чи розміщення їх за групами.

1. Прочитай лічилки.

Тікав заєць через міст.
Довгі вуха, куций хвіст,
А ти далі не тікай,
Рахувати починай,
Раз, два, три — вийди ти.

Перша, друга,
Третя хвиля
Чайці ніжки
В річці мила,
Білі крила замочила,
Нагостила дзьоб!

Раз, два, три, чотири, п'ять!
Вийшов зайчик погулять.
Як нам бути, що робити?
Треба зайчика зловити.
Будем знову рахувати:
Раз, два, три, чотири, п'ять.
Зараз я іду шукать!

- Для чого використовують лічилки?
- Прочитай лічилки. Вивчи одну з них напам'ять.

Письмо для себе

Чи часто ти використовуєш лічилки під час гри?

2. Випиши з лічилок спочатку числівники, які відповідають на питання *скільки?*, а потім — *котрий?* (*котра?*).

- ❖ Підкресли односкладові слова.
- ❖ Зроби звуко-буквений аналіз слова з апострофом.

3. Спиши речення, записуючи числівники словами. Відгадай. Підкресли числівники, які позначають кількість предметів, зеленим олівцем, а порядок предметів при лічбі — синім.

чотирнадцять

Семеро чекали на восьмого
14 хвилин. Скільки хвилин чекав кожний окремо?

На дереві сиділо 5 ластівок. Третя ластівка відлетіла. Скільки ластівок залишилося на дереві?

❖ Придумай схоже завдання і загадай його однокласникам / однокласницям.

4. Відгадай ребуси.
Запиши слова.

5. Спши. Які числа заховалися в словах? Підкресли.

Електрика, година, тривога, сімейний, тризуб, Трипілья, підвал, сестричка, гострий, чотирикутник, Прип'ять.

- ❖ Обведи прикметники зеленим олівцем.
❖ Зроби звуко-буквений аналіз слів — власних назв.

6. Дай відповіді на запитання. Запиши.

сантиметр

- ✓ Скільки сантиметрів в одному метрі?
✓ Скільки сантиметрів в одному дециметрі?
✓ Яка довжина і ширина твого зошита в сантиметрах або дециметрах?

дециметр

Вимова і правопис числівників

Українські народні пісні — пісенні твори українського народу.

1. Прочитай дитячу пісню.

Два півники

Два півники, два півники
Горох молотили,
Дві курочки-чубарочки
До млина носили.
Цап меле, цап меле,
Коза насипає,
А маленьке козенятко
На скрипочці грає.
Танцюй, танцюй, козуленько,
Ніжками туп-туп,
Татусенько з матусею
Принесуть нам круп, круп.
А вовчок-сірячок
З лісу виглядає
Та на біле козенятко
Скоса поглядає.

- Про скількох тварин, які працюють, йдеться в пісні?
- Порівняй малюнок і текст. Що не так зображено на малюнку?

Ознайомся ще з однією дитячою пісенькою за покликанням на сайті <https://is.gd/G1tkkE> або QR-кодом.

- Який настрій передають українські народні дитячі пісні?

2. Випиши з тексту першу строфу пісні. Підкресли числівники.

3. Прочитай. Виконай необхідні дії. Запиши відповіді.

- ✓ Білка моркву посадила,
Штук сімнадцять там вродило.
П'ять зайців по три зірвали.
Скільки білочці залилось?

одинадцять

шістнадцять

- ✓ Два зелених огірочки заховались під листочком,
Шість на сонечку лежали і хутенько підростали.
Вісім жовтих лежбоків вигрівали жовті боки.
Скільки ж всіх було на грядці? Полічи всіх за порядком.

- ❖ Випиши числівники із тексту. Постав наголос. Запиши їх в алфавітному порядку.

4. Впиши у фразеологізми потрібні числівники. Запиши.
За потреби скористайся словником фразеологізмів.

За ... земель, ... чудо світу, ... п'ятниць на тиждень, їздити ... номером, ... вал.

Довідка: тридев'ять, одинадцятим, дев'ятий, восьме, сім.

- ❖ Поясни фразеологізми.
- ❖ Придумай і запиши речення з одним із фразеологізмів.
- ❖ Підкресли числівники, які відповідають на питання *скільки?*
- ❖ Придумай усно цікаву історію з третім фразеологізмом.

Культура мовлення

~~Першим ділом.~~

Насамперед,
щонайперше,
передусім.

Вимова і правопис числівників

Колискова пісня — це тихесенький наспів і пестливі лагідні слова, які мають заспокоїти, приспати дитину.

1. Прочитай колискову.

Гойда, гойда-гой, ніченька іде
Гойда, гойда-гой, ніченька іде,
Діточок малих спатоньки кладе.
Під вікном тремтить вишенька мала,
В хатку проситься, бо прийшла зима. (2 р.)

Гойда, гойда-гой, очки заплющи,
В сні щасливому зогрієшся ти.
Йди до хлопчика, люба вишенько,
В колисочці вам буде тепленько. (2 р.)

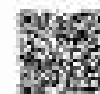
Гойда, гойда-гой, ніч прийшла до нас,
Діточкам малим спатоньки вже час.
Рости, хлопчику, з вишенькою враз,
Хай не скупиться доленька для вас. (2 р.)

- Хто автор колискових пісень?
- Які колискові співала тобі мама?

Послухай цю колискову за покликанням на сайті <https://is.gd/TOkHWP> або QR-кодом.

Прочитай колискові за покликанням на сайті <https://is.gd/1eH4vg> або QR-кодом.

- Як співають колискові пісні?
- Намалюй ілюстрацію до колискової пісні.

РАФТ

Роль	Аудиторія	Формат	Тема
мама	дитина	пісня	колискова

2. Запиши словами числа від 20 до 30. Постав наголос у словах.

❖ Надпиши кількість звуків і букв над числівниками.

❖ Як правильно відповісти на запитання «Котра година?»

Дізнайся про це за покликанням на сайті <https://is.gd/slnCEP> або QR-кодом.

3. Визнач час за кожним годинником. Запиши.

хвилина

секунда

❖ Котру годину показуватиме кожний годинник через 10 хвилин; через 20 хвилин?

4. Дай відповіді на питання. Запиши.

- ✓ Коли ти народився / народилася? (Число і місяць)
- ✓ Скільки тобі років?
- ✓ Скільки днів у тижні?
- ✓ Скільки місяців у році?
- ✓ О котрій годині ти прокидаєшся і лягаєш спати?
- ✓ Скільки днів у березні?

ДОСЛІДЖУЮ ДІЄСЛОВА УКРАЇНСЬКІ ТА ЗАРУБІЖНІ КАЗКИ Й ЛЕГЕНДИ

Дієслово як частина мови

Легенда — це твір про події чи людей, але оповитий казковістю, фантастикою.

1. Прочитай легенду.

Чому ми співучі

Одного разу Бог роздавав дітям подарунки. Коли закінчив, прибігла маленька дівчинка, стала під дверима та й заплакала. Почув Бог, відчинив двері та й питає:

— Чого ти плачеш, дитинко?

— Бо мені жодного подарунка не залишилось, — відповіла дівчинка.

— Не плач, не плач, — заспокоїв Бог. — Дам я тобі подарунок, який залишив для самого себе.

І дав їй пісню. А тією дівчинкою була Україна.

- Який подарунок отримала дівчинка?
- Які українські пісні ти знаєш?

Складіть мапу думок зі словом *пісня*.

2. Розглянь малюнки. Склади три речення про те, хто що робить.

- Запиши складені речення. Підкресли слова, які відповідають на питання *що робить? що роблять?*.
- Поміркуй, що вони називають. Доведи, що ці слова є дієсловами. За потреби скористайся правилом.

Дієслово — частина мови, що називає дію предмета і відповідає на питання *що робити? що робить? що роблять? що робив? що буде робити? що зробить? що зроблять? що зробив?*

3. Випиши з тексту дієслова. Постав до них питання.

4. Спийши вірш. Підкресли дієслова.

Коли риби виростають,
Добре плавають в воді,
Птахи — високо літають,
Звірі — бродять по землі.

А людина виростає —
Іздить! Плаває! Літає!
Одкриває, пізнає
Геть усе, що в світі є.

Володимир Фетисов

- ❖ Обведи слова, у яких звуків більше, ніж букв.

5. Прочитай. Коли промовляють мирилки?

Гralиcь, гralиcь, розважалиcь,
Веселилиcь і сміялиcь.

Потім раптом посварилиcь,
Сили, стихли, зажурилиcь.

- ❖ Спийши. Підкресли дієслова.
- ❖ Обведи трискладове слово.

Культура мовлення

Говорити на ~~люб~~у
тему.

Говорити на будь-
яку тему.

6. Придумай і запиши п'ять дієслів на букву **Л**.

- ❖ Склади із цими дієсловами цікаву розповідь.

Початкова форма дієслова

1. Прочитай легенду.

Наша земля

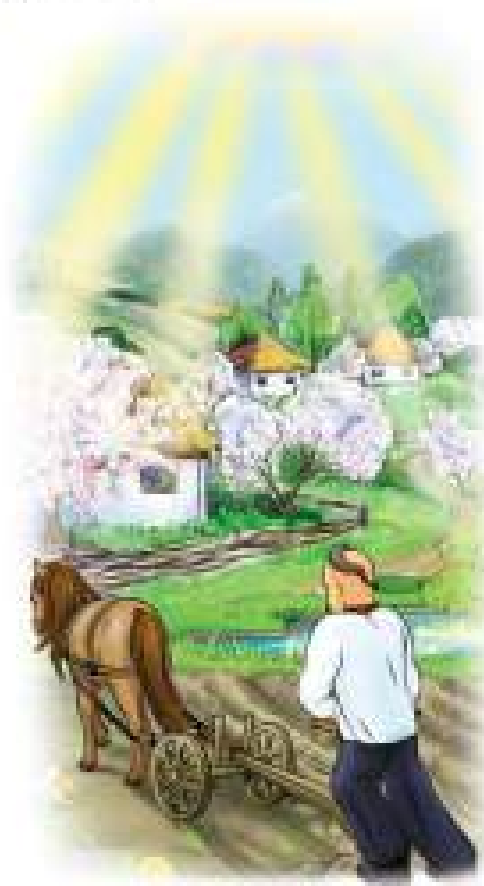
Колись давно Бог створив народи і наділив кожен із них землею. Наші ж предки кинулись пізніше, і землі їм уже не дісталось. От вони й прийшли до Бога, а він у цей час молився, і вони не сміли йому щось сказати. Стали чекати. По якійсь хвилині Бог обернувся, сказавши, що вони чемні діти, хороші. Дізнавшись, чого прийшли до нього, запропонував їм чорну землю. «Ні, — відповіли наші предки, — там уже живуть німці, французи, іспанці, італійці». «Ну, тоді я вам дам землю ту, що залишив для раю, там усе є: річки, озера, ліси, пустелі. Але пам'ятайте: якщо будете її берегти, то вона буде ваша, а ні — то ворога».

Пішли наші предки на ту землю, оселилися й живуть до сьогодні. А країну свою назвали Україною.

- Чому Бог не відмовив нашим предкам?
- Яку землю Він їм віддав? Прочитай.
- Про що попередив Бог предків?

Склади сенкан зі словом *земля*.

2. Випиши з тексту виділені дієслова. Постав до них запитання.

Зразок. Співати — (що робити?); намалювати — (що зробити?).

Дієслова, які відповідають на питання *що робити? що зробити?*, стоять у початковій формі.

3. Випиши дієслова. Постав їх у початковій формі.

Зразок. Працює — п. ф. (що робити?) — працювати.

А дієслово ні хвилини,
повір, без дії не живе!

працює, вчить, співає, лине,
читає, грається, пливе.

Володимир Верховень

- ❖ Підкресли слова, у яких звуків більше, ніж букв.
- ❖ Обведи слово, яке не можна перенести.

4. До кожного іменника добери й запиши кілька дієслів.

Учитель —	діти —	квіти —
сонце —	птахи —	дощ —

- ❖ Склади речення з одним із дієслів.

Це цікаво

За частотою вживання дієслово посідає друге місце після іменника. Дієслів удвічі менше, ніж іменників.

5. Прочитай. Поясни, як ти розумієш прислів'я.

Гарно того вчити, хто хоче все знати. Любиш кататися — люби й саночки возити. Поспішиш — людей насмішиш. Вовків боятися — у ліс не ходити.

- ❖ Спиши. Підкресли дієслова.
- ❖ Обведи дієслова в початковій формі.

Зв'язок дієслова з іменником у реченні

1. Прочитай заголовок. Подумай, про що буде розповідатися в українській народній казці.

Лисиця та рак

Біжить лисичка полем. Добігає до річки, аж дивиться — рак виліз з води на камінь та клешні точить, щоб гостріші були.

— Здоров був, раче! — каже йому лисичка. — З тим днем, що сьогодні! Це ти, мабуть, до косовиці готуєшся, що клешні об камінь гостриш?

Поздоровкався рак та й каже:

— Я клешнями роблю те, що ти зубами; так треба, щоб гостріші були.

А лисичка тоді йому:

— Тепер я бачу, чого з тебе люди сміються, розказуючи, як ти сім літ по воду ходив, та й ту на порозі розлив! Як його ходити у світі, коли на ногах зуби?

Признайся, що таки правду люди говорять про тебе!

— Може, колись тее й правдою було, та тепер брехнею стало! Ось коли хочеш, то давай побіжимо наввипередки. Я тобі ще на один скок уперед ходу дам. Біжімо до тієї осички, що стоїть онде на узліссі.

— Як так, то й так, — каже лисиця.

Повернулася до лісу, стала на один скок уперед проти рака та й дожидає, коли той звелить бігти. А рак, учепившись клешнями за лисиччиного хвоста, підібгав усі вісім своїх ніг та й гукнув:

— Но!

От лисичка і подалася вдововж поля. Добігає до осики, повернулася, щоб подивитись, а де той рак чимчикує, аж чує позад себе.

— Та й забарилася ти, лисичко! Я вже і на осику лазив, усе визирав, чи скоро ти прибіжиш.

Дуже здивувалася лисичка, аж рота роззявила.

— Чи то ж видано! — каже.

І більш не сміялася з рака.

- Що спричинило суперечку між лисичкою та раком?
- Як рак перехитрив лисичку?
- Підготуйся і прочитай діалог.
- Порівняй малюнок із текстом.
- Перекажи казку.

Створи комікси за сюжетом казки.

2. Випиши з тексту дієслова з іменниками, які з ними зв'язані. Постав питання.

Зразок: лисичка (що робить?) біжить.

3. Прочитай вірш.

Сонце заходить, гори чорніють,
Пташечка тихне, поле німіє.
Радіють люде, що одпочинуть,
А я дивлюся... і серцем лину
В темний садочок на Україну.

Тарас Шевченко

- ❖ Випиши з вірша дієслова з іменниками. Постав питання від іменників до дієслів.

4. До дієслів добери по три іменники, з якими вони можуть бути пов'язані за змістом.

Бігає, спить, літає, ходить.

- ❖ До виділених дієслів добери синоніми. Запиши.

Зв'язок дієслова з іменником у реченні

1. Прочитай українську народну казку.

Хліб і золото

Пекли в пекарні хліб. Одна паляниця впала й покотилася дорогою. Прикотилась до воріт пана. Почала у двері стукати й каже:

— Прийміть мене до себе! Завжди будете ситі.

— У нас калачів досить, — відказав пан.

Покотилась паляниця до воріт бідняка. Там гралися діти. Побачили вони паляницю, підняли її і почали обнімати та цілувати. Поклали на стіл і стали їсти. З'їли майже все, залишивши тільки маленький шматочок, а з нього виріс цілий хлібець.

Одного разу відірвалося з високої гори золото. Покотилося золото до хати бідняка і просить, щоб його прийняли. Вийшов бідняк подивився і каже:

— Ні, не треба нам тебе — ми вже маємо що їсти.

Покотилося золото далі й зупинилося перед палацом. І пан взяв те золото. З того часу його діти почали погано вчитися в школі, панська земля перестала родити, худобина множитися, а слуга що не робив, — усе було погано.

Не стало в пана хліба. Як він не шкодував, а взяв шматок золота і поніс до бідняка, щоб поміняти на хліб.

Бідняк не взяв золота, а відрізав половину хлібини панові, половину залишив собі. З окрайця

в бідняка виросла нова хлібина. З окрайця в пана хлібина не виросла...

- Яка пригода трапилася з паляницею?
- Чому в пана не виросла хлібина?
- Спробуй описати пана і бідняка.

Дискусія. Я схвалюю / не схвалюю поведінку пана / бідняка, тому що

2. Випиши з тексту дієслова з іменниками, які з ними зв'язані. Постав питання від іменників до дієслів.

3. Спий прислів'я, вставляючи з довідки потрібні за змістом слова. Поясни, як ти розумієш ці прислів'я.

Очі ... , а руки Праця чоловіка ... , а лінь Хочеш ... калачі — не ... на печі. Треба ... , щоб з криниці води

Довідка: бояться, їсти, марнує, сиди, годує, нахилитися, роблять, напиться.

криниця

❖ Підкресли іменники та зв'язані з ними дієслова.

4. Випиши з тексту дієслова з іменниками, які з ними зв'язані.

У хаті тихо. Мама порається на кухні. Тато щось пише за столом у своїй кімнаті, а Наталя у спальні колише в іграшковій колисочці ляльку та приспівує:

Люлі-люлі, любя лялю,

Вчися слухати Наталю...

— Де ти цю пісеньку взяла? — увійшовши, питає мама.

— Ніде, вона сама взялась, — каже Наталя.

— Це ти придумала!

— Ні, мамо! Пісенька була ластівкою, літала, літала та й сіла мені на губи.

Андрій М'ястківський

Розіграйте діалог між мамою і Наталочкою.

Дієслова-антоніми

1. Прочитай українську народну казку.

Мудра дівчина

(скорочено)

Жили собі два брати — бідний і багатий. Якось багатий вирішив зробити ласку братові й дав йому дійну корову, щоб було молоко для дітей. Але віддав її з умовою, щоб той одробив потроху. Бідний брат одробив, а багатому стало шкода корови, зажадав він її назад. А вбогому теж шкода своєї праці — не хоче віддавати.

Пішли вони судитися до пана. А панові не хотілося роздумувати, тому загадав він загадку братам і сказав, що корова належатиме тому, хто цю загадку відгадає: що є у світі ситніше, прудкіше, миліше над усе?

Багач вирішив, що це панські кабани, хорти та гроші, а бідний, не знайшовши відгадки, зажурився. Допомогла йому дочка Маруся. Вона сказала, що це земля-мати, думка та сон.

Так брати наступного дня й сказали панові. А той, як дізнався, що проста дівчина допомогла батькові відгадати його загадку, дуже розсердився й вигадав нове завдання. Дав десяток варених яєць і наказав, щоб дочка бідняка посадила на них квочку і та квочка за ніч вивела б курчат, а дівчина їх вигодувала, зарізала трьох і спекла йому на сніданок.

Маруся дала батькові горщечок каші й сказала, щоб віддав його панові — хай той посіє цю кашу, виростить просо, скосить та натовче пшона, яким вона вигодує курчат, що виведуться з тих яєць.

Пан ще дужче розсердився, дав батькові стеблину льону й наказав, аби Маруся вимочила, висушила, вибила, попряла цей льон і виткала йому сто ліктів (лікоть — приблизно з пів метра) полотна.

Маруся відправила панові тоненьку гілочку й сказала, щоб той зробив із неї гребінь, гребінку та днище, на яких вона б цей льон пряла.

- Хто допоміг бідному брату відгадати загадки?
- Чому розсердився пан?
- Які завдання дав пан Марусі? Прочитай.

2. Підбери і запиши антоніми до виділених у казці дієслів.

3. Віднови прислів'я, запиши. Підкресли дієслова-антоніми.

руйнує Згода будує дім, незгода а. ніж своє
Краще чуже віддати, взяти. добре Краще погано
їхати, ніж йти.

❖ Усно розкрий зміст третього прислів'я, подаючи його у формі оповідання.

4. Підбери й запиши антоніми до поданих дієслів. За потреби скористайся словником.

Складати, в'янути, кричить, світає, роззутися, додавати, згорнути, змерзнути.

- ❖ Підкресли двома лініями букви, які позначають м'які приголосні звуки.
- ❖ Склади речення з однією парою антонімів.

Дієслова-антоніми

1. Прочитай продовження української народної казки.

Мудра дівчина

Тоді пан загадав, щоб Маруся прибула до нього в гості — ні пішки, ні верхи, ні боса, ні взута, ні з гостинцем, ні з порожніми руками. А як не зробить, то буде лихо!

Кмітлива дівчина одну ногу взула в драний черевик, а другу залишила босою. Піймала горобця, зайця, запрягла в санчата цапа й вирушила: однією ногою стоїть на санях, а другою по землі ступає...

Пан, побачивши дівчину, звелів нацькувати її собаками. А Маруся випустила зайця — собаки за ним і побігли. Дає панові гостинця — горобця, а пташка — пурх! Та й вилетіла у вікно.

Саме в цей час прийшли до пана судитися двоє — не поділили лоша, яке привела котрась із кобил. Пан порадив прив'язати кобил і пустити лоша: до котрої підбіжить — та й мати. Налякане лоша взяло й побігло геть. А Маруся порадила, щоб навпаки, лоша прив'язали, а матерів повідпускали: котра підбіжить — ота й привела. Так і зробили. Побачив пан, що дівчина в усьому кмітливіша й розумніша за нього, та й відпустив її додому.

- Чи всі завдання пана виконала Маруся?
- Який висновок зробив пан для себе?
- Які завдання виконувала мудра дівчина? Прочитай.
- Намалюй словами ілюстрацію до казки і розкажи її зміст.

2. Випиши з казки дієслова-антоніми.

3. Спиши повідомлення.
Добери відповідний смайлик
і намалюй його.

Веселих свят.
Я хвилююся. Зателефонуй.
Як справи?
Вітаю. Так тримати!

Це цікаво

19 вересня у світі відзначають незвичайне свято — день народження Смайлика.

РАФТ

Роль	Аудиторія	Формат	Тема
Мудра дівчина	пан	смс-повідомлення	загадка для пана

4. До поданих фразеологізмів добери протилежні за значенням дієслова або фразеологізми.

Зразок. Байдики бити (лінуватися) — трудитися.

Уставляти палиці в колеса; викинути з голови; прикусити язика; глек розбити.

❖ Склади речення з одним із фразеологізмів.

5. Запиши дієслова-антоніми.

Товаришувати	миритися	опускати	дозволяє
піднімати	роз'єднувати	ворогувати	дешевшати
з'єднувати	забороняє	дорожчати	сваритися

❖ Склади речення з однією парою антонімів.

Дієслова-синоніми

1. Прочитай заголовок. Подумай, про що може розповідатися в казці.

Три метелики

Були собі три метелики: один білий, другий червоний, а третій жовтий. Вони весело літали цілий день у великому саду, в сонячному світлі, перелітали з квітки на квітку, куштували медок і летіли далі.

Час їм дуже швидко минав. Вони так загралися, що й не зогляділися, що сонечко сховалося за хмари і пустився дощ.

Змокли метелики. Полетіли вони до своєї хатки, аж там біда: двері замкнені, а ключа ніде не можна знайти.

Що тут робити? За той час, що стояли перед дверима та не знали, що робити, змокли страшенно. Насилу вже крильцями ворушили. Ледве долетіли до тюльпана, червоного з жовтими крапочками. Попросили його захисту:

— Любий тюльпанчику, просимо тебе, відчини свій келих та сховай нас від дощу!

Леся Українка

- Що робили метелики в саду?
- Чому метелики не змогли потрапити до своєї хатки? Прочитай.

Щоб більше дізнатися про метеликів, перейди за покликаннями на сайтах — <https://is.gd/LNxc1q>
<https://is.gd/Xp5dYN>
або скористайся QR-кодами.

Придумай історію з виділеними словами й словом *джмелик*.

2. Добери синоніми до підкресленого слова. Запиши.

3. Згрупуй синоніми. Запиши.

Вітати, вибачати, запрошувати, вражати, пробачати, дивувати, кипіти, поздоровляти, просити, віншувати, приголомшувати, кликати.

кипіти

❖ Знайди «зайве» слово. Добери до нього синоніми. Запиши.

❖ Підкресли трискладові слова з наголошеним другим складом.

4. Добери синоніми до поданих дієслів. За потреби скористайся словником.

Бігти, спати, думати, доглядати, йти, говорити, охороняти.

❖ Підкресли слово, яке не можна перенести.

❖ Обведи двоскладові слова з наголошеним першим складом.

Дієслова-синоніми

1. Прочитай продовження казки.

Три метелики

Тюльпан подивився на них і промовив:

— Жовтого й червоного прийму, а білий нехай застається надворі.

Але обидва метелики, жовтий і червоний, промовили:

— Коли ти не хочеш захистити нашого братика, білого метелика, то й ми краще на дощі будемо мокнути.

Метелики смутні полетіли до білої лілеї. Попросили й її, щоб сховала їх від дощу, але вона погоджувалася прийняти тільки білого. Тоді й він промовив:

— Сам-один не хочу ховатися в тебе! Або вже разом з своїми братами десь знайдемо захист, або вже вкупі бідувати будемо.

Почуло це з-за хмар сонечко, і схотілося йому побачити тих приятелів, що так один за одного обстоювали. Продерлося крізь хмари й кинуло на метеликів своє проміння. Зараз крильця їм висохли, і самі вони зогрілися і знов літали, танцювали й раділи, як давніш, аж до самого вечора. А як сонечко зайшло за гору, то метелики полетіли додому спати.

Леся Українка

* Що трапилося з метеликами? Як вони врятувалися?

* Чим закінчилася їхня прогулянка?

** Чому метелики не заховалися у квітах?

*** Поміркуй, як ти схарактеризуєш метеликів. Свої думки підтверди рядками з казки.

*** Перекажи казку за серією малюнків.

Позитивне мислення. Продовж речення.
Метелики змокли, змерзли, але...

2. Добери синоніми до виділених у казці слів. Запиши.

3. Спиши, вставляючи з дужок слова, які підходять за змістом.

Дощ (збирався, готувався, лагодився) давно. Сірі хмари (заволокли, закрили, затулили) небо. (Повіяв, подув, потягнув) холодний вітер. (Замиготіли, заблискали, спалахнули) блискавки, (загримів, ударив, загуркотів) грім. (Пішов, полив, намочив) сильний дощ. Від вітру й дощу (звисали, схилилися, зігнулися) додолу дерева і кущі. Після зливи радісно (засвітить, зігріє, засяє) ясне сонечко. По дорогах (побіжать, потечуть, полинуть) веселі струмки.

❖ Підкресли слова, у яких звуків більше, ніж букв.

4. Прочитай вислови. Заміни їх дієсловом-синонімом.

Зразок. Знайти спільну мову — порозумітися.

Ані пари з вуст; з очей не спускати; намотай собі на вус; з мухи робити слона.

❖ Склади і запиши речення з одним із висловів.

Культура мовлення

Приймати участь у різних гуртках.

Брати участь у різних гуртках.

Уживання дієслів у переносному значенні

1. Прочитай заголовок. Поміркуй, про що буде розповідатися в казці.

Музична історія

Під самісінькою стелею, в кришталевому намисті люстр, тремтячи, завмирили останні звуки музики.

— Це було прекрасно! — казали люди, залишаючи зал.

Невдовзі всі розійшлися. Пішли й музиканти. Інструменти вони дбайливо поклали у футляри й залишили на сцені. Наступного дня мав бути концерт у цьому ж залі.

Погасло світло усюди. Тільки цікавий місяць зазірав у вікно...

І раптом клацнула кришка футляра і висунулася довга мордочка франтуватого Кларнета.

— Ось ми й самі! Тра-ля-ля! — проспівав він і сів на край футляра. Блискучі кнопки на його чорному лакованому костюмі засяяли у місячному промінні, мов самоцвіти.

І відразу ж заклацали кришки інших футлярів — великих, середніх і зовсім маленьких.

— Ох, і довелося ж сьогодні попрацювати, — сказав, відсапууючись, Барабан. — Я із шкіри пнувся, зате мене найкраще було чути. Ви помітили, як мені аплодували?

— Зовсім ні, — писнула Флейта, — найбільш аплодували мені!

— Ну, знаєте, — обурено пробасив Гелікон, що згорнувся в колесо, — це несправ-ведливо-о-о! Адже найголовнішу партію виконував я!

Юрій Ярмиш

- Де відбувалася подія, описана в казці?
- Які музичні інструменти вели розмову? Прочитай.

2. Відшукай у тексті дієслова, ужиті в переносному значенні, й випиши їх разом з іменниками.

3. До поданих іменників добери дієслова з переносним значенням.

Весна, ліс, вітер, струмок, хмаринки, море.

❖ Придумай і запиши речення з одним зі словосполучень.

4. Спиши. Підкресли дієслова, ужиті в переносному значенні.

Нагомонівся гай з громами,
Скупавсь під зливами, дощами,
Напився теплого проміння,
Розсипав по землі насіння.

Лідія Шевело

- ❖ Добери до виділеного дієслова синоніми. Запиши.
- ❖ Зроби звуко-буквений аналіз слів з м'яким подовженим звуком.

Уживання дієслів у переносному значенні

1. Прочитай продовження казки.

Музична історія

— Ха-ха-ха! Ви тільки послухайте, що вони кажуть, — застрибав на футлярі Кларнет, — ви тільки послухайте!

— Облиште сваритись, це нерозумно, — кокетливо вигнувши довгу шию, проспівала Перша Скрипка. — Всі прийшли заради мене. Адже на афіші написано тільки моє ім'я!

В суперечку вступили Сурми, Мідні Тарілки, Валторни.

Тільки старий Контрабас тихенько зітхнув. Він прожив на світі не один десяток років і знав, чим закінчуються такі суперечки.

Фагот спробував помирити інструменти:

— І чого ви галасуєте? Хіба річ у тому, хто головніший?

Але на його добродушне бурчання ніхто навіть уваги не звернув. Інструменти лементували, аж поки не похрипли.

І кожен з них потихеньку вирішив, що в наступному концерті покаже себе, доведе, хто в оркестрі найголовніший.

Увечері гарно вбрані, усміхнені люди прийшли в осяяний вогнями зал. Пролунав третій дзвоник. На сцену вийшов артист і назвав твір великого композитора. Люди завмерли чекаючи...

Диригент дав знак Скрипкам. От зараз вони почнуть мелодію, яка вже понад сто років хвилює людські серця.

Але що це?

Юрій Ярмиш

- Чиє ім'я було написано на афіші? Прочитай.
- Про що думали музичні інструменти перед концертом?

Прочитай продовження казки за покликанням на сайті <https://is.gd/P3pOjc> або QR-кодом.

Послухай аудіозапис казки за покликанням на сайті <https://is.gd/BjrDPK> або QR-кодом.

Розглянь ілюстрації за покликанням на сайті <https://is.gd/Erza56> або QR-кодом.

Послухай, як звучить скрипка в оркестрі за покликанням на сайті <https://is.gd/iGCir2> або QR-кодом.

- Поміркуй, хто найголовніший в оркестрі. Зроби висновок.

Письмо для себе

Чому людям не сподобався концерт?

2. Відшукай у тексті дієслова, ужиті в переносному значенні, й випиши їх разом з іменниками.
3. Розшифруй ребуси. Запиши слова. Склади словосполучення, щоб ці слова вживалися в прямому й переносному значенні.

4. Запиши дієслова з іменниками у дві колонки: у першу — з прямим значенням, у другу — з переносним.

Пливуть човни, вмивається земля, шепочуть листочки, хвилюється мама, летять думки, шепочуть діти, вмивається дівчинка, сміється сонечко, пливуть тумани, сміється дитя, хвилюється степ, летять птахи.

- ❖ Придумай і запиши речення з одним зі словосполучень, ужитих у переносному значенні.

Дієслова, що називають завершену або незавершену дію. Вимова і правопис дієслів, що закінчуються на -ться, -шся

1. Прочитай вірш.

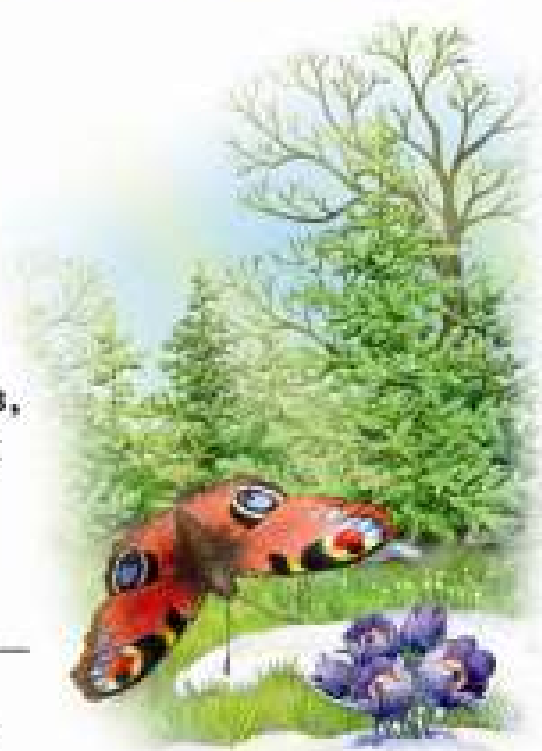
Все прокидається поволі
Все прокидається поволі,
зі сну зимового встає.

Радіє гай, радіє поле,
земля поталу воду п'є.

Скресає і щезає крига,
бурульки падають з дахів,
і вітерець прозорокрилий
додому підганя птахів.

А в лісі на галяві теплій
поміж ялинок запашних
уперше спалахнув метелик —
тендітний вогничок весни.

Анатолій Костецький

- Про які ознаки настання весни йдеться у вірші?

2. Спиши дієслова. Постав і запиши до них питання *що робить?* *що зробить?*.

Читає —

Прочитає —

- ➔ Подумай, яку дію — незавершену чи завершену — означають ці дієслова.
- ➔ Зроблений висновок перевір за правилом.

Дієслова, які відповідають на питання *що робить?* *що робив?* *що робитиме?*, називають **незавершену дію**. Дієслова, які відповідають на питання *що зробить?* *що зробив?*, називають **завершену дію**.

3. Випиши з вірша дієслова, які означають незавершену дію. Утвори від них дієслова завершенної дії. Використовуй за потреби префікси: *з-, при-, за-, с-, роз-* та інші.

4. Добери і запиши по п'ять дієслів зі значенням незавершенної дії і завершенної дії. Постав до них питання.

Розглянь таблицю. Запам'ятай!

Вимовляй: [ц':а], [с':а]	Пиши: -ться, -шся
грає[ц':а]	грається
милує[с':а]	милується

5. Прочитай вірш. Повправляйся у вимові дієслів на *-ся*.

Написано -ться, а ти [ц':а] вимовляй.
 Хто рано прокидає[ц':а],
 Зарядкою займає[ц':а],
 Роботи не бої[ц':а],
 Той завжди добре вчи[ц':а].
 Написано -шся, а ти [с':а] вимовляй.
 Швиденько одягає[с':а],
 В дорозі не спиняє[с':а].
 Так, друже мій, ніколи
 Не спізни[с':а] до школи.

Дмитро Білоус

❖ Випиши дієслова, розкриваючи дужки.

6. Правильно прочитай, а потім спиши прислів'я.

Розуму чоловік вчи[ц':а] цілий вік. Зло забуває[ц':а], а добре слово пам'ятає[ц':а]. З книжкою подружи[с':а] — розуму набере[с':а].

❖ Підкресли дієслова-антоніми.

❖ Зроби звуко-буквений аналіз виділеного слова.

Дієслова, що називають завершену або незавершену дію. Вимова і правопис дієслів, що закінчуються на *-ться, -шся*

1. Прочитай текст.

Коза-дереза

Дитяча комічна опера на одну дію

Дійові особи:

1. Коза-дереза.	5. Рак-неборак.
2. Дід.	6. Вовчик-братик.
3. Лисичка-сестричка.	7. Ведмідь-товстолап.
4. Зайчик-лапанчик.	

Дія відбувається в лісі, коло лисиччиної нори під дубом.

Хор

У Києві на базарі
 Люди козу продавали,
 А дід козу полюбив,
 Аж три копи заплатив.
 Поклав кізоньку на віз
 Та й додому привіз.
 «Гляди, бабо, козу,
 Що купив я на торзі».
 Баба козу шанувала,
 Пасла добре, напувала,
 А коза навісна
 Ще й жаліться пішла...

Дід

Козуню моя люба!
 Козуню моя мила!
 Чи пила ти,
 А чи їла?

Коза

Ой я, діду, не пила,
 Я голодна була.
 Бігла я через гребельку
 Та випила водиці крапельку.
 Ой бігла я через місточок
 Та вхопила кленовий листочок.
 Тільки пила, тільки й їла.

Хор

Розсердився старий дід,
 Свою бабу побив,
 А козу-дерезу
 Сам на пашу повів.
 Не впізнала коза
 Старенького діда.
 Як прибігла додомоньку,
 Сидить дід, обіда.

Дід

Козуню моя люба!
Козуню моя мила!
Чи пила ж ти,
Чи ти їла?

Коза

Ой я, діду, дідусеньку,
Не пила й не їла,
Бо ота лиха личина
Мене не гляділа!

Хор

Гм! Гм!
Розсердився старий дід
На козу брехливу,
Узяв ніж, прив'язав
Дерезу до хліву.
Черкнув дід по козі,
Та ніж уломився,
Зосталася коза жива,
А бік облупився.
Ой пішов старий дід
Ножика шукати, —
Коза — скік! Коза — смик!
Та й ну утікати!

Дніпрова Чайка

- Назви персонажів казки.
- Чому коза втекла від діда?
- Знайди і прочитай, як бабуся доглядала за козою.

Прочитай продовження за покликанням на сайті <https://is.gd/NyDqJA> або QR-кодом.

Переглянь оперу «Коза-дереза» за покликанням на сайті <https://is.gd/cv5Zq3> або QR-кодом.

- Як можна схарактеризувати козу?
- Які почуття викликав у тебе прочитаний твір? Обґрунтуй.

2. Підготуйтеся до інсценізації твору:

- визначте ролі;
- навчіться виразно читати;
- виготовте костюми.

3. Знайди у творі по три дієслова завершеної і незавершеної дії. Запиши.

4. Знайди в казці і випиши дієслово на **-ться**. Зроби звуко-буквений аналіз цього слова.

Змінювання дієслів за часами

1. Прочитай французьку народну казку. Добери до неї інший заголовок.

Лисиця і куріпка

Побачила якось на узліссі лисиця сіру куріпку та й питає:

— Скажи-но, куріпонько, як це ти примудряєшся вдень спати?

— А так собі. Сховаю голівку під крильце та й сплю. Ось подивися!

Сховала куріпка голівку під крильце. А лисиці того тільки й треба.

Стрибнула вона до куріпки, вхопила її за крильце та й помчала геть. Коли лисиця пробігала понад річкою, побачили її пралі й загукали:

— Ви гляньте! Ви тільки гляньте! Лисиця тягне куріпку!

— Що воно за нахаби тут живуть! І не соромно їм пхати носа в чужі справи? — тихенько сказала куріпка.

«Справді, хіба це їх обходить?» — подумала лисиця, і закортіло їй виляяти праль. Розціпила вона зуби. Та не встигла слова мовити — куріпка шасть у неї з пащі! Злетіла вгору і на дубовій гілці вмостилася.

— Гай-гай! Ніколи не слід базікати на вітер! — мовила лисиця.

Усміхнулася куріпка та й відказує:

— Правду кажеш, лисичко! А вже спати лягати раніше пори — і поготів!

* Назви персонажів казки. Якими ти їх уявляєш?

* Як куріпка перехитрила лисицю? Прочитай.

** Склади і запиши план до тексту.

** Перекажи казку.

*** Склади усний відгук на прочитану казку.

2. Дай відповіді на питання. Запиши складені речення.

- Що ти робиш сьогодні?
- Що робив / робила вчора?
- Що плануєш робити завтра?

➤ Підкресли дієслова. Які з них означають дію, що відбувається тепер? А які — дію, що відбулася в минулому або відбудеться в майбутньому?

3. Проаналізуй таблицю. Скажи, на які питання відповідають дієслова теперішнього, минулого й майбутнього часу. Що означають дієслова різних часових форм?

Приклади дієслів	Питання	Коли відбувається дія	Час дієслів
думаю думаєш думає думають	що роблю? що робиш? що робить? що роблять?	в момент повідомлення про неї	Теперішній час
думав думала думало думали подумав подумала подумало подумали	що робив? що робила? що робило? що робили? що зробив? що зробила? що зробило? що зробили?	до моменту повідомлення про неї	Минулий час
буду думати думатиму будеш думати думатимеш буде думати думатиме будуть думати думатимуть	що буду робити? що робитиму? що будеш робити? що робитимеш? що буде робити? що робитиме? що будуть робити? що робитимуть?	після моменту повідомлення про неї	Майбутній час

Дієслова мають форми теперішнього, минулого і майбутнього часу.

Дієслова теперішнього часу називають дію, що відбувається в момент повідомлення про неї.

Дієслова минулого часу називають дію, що відбулася до моменту повідомлення про неї.

Дієслова майбутнього часу називають дію, що відбудеться після моменту повідомлення про неї.

4. Випиши з казки дієслова та визнач їх час. Постав до них питання.

5. Добери і запиши по три дієслова теперішнього, минулого і майбутнього часу.

❖ Склади і запиши три речення з одним дієсловом у різних часових формах.

Змінювання дієслів за часами

1. Прочитай заголовок австралійської народної казки. Подумай, про що в ній буде розповідатися.

Чому кенгуру стрибає

У давню давнину, за казкових часів, кенгуру ходив на чотирьох ногах, як і решта тварин. Він не стрибав так, як тепер, зате вмів дуже швидко бігати.

Кенгуру був соромливий і жив сам собі. Удень він зазвичай лежав у затінку дерев, а вночі виходив у степ пастися.

Якось, коли він спав під деревом, сталася страшна пожежа — зайнявся буш (так називають австралійські ліси з низкорослих дерев і чагарів

упереміш з високою травою). Кенгуру прокинувся і метнувся тікати, але вогонь наздогнав його.

Він біг крізь полум'я і дуже пообпікав передні лапи. Вони зробились набагато менші й почорніли. Кенгуру більше не міг бігти, а вогонь підступав з усіх боків.

Кенгуру дуже злякався, побачивши, у якій він небезпеці. Він вирішив спробувати бігти на двох міцних задніх лапах і за допомогою довгого хвоста. І кенгуру пострибав. Дострибав до самого вогню, а тоді стрибнув якнайвище й перескочив полум'я.

Отак і стрибав він, поки врятувався від пожежі. Однак коли спробував знову побігти на чотирьох ногах, то побачив, що не може. Отож довелось йому знов стрибати. І так він стрибає ще й тепер.

А коли ви поглянете на його передні лапи, то побачите, що вони в нього чорні — там, де кенгуру пообпікав їх за давніх-давніх часів.

Переклад Олега Ткачова

- Яка пригода трапилася з кенгуру?
- Як кенгуру врятувався? Прочитай.

2. Випиши з казки п'ять дієслів минулого часу, утвори від них різні часові форми.

3. Розподіли дієслова на три колонки за часами: *теперішній, минулий, майбутній*.

Щебетав, щебече, щебетатиме, защебетав, будуть щебетати, защебече; дякувала, дякують, подякували, будуть дякувати, подякують.

4. Випиши в колонку дієслова теперішнього часу. Добери до них форми минулого й майбутнього часу.

Єва малює, Єва співає,
Єва танцює і вишиває;

Страви готує, брата годує,
Підлогу миє — все Єва вміє.

Ігор Січовик

Закріплення вивченого про часові форми дієслова

1. Прочитай байку.

Двоє приятелів і ведмідь

Двом приятелям випало одного разу йти вкупі з села до міста. Дорога пролягала через густий ліс.

— А чи не спіткає нас яке лихо в путі? — питає один. — Ану ж нападе дикий звір?

— Нема чого боятися. Коли що й трапиться — нас двоє, будь-кому дамо відсіч.

Невдовзі дісталися приятелі лісу й пішли попід високими деревами. Аж раптом звідки не візьметься ведмідь. Один з приятелів, ледь його побачивши, кинувся до високого дерева і вмить видерся під самісінький вершечок. Він знав — ведмідь високо не вилізе.

Другий ішов трохи позаду й розглядався по боках. А коли помітив звіра, було вже пізно. Видиратися на дерево — марна справа, ведмідь наздожене. Треба придумати щось інше. І чоловік упав додолу та прикинувся неживим, бо знав — ведмідь ніколи не чіпає мертвого.

Езоп

- Яка пригода трапилася з друзями?
- Чому другий приятель не встиг сховатися на дереві? Прочитай.

2. Випиши з тексту дієслова й визнач, де можливо, час. Надпиши.

3. Спиши загадки. Запиши відгадки.

- ✓ Під землею народилась
І для борщика згодилась.
Мене чистять, ріжуть, труть,
Смажать, варять і печуть.
- ✓ Кажуть, щоб хвороб не знати,
Треба всім мене вживати.
Може, ви мене й з'їсте,
Тільки сльози проллете.

- ❖ Підкресли дієслова минулого часу зеленим олівцем, теперішнього — синім, а майбутнього — фіолетовим.
- ❖ Випиши дієслова в початковій формі й утвори від них дієслова теперішнього, минулого і майбутнього часу. Запиши.

Письмо для тебе

Розглянь малюнки. Які страви готують у твоїй родині із цих овочів? Запиши.

4. Розшифруй і запиши слова, користуючись номерами літер в алфавіті. Утвори від них дієслова минулого, теперішнього і майбутнього часу.

21, 1, 6, 12, 23, 11
3, 28, 11, 23, 11, 22, 33
3, 12, 23, 1, 23, 11

- ❖ Придумай і запиши речення з одним із дієслів.

Культура мовлення

Мені ~~повезло~~.

Мені пощастило.

Закріплення вивченого про часові форми дієслова

1. Прочитай продовження байки.

Двоє приятелів і ведмідь

Ведмідь підійшов і вгледів його. Тихенько нахилився над головою. Чоловік затамував подих. Обнюхав його ведмідь, бачить — не дихає, то й подумав, що мертвий. Ведмідь подався своєю дорогою.

Підвівся чоловік, нажаханий, блідий, не вірячи самому собі, що врятувався від ведмежих обіймів.

А приятель усе те бачив з дерева і коли оговтався, зліз, підійшов та й каже:

— Коли б ти знав, як злякався я за тебе! Дуже радий, що ти врятувався, братику мій! Ну, а тепер розкажи, що тобі шептав на вухо бурмило, коли нахилився до тебе? Цікаво послухати!

— Сказав, щоб я ніколи не ходив нікуди з приятелями, які в скруту кидають мене самого і чимдуж тікають, рятуючи власну шкуру.

— Отак і сказав? — засміявшись, здивувався приятель. — Ти ба, який розумний.

— Отак. І він має слушність, бо друзі пізнаються в біді.

Езоп

- Поміркуй, чи можна назвати приятелів справжніми друзями.
- Як чоловік врятувався від ведмедя? Прочитай.
- Визнач тему і головну думку байки.

Склади сенкан зі словом *дружба*.

2. Випиши з тексту речення з дієсловом у початковій формі. Склади й запиши три речення із цим дієсловом, у яких воно стояло б у різних часах.
3. Розподіли дієслова на три колонки за часами: *минулий, теперішній, майбутній*.

Цінував, поспішаю, малює, говоритиме, співатиму, плескало, економиш, варитимеш, кодуватиму, завітали, мовчимо, працюєте, цвірінькатиме, сміявся, міркувала, вилетить, хвалитиме, думаємо, шумітимуть, сканує.

❖ Якщо правильно виконаєш завдання, то з третіх літер кожного слова складеш прислів'я. Запиши його. Поясни, як ти розумієш зміст цього прислів'я.

❖ Підкресли дієслово завершеної дії.

4. Прочитай вислови. Кожний із них заміни дієсловом, яке пояснює їх зміст. Запиши.

Бути на сьомому небі —	Ні пари з вуст —
Сушити собі голову —	Розбити глек —

- ❖ Добери до дієслів форми теперішнього, минулого і майбутнього часу. Запиши.
- ❖ Підкресли букви, які позначають м'які приголосні звуки, двома лініями.
- ❖ Придумай і запиши речення з одним із фразеологізмів.

Культура мовлення

Завдання виконане вірно.

Завдання виконане правильно.

Написання частки не з дієсловами

1. Прочитай заголовок казки. Поміркуй, про що в ній буде розповідатися.

Червона Шапочка

Жила колись в одному селі маленька дівчинка та така красуня, що кращої за неї, мабуть, ніхто й ніде не бачив. Мати любила її до нестями, а бабуся ще більше.

Добра бабуся пошила для внучки гарненьку червону шапочку, яка була їй так до лиця, що дівчинку всі почали звати Червона Шапочка.

Якось мати спекла пиріг та й каже дочці:

— Піди до бабусі, довідайся, як вона поживає, бо мені передавали, що вона нездужає. Віднеси їй пиріг і цей горщик масла.

Червона Шапочка хутенько зібралася й подалась у сусіднє село до бабусі.

Іде вона неквапно густим лісом, коли раптом назустріч їй сірий вовк.

Йому страшенно захотілося з'їсти дівчинку, але він не наважився цього зробити, бо бачив, що поблизу працювали лісоруби.

От вовк і питає, куди вона йде.

Шарль Перро

Переклад Романа Терещенка

- Чому дівчинку назвали Червоною Шапочкою?
- До кого вона йшла?
- Кого зустріла Червона Шапочка по дорозі до бабусі? Прочитай.

Склади асоціативний куш зі словом *казка*.

2. Випиши з тексту виділені дієслова.

➔ Досліди, як їх пишуть з *не*. Перевір свій висновок із поданим правилом.

Не з дієсловами пишемо окремо: *не говорить, не світить, не сказав, не приніс, не ламай*.

3. Відгадай загадки. Спиши, розкриваючи дужки.

- ✓ У вогні (не) горить, у воді (не) тоне.
- ✓ По полю ходить, зерно молотить, жне й косить, хліба (не) просить.
- ✓ Тече, тече — (не) витече, біжить, біжить — (не) вибіжить.
- ✓ Ніде (не) купиш, на вагах (не) зважиш, сам здобуваєш, у комору складаєш.

❖ Підкресли дієслова з *не*. Поясни їх написання.

4. Додай слова і прочитай прислів'я. Поясни, як ти їх розумієш. Запиши.

	1	2	3	4	5
А	слова	хитруй,	як	той	працєю.
Б	Не/не	Краще	Ість.	чесно	а
В	обіцяти,	працює,	мудруй,	здержати.	Хто

5В+1Б+2В+4А+1Б+3Б =

1Б+2А+1Б+3В+5Б+4Б+5А =

2Б+1Б+1В+3А+1А+1Б+4В =

❖ Поясни правопис *не* з дієсловами. Визнач час дієслів. Надпиши.

Створіть комікси або плакат «Правила поведінки в лісі». Використайте *не* з дієсловами.

Написання частки *не* з дієсловами

1. Прочитай продовження казки.

Червона Шапочка

Бідолашна дівчинка не знала, як небезпечно зупинятися в лісі і слухати теревені вовка, а тому, не думаючи ні про що погане, відповіла:

— Я йду навідати бабусю й несу їй пиріг та горщечок масла, які передала матуся.

— А чи далеко живе бабуся? — питає вовк.

— Авжеж, дуже далеко, — відповідає Червона Шапочка, — он за тим вітряком, бачите, в хатинці край села.

— Гаразд, — каже вовк, — я теж до неї навідаюсь. Я подамся ось цією стежкою, а ти прямуй он тією. Побачимо, хто з нас швидше прийде до бабусі.

І вовк щосили побіг найкоротшою стежкою.

А дівчинка пішла по шляху, який був набагато довший, та ще й дорогою збирала горіхи, ганялася за метеликами і рвала для бабусі квіти.

Не пройшла вона й пів дороги, а вовк уже добіг до бабусиної хатинки й постукав у двері: «Тут-тук».

— Хто там? — спитала бабуся.

— Це ваша внучка, Червона Шапочка, — відповів вовк, змінивши свій грубий голос. — Я принесла вам пиріг і горщечок масла. Це вам матуся передала.

Шарль Перро

Переклад Романа Терещенка

- Де жила бабуся Червоної Шапочки?
- Що, на твою думку, спонукало вовка до такої поведінки?

Прочитай продовження казки за покликанням на сайті <https://is.gd/PN1kOi> або QR-кодом.

Роль	Аудиторія	Формат	Тема
лісоруби	вовк	попередження	не чіпати бабусю
Червона Шапочка	мешканці лісу	реклама	пиріг

2. Випиши з казки дієслова з **не**. Поясни їх правопис.
3. Спийси прислів'я та приказки, розкриваючи дужки. Підкресли дієслова з **не**.

- ✓ Де сила (не) візьме, там розум допоможе.
- ✓ (Не) вмій той, хто (не) працює.
- ✓ Хто (не) дотримує свого слова, той сам себе зневажає.
- ✓ Лінивого ноги (не) носять.
- ✓ У невмілого руки (не) болять.
- ✓ Хочеш їсти калачі, (не) сиди на печі.
- ✓ Семеро одного (не) ждуть.
- ✓ Одна бджола багато меду (не) наносить.
- ✓ Правда у воді (не) тоне і в огні (не) горить.
- ✓ Мудрим ніхто (не) вродився, а навчився.

Вимовляй	Пиши
[ч:е]	тче

- ❖ Визнач час дієслів. Надпиши.
- ❖ Зроби звуко-буквений аналіз виділених слів.

4. Запиши кілька прислів'їв, де були б дієслова з **не**.

Аналіз дієслова як частини мови. Узагальнення вивченого за темою «Дієслово»

1. Прочитай казку.

П'ятеро з одного стручка

П'ять маленьких горошин жили в одному стручку. Вони були зелені, і стручок теж зелений, і тому вони були певні, що весь світ зелений, і це було цілком правильно! Стручок ріс, і горошини

росли також. Вони добре пристосувалися до своєї квартири — сиділи прями́сінько в один рядок одна за одною.

Сонце світило на стручок і гріло його, дощ обмивав і робив його чистим. Всередині було дуже затишно — удень світло, уночі — темно, як і повинно бути. Горошини все росли та й росли і все більше та більше думали, — треба ж було робити що-небудь!

— Чи я назавжди залишуся тут сидіти? — спитала одна. — Так можна й затверднути від довгого сидіння! Мені здається, за нашим житлом є щось особливе. У мене таке передчуття!

Минали тижні. Горошини пожовкли, і стручок теж пожовк.

— Весь світ жовкне, — казали вони, — і це було знову ж таки цілком правильно.

Одного дня горошини почули, як їх щось штовхнуло в стручку. Стручок зірвали людські руки, і горошини потрапили з багатьма своїми товаришами в кишеню.

— Ну, ми швидко будемо на волі! — казали вони і чекали, що буде потім.

— Хотіла б я знати, хто з нас найдалі піде, — сказала найменша горошина. — Ну, це швидко виявиться!

— Хай буде, що мусить бути! — промовила найбільша.

Трах! Стручок лопнув, і всі п'ять горошин викотилися на світле сонячне сяйво. Вони лежали на дитячій долоні.

*Ганс Крістіан Андерсен
Переклад Оксани Іваненко*

- Як жилося горошинам у стручку?
- Прочитай, як змінився стручок із часом.

2. Випиши з казки три дієслова (на вибір), проаналізуй за схемою (див. форзац).

3. Спиши фразеологізми, розкриваючи дужки. Кожен із них заміни дієсловом, яке пояснює зміст вислову. Запиши.

Комар носа (не) підточить —

Водою (не) розлити —

(Не) ловити гав —

- ❖ Підкресли **не** з дієсловами.
- ❖ Придумай і запиши речення з одним із висловів.

4. Випиши спочатку синоніми, а потім антоніми до слова **говорити**.

мовчати	балакати	розмовляти	казати
промовляти	теребені правити	кричати	вести мову

Культура мовлення

~~Поставте зошити на парту.~~

Покладіть зошити на парту.

Аналіз дієслова як частини мови.

Узагальнення знань і вмінь за темою «Дієслово»

1. Прочитай продовження казки.

П'ятеро з одного стручка

Маленький хлопчик міцно тримав їх і казав, що вони саме згодяться для його пугача. І зразу ж він всунув у нього горошину і вистрілив у повітря.

— Я лечу в далекий світ! Лови мене, хто зможе! — і з цими словами перша горошина зникла.

— Я лечу прямо на сонце! — сказала друга. — Сонце схоже на наш стручок, і це мені подобається! І вона полетіла.

— Поспимо, де не опинимось, — сказали ще дві горошини і покотились по підлозі. Але й вони потрапили в пугач.

— Хай буде що буде! — сказала остання, коли нею вистрілили в повітря. Вона залетіла в щілину під вікно однієї кімнатки на горищі — у м'яку землю і мох.

У кімнаті на горищі жила одна бідна жінка, що вдень ходила чистити грубки, пиляти дрова та робити іншу важку роботу. Вона була сильна і роботяща, але дуже бідна. Дома в кімнатці лежала її єдина донька — підліток, тоненька й худенька.

Уже рік як лежала вона в ліжку і не могла видужати.

Хвора дівчинка лежала тихо і терпляче цілі довгі дні, поки мати ходила на заробітки.

Була весна, і якось вранці, коли мати збиралася йти, сонячне проміння пробилось крізь крихітне вікно і впало на підлогу.

Ганс Крістіан Андерсен
Переклад Оксани Іваненко

- Куди потрапили горошини після того, як хлопчик вистрелив ними?

Прочитай продовження казки за покликанням на сайті <https://is.gd/pATisl> або QR-кодом.

- Як горошина змогла врятувати дівчинку?
- Що трапилося з горошинами?

Запитання до автора

Про що б ти хотів / хотіла запитати автора казки?

Продовж речення. Що було б, якби горошина потрапила ...

2. Випиши з казки виділені дієслова, проаналізуй за схемою (див. форзац).
3. Випиши з казки дієслова в початковій формі. Утвори від них дієслова в теперішньому, минулому і майбутньому часі.
4. Прочитай прислів'я. Поясни, як ти їх розумієш.

Хто багато (читати), той багато (знати). Навчання (збагачувати) розум, а лінощі (обкрадати). Хто часто (кричати), того ніхто не (слухати). Хто (берегти) своє, той не (заздрити) на чуже.

- ❖ Спиши прислів'я, розкриваючи дужки. Визнач час дієслів. Надпиши.
- ❖ Підкресли дієслова з *не*.
- ❖ Випиши іменник, у якому звуків більше, ніж букв. Зроби його звуко-буквений аналіз.

Перевір свої досягнення за покликанням на сайті <https://is.gd/lzfgeW> або QR-кодом.

ДОСЛІДЖУЮ РЕЧЕННЯ ВЕСНЯНІ РАДОЩІ

Розповідні і питальні речення

1. Прочитай виразно вірш.

Весна

- Що з весною настає?
- Сніг у полі розтає.
- А чому то так буває?
- Сонце його пригріває.
- Що ж синіє на землі?
- Ніжні проліски малі.
- А що пиється з-під листа?
- То травичка вироста.
- А над полем що бринить?
- Любий жайворон дзвенить.

Катерина Перелісна

- Про які ознаки весни розповідається у вірші?
- Знайди й прочитай, які квіти розцвіли на землі.
- Розіграйте діалог за змістом вірша.

Письмо для себе

Чи подобається тобі весна? Чому?

Пригадай! Речення за метою висловлювання поділяють на розповідні (*Росте біля хати червона калина.*), питальні (*Росте біля хати червона калина?*) та спонукальні (*Червона калино, рости біля хати.*).

2. Випиши з вірша Катерини Перелісної розповідні речення. Підкресли в них іменники, прикметники та дієслова.

- ❖ Дай відповіді на питальні речення.

3. Постав питання до виділених слів.
Запиши складені питальні речення.

фёрмер

Без здоров'я немає щастя. Весела думка — половина здоров'я. Здоров'я за гроші не купиш. Здоров'я — найдорожчий скарб. Сміх краще лікує, ніж усі ліки. Здоров'я — всьому голова.

❖ Підкресли слова, у яких звуків більше, ніж букв.

4. Розгадай ребус.

❖ Склади розповідне та питальне речення з цим словом.

5. Утвори й запиши розповідне та питальне речення зі словосполученням **тепла весна**.

❖ Підкресли двоскладові слова.

Розповідні і питальні речення

1. Прочитай оповідання.

Великодня казка «Молоданчик»

За Прутом є село, за селом — гора, а на горі лісок-перелісок, такий невеличкий, що його можна оббігти довкола. У тому лісочку живе мавка-зеленавка, мала, як і він. Взимку вона спала в сухому листячку, а поверх листя лежав сніг. Але прийшла весна, сніжок розтав, і мавка прокинулась.

— Що це дзвенить, мов чисте срібло, аж мене розбудило? Може, це ви, струмочки? — спитала вона.

— Ні, мавко. Ми дзюрчимо не перший день, але ти не будилася, — відповіли струмки.

— То, може, це ти, берізко?

— Я всю зиму дзвонила обмерзлими гілочками, — сказала берізка. — Але ти того не чула.

— Тоді, напевно, це вітер, що гуляє над горою?

— Ні, мавко, не я це. Я взимку дзвенів-свистів, мів летючими снігами, а тепер я тихий і лагідний.

— То хто ж воно? — роззирнулася мавка довкола й побачила на лужку, на узліссі, дівчаток.

Вони бігали й сміялися голосно-голосно, аж котилася луна. Адже почалися канікули, і нарешті була весна: тепле сонечко й воля гратися скільки захочеш.

— Он хто мене розбудив, — усміхнулася мавка, бо цих дівчаток вона знала від торік: Марусю, Олюсю і старшеньку Миросю.

— Скоро Великдень, — тим часом казала до менших дівчаток Мирося. — А ви ще не навчилися веснянок.

— Таки ні... — кивнули Маруся й Олюся.

— Я знаю «Молоданчика». Мене бабуся навчила, а я навчу вас!

Зірка Мензатюк

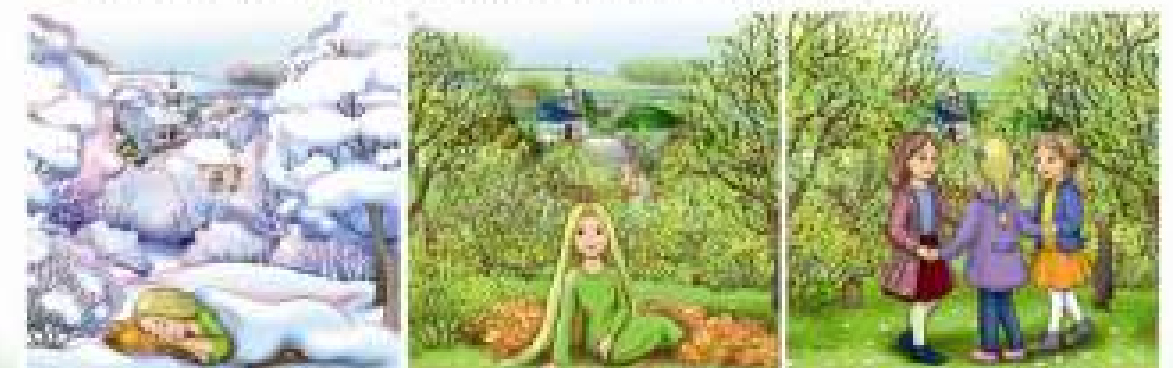
* Біля якої річки відбуваються описані події?

* Хто розбудив мавку? Прочитай.

** Поставте запитання одне одному про весняні свята, які відзначають у родині кожного.

*** Перекажи текст, користуючись малюнками.

2. Випиши з тексту Зірки Мензатюк виділені питальні речення.

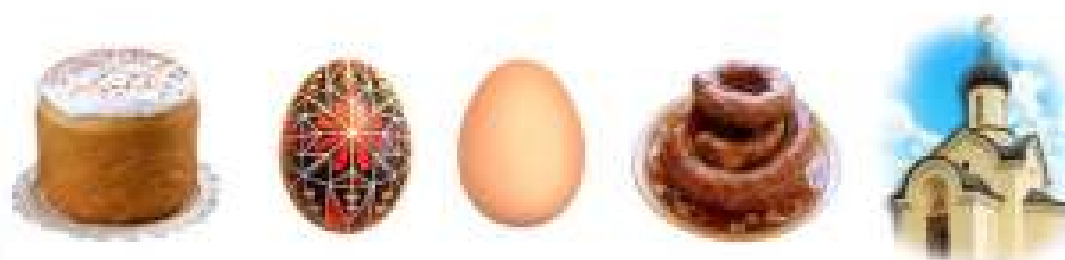
❖ Перебудуй питальні речення на розповідні.

3. Спиши текст, поділяючи його на речення. У кінці кожного речення став потрібний розділовий знак.

Який гарний весною ліс скільки тут всього цікавого он пролетів дятел куди він зник а ось стрибнула білка цікаво куди вона мандрує.

❖ Підкресли головні слова в п'ятому реченні.

4. Розглянь малюнки. Склади й запиши до них питальні речення.

❖ За змістом кожного питального речення побудуй розповідні й запиши.

❖ Усно склади розповідь на тему «Великодній кошик».

5. Спиши. Склади питальні речення, у яких потрібно дати відповідь на питання **що?**.

Спекла мама на Великдень
Біленькі паски,
А я куплю собі краски.
Спишу писанки.

Марійка Підгірянка

❖ Випиши дієслово минулого часу. Утвори від нього форми теперішнього і майбутнього часу.

Спонукальні речення. Речення окличні і неокличні

1. Прочитай заголовок. Поміркуй, про що буде розповідатися в тексті.

Великдень

Ми довго чекали Великодня. Дивились на іній — уявляли білий вишневий цвіт.

Вербної неділі принесли з церкви освячену лозу. Хлюскали нею тата, маму, братиків, сестричок — так проганяли зиму, приказуючи: «Не я б'ю, лоза б'є... За тиждень — Великдень. Недалечко червоне яечко!» Чекали Великодня...

От урочисто у церкві задзвонили дзвони. Зійшло веселе весняне сонечко і сповістило рясним промінням: «Христос воскрес!» Надворі розтала крига. З'явилася зелена травиця й тихо шелестить: «Христос воскрес!»

Вмиваймось, милі хлопчики й дівчатка, і притуляймо до щічок червоне яечко, щоб завжди бути гарними. Перехрестімося до ікони, помолімося «Отче наш» і сідаймо до святкового столу, сказавши всім, хто в хаті:

— Христос воскрес!

Пообідавши, всі виходьмо з хати, хай невидимо увійдуть до неї наші родичі, яких вже немає на білому світі, й теж покуштують великодніх страв.

Винесімо худібці та птиці крихіт свяченої паски і прокажімо:

— Христос воскрес!

Радіймо, що з воскресінням Христа настала весна, і сподіваймося, що вона принесе нам щастя.

Вітаймося з усіма, кого стрінемо, словами: «Христос воскрес!»

А як нас привітають, відповідаймо: «Воістину воскрес!»

Андрій М'ястківський

- Про яке свято йдеться в оповіданні?
- Які слова приказують, коли «б'ють» вербою всю родину?
- Як вітаються на Великдень? Прочитай.
- Які ще інші народні традиції, пов'язані з Великодніми святами, ти знаєш?

Склади асоціативний куш зі словом *Великдень*.

Ознайомся з гайками. Для цього перейди за покликанням на сайт <https://is.gd/v1vydB> або скористайся QR-кодом.

2. Випиши з оповідання спонукальні речення.

❖ Підкресли іменники _____, прикметники ~~~~~ й дієслова =====.

3. Перебудуй розповідне речення на спонукальне. Запиши.

Діти чекають свято.

❖ Провідміняй іменники *діти* й *свято*.

4. Спий. Підкресли слово, яке виражає спонукування до дії.

Любїть Україну у снї й наяву,
вишневу свою Україну,

красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну.

Володимир Сосюра

❖ Проаналізуй виділене слово як частину мови (зразок див. на форзаці).

**Спонукальні речення.
Речення окличні і неокличні**

1. Прочитай виразно вірш.

Квітучі писанки

Світанкової водички
Наберу — умию личко
І святково одягнуся,
Господові помолюся.

Працювати буду вміло,
Щоб навкруг усе весіло.
Налаштую писачки,
Розмалюю писанки.

Сонця-воску розігрію,
Диво-квіточок насію...

Сосонки і павучки
Вже вмостились на бочки.
По краях листки дубові —
Ось і писанки готові!
Друзям буду дарувати
І з Великоднем вітати.

Наталя Любиченко

- Чому потрібно святково одягатися перед творенням писанок?
- Чи доводилося тобі розмальовувати писанки?

Пригадай! Розповідні, питальні й спонукальні речення за інтонацією поділяють на окличні і неокличні.

Окличними ці речення можуть бути тоді, коли їх вимовляють із більшою силою голосу та особливим почуттям (захоплення, радості, смутку, здивування та ін.).

У кінці окличних речень ставимо знак оклику.

Наприклад: речення розповідне, окличне (*Росте біля хати червона калина!*); питальне, окличне (*Росте біля хати червона калина?!*) та спонукальне, окличне (*Червона калино, рости біля хати!*).

2. Випиши з вірша окличне речення. Зверни увагу на розділовий знак у кінці цього речення.

3. Прочитай текст. Які речення за метою висловлювання та інтонацією його утворюють? Пошир речення словами з довідки. Запиши утворений текст.

Колискова пісня! Лунає вона ... дзвіночками в кожній родині. Яка мелодійна й ... ця пісня! А хто співає її, сидячи біля ... колиски? Мабуть, ... матуся.

Довідка: чарівна, ніжними, рідна, дитячої.

❖ Підкресли окличні речення зеленим олівцем, а неокличні — синім.

4. Придумай і запиши три речення, різних за метою висловлювання, зі словосполученням *рідна мова*.

❖ Проаналізуй прикметник як частину мови (зразок див. на форзаці).

5. Прочитай вірш.

Квітень

Квітень на хмаринку сів,
До нас в гості прилетів.
А за ним, як діточки,
Поспішають квіточки:

Ось конвалії й в'юнки,
Барвінкові килимки,
А кульбабки і дзвіночки —
Малюкам плести віночки.

Олена Коваленко

❖ Перебудуй розповідні речення на спонукальні. Запиши.

Звертання

1. Прочитай виразно вірш.

Весна

Я дивлюся у віконце,
А мене лоскоче сонце:
«Мамо, глянь, іде сніжок,
Де мій теплий кожушок?»
«Так, мій любий, не буває,
Сніг у травні не літає,
То вишневий білий цвіт
Облітає тихо з віт.
Бачиш, сонце землю гріє,
Все довкола зеленіє.
Чуєш, пташечки співають
І веснянку викликають».
Ой який чудовий ранок!
Вийду з мамою на ганок,
У струмочку біля хати
Буду човники пускати.

Олена Роговенко

- Чому син попросив у мами теплий кожушок?
- Знайди і прочитай діалог.

Склади сенкан зі словом *весна*.

2. Знайди у вірші речення, у яких є слова або сполучення слів, що називають особу чи предмет, до яких звертаються.

➔ Щоб дізнатися, як їх називають, прочитай правило.

Звертання — це слово або сполучення слів, що називають особу чи предмет, до яких звертаються.

На письмі звертання виділяють комами або знаком оклику. Якщо звертання стоїть на початку речення, то після нього можна ставити кому або знак оклику, залежно від окличної інтонації.

Зверни увагу! Звертання може бути виражене іменником, рідше — прикметником.

3. Спиши вірш. Підкресли звертання.

Небо, небонько, мерщій Не сам, дощик, ходи,
посилай до нас дощі. інших дощиків веди!

❖ Підкресли слова, у яких букв менше, ніж звуків.

4. Перебудуй речення так, щоб виділені слова стали звертаннями.

Весною заспівав соловейко веселу пісню. Діти полили на клумбі квіти. Павлик допомагає Тетянці виконати домашнє завдання.

❖ Визнач відмінки іменників. Скорочено надпиши їх.

5. Прочитай. Спиши, розкриваючи дужки. Постав слова, що в дужках, у формі звертання.

1. Ой устань, устань, (подоляночка), ой устань, устань, молодесенька! 2. О ти, (вишенька), ти, (черешенька), ой коли ти зійшла, коли виросла? 3. (Колисонька), (колисонька), колиши нам дитиноньку, а щоб спало, не плакало, а щоб росло, не боліло ні головка, ні все тіло. 4. Люлі, люлі, (Василечка), сплету тобі колисочку та й повішу у садочку.

З народних пісень

❖ Підкресли двоскладові слова. Проаналізуй за будовою виділені слова.

Звертання

1. Прочитай заголовок. Поміркуй, про що буде розповідатися в тексті.

Бджілки на розвідці

Настала весна, сонце зігнало сніг з полів; у пожовклій торішній травичці з'явилися свіжі яскраво-зелені стеблинки; бруньки на деревах розгорталися і випускали молоденьке листячко.

От прокинулася й бджілка від свого зимового сну, прочистила очиці волохатими лапками, розбудила подруг, і виглянули вони у віконечко — дізнатися: чи зник уже сніг, і лід, і холодний північний вітер?

Бачать бджілки, що сонечко світить весело, що скрізь ясно й тепло; вибралися вони з вулика і полетіли до яблуньки:

— Чи нема в тебе, яблунько, чого-небудь для бідних бджілок? Ми цілу зиму голодували.

• *Про що ти дізнався / дізналася? Про що йтиметься далі?*

— Ні, — каже їм яблунька, — ви прилетіли занадто рано; мої квіти ще заховані в бруньках. Спитайте у вишні.

Полетіли бджілки до вишні:

— Люба вишенько! Чи нема в тебе квіточки для бідних бджілок?

— Завітайте, любоньки, завтра, — відповідає їм вишня, — сьогодні ще нема на мені жодної відкритої квіточки, а коли відкриються, я буду рада гостям.

Полетіли бджілки до тюльпана: заглянули в його яскраву голівку, та не було в ній ні запаху, ні меду.

• Про що ти дізнався / дізналася? Що далі розповідатиметься?

Сумні та голодні бджілки хотіли вже додому повертатись, коли враз побачили під кущем маленьку темно-синю квіточку: це була фіалочка. Вона відкрила бджілкам свою чашечку, повну запашного солодкого соку. Наїлися, напилися бджілки і полетіли додому — радесенькі.

Костянтин Ушинський

- Про кого розповідається в тексті?
- Хто нагодував і напоїв бджілок?
- Про яку пору року йдеться в казці? Знайди і прочитай.

2. Випиши з твору Костянтина Ушинського речення, у яких є звертання.

❖ Підкресли звертання.

акваріум

3. Перебудуй речення так, щоб у них були звертання. Додай слова ввічливості. Поясни вживання розділових знаків у звертаннях.

Дмитрик відвідав хвору бабусю. Мама спекла яблучний пиріг. Тато купив синові новий акваріум. Діти виготовили подарунки для військових. Марічка пригостила смачними черешнями.

❖ Запиши. Підкресли словникові слова.

4. Спиши скоромовку. Виділи комами звертання. Постав пропущені розділові знаки в кінці речень.

Ведмедику ледащо	Мавпенятко мовить: «Мамо
Вліз на пасіку нащо	Масла, моркви, маку мало.
Буду джмеликом дзижчати,	Миска мамочко мілка,
Буду меду куштувати	Мало містить молока»

❖ Перевір, чи правильно ти поставив / поставила розділові знаки.

ДОСЛІДЖУЮ РЕЧЕННЯ ВИДАТНІ УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ

Члени речення.

Головні і другорядні члени речення

1. Прочитай виразно вірш.

Весна

Защебетав жайворонок,
угору летючи;
закувала зозуленька,
на дубі сидючи;
защебетав соловейко —
пішла луна гасм;
червоніє за горою;
плугатар співає.

Тарас Шевченко

- Прочитай вірш неквапливо, передаючи радість народження ранку.
- Які образи передають виділені слова?

Розглянь фото за покликанням на сайті
<https://is.gd/bqu9hc> або QR-кодом.

Зробіть колаж із фото чи малюнків на тему «Весна». Порівняйте їх із текстом вірша Тараса Шевченка «Весна». Які ознаки весни в них передано?

2. Прочитай речення. Випиши парами зв'язані між собою слова за зразком. Установи зв'язок між словами за допомогою питань.

На калині защебетав соловейко.
Зразок. Соловейко (що зробив?) ... ;
защебетав (хто?) ... ;
защебетав (на чому? де?)

Слова в реченні зв'язуються за змістом. Слова в реченні, які відповідають на певні питання, називають **членами речення**.

❖ Чи є членом речення слово *на*?

3. Спий текст. Визнач, про кого або про що розповідається в кожному реченні.

Тече вода з-під явора
Яром на долину.
Пишається над водою
Червона калина.

Тече вода із-за гаю
Та попід горою.
Хлюпочуться
качаточка
Поміж осокою.
Тарас Шевченко

Член речення, який вказує, про кого або про що розповідається в реченні, називають **підметом**.

Підмет відповідає на питання *хто?* або *що?*; підкреслюють його однією лінією _____.

4. Знайди члени речення, що вказують, яку дію виконує підмет. Запиши за зразком.

Зразок. Вода (що робить?) тече.

Член речення, який вказує, що говорить про підмет, називають **присудком**.

Присудок відповідає на питання *що робить?* *що зробить?* *що робив?* *що зробив?*; підкреслюють його двома лініями _____.

Підмет і присудок — **головні члени речення**.
Це — **основа речення**.

5. Назви в реченнях із вірша інші слова, крім підмета і присудка.

Усі інші члени речення, крім підмета і присудка, називають **другорядними**. Другорядні члени речення підкреслюють трьома крапками

6. Спий вірш Тараса Шевченка «Весна». Підкресли головні і другорядні члени речення.

❖ Визнач відмінки іменників. Скорочено надпиши їх.

Члени речення.
Головні і другорядні члени речення

1. Прочитай виразно вірш.

Зоре моя вечірняя

Зоре моя вечірняя,
Зійди над горою,
Поговорим тихесенько
В неволі з тобою.
Розкажи, як за горою
Сонечко сідає,
Як у Дніпра веселочка
Воду позичає.

Як широка сокорина
Віти розпустила...
А над самою водою
Верба похилилась;
Аж по воді розіслала
В зеленії віти...

Тарас Шевченко

- До кого звертається автор?
- Про яку річку згадується у вірші? Прочитай.

Перейди за покликанням на сайт
<https://is.gd/t38EQt> або скористайся QR-
кодом і послухай пісню на слова Тараса
Шевченка.

2. Спийши з вірша речення зі звертанням. Підкресли іменники, визнач їх відмінок.

3. Пошир речення, відповідаючи на запитання. Запиши.

Артисти (що зробили?) ... веселу (що?) ...
маленьким (кому?) (Хто?) ... намалював гарну
(що?) Марійка пише (чим?) ... (у чому?)
(Хто?) ... (що робили?) ... (куди?)

❖ Підкресли головні члени речення.

4. Прочитай прислів'я й приказки. Поясни, як ти їх розумієш.

Одна ластівка весни не робить.

Зійшов у березні сніжок — берися за плужок.

У квітні погода один день блисне, а сім днів кисне.

❖ Спийши. У приказці підкресли головні члени речення. На які питання вони відповідають?

❖ Над іменниками надпиши їх рід.

5. Склади і запиши речення за поданими схемами.

... — == ...

== — ...

❖ Випиши іменники, визнач їх рід. Надпиши.

Закріплення вивченого про головні і другорядні члени речення

1. Прочитай заголовок. Подумай, про що може розповідатися у вірші.

Давня весна

Була весна весела, щедра, мила,
Промінням грала, сипала квітки,
Вона летіла хутко, мов стокрила,
За нею вслід співучії пташки!
Все ожило, усе загомонило —
Зелений шум, веселая луна!
Співало все, сміялось і бриніло,
А я лежала хвора й самотна.
Я думала: «Весна для всіх настала,
Дарунки всім несе вона, ясна,
Для мене тільки дару не придбала,
Мене забула радісна весна».
Ні, не забула! У вікно до мене
Заглянули від яблуні гілки,
Замиготіло листячко зелене,
Посипались білесенькі квітки.
Прилинув вітер, і в тісній хатині
Він про весняну волю заспівав,
А з ним прилинули пісні пташині,
І любий гай свій відгук з ним прислав.
Моя душа ніколи не забуде
Того дарунку, що весна дала;
Весни такої не було й не буде,
Як та була, що за вікном цвіла.

Леся Українка

- Прочитай, які дарунки принесла дівчинці весна.
- Знайди рими.

2. Випиши виділені у вірші слова, склади з ними речення.

❖ Підкресли головні і другорядні члени речення.

внёсок

3. Спиши. Підкресли в першому реченні головні і другорядні члени речення.

Народилася Леся Українка на Волині. Її справжнє ім'я — Лариса Петрівна Косач. Леся навчилася читати в чотири роки. Мама навчала доньку вдома сама. Свій перший вірш письменниця написала дев'ятирічною дівчинкою.

❖ Підкресли власні іменники синім олівцем, а числівники — зеленим.

4. Користуючись алфавітом, відгадай слово і запиши.

Перша буква розташована в алфавіті між буквами Б і Г; друга — після М; третя — перед Є; четверта — між Р і Т; п'ята — перед П; шоста — після Й.

❖ Придумай і запиши речення з цим словом.

5. Придумай і запиши два речення, які відповідають схемі.

... — ... = ...

❖ В одному реченні встанови письмово зв'язок слів.

Культура мовлення

Подякувати всіх.

Подякувати всім.

Закріплення вивченого про головні і другорядні члени речення

1. Прочитай виразно вірш.

Конвалія

Росла в гаю конвалія
Під дубом високим,
Захищалась від негоди
Під віттям широким.
Ой понесли конвалію
У високу залу,
Понесла її з собою
Панночка до балу.
Ой на балу веселая
Музиченька грає,
Конвалії та музика
Бідне серце крає.
То ж панночка в веселому
Вальсі закрутилась,
А в конвалії головка
Пов'яла, схилилась.
Промовила конвалія:
«Прощай, гаю милий!
І ти, дубе мій високий,
Друже мій єдиний!»
Та й замовкла. Байдужою
Панночка рукою
Тую квіточку зів'ялу
Кинула додолу.

Леся Українка

- Де росла конвалія?
- Що зробила панночка?

Роль	Аудиторія	Формат	Тема
конвалія	мешканці планети Земля	плакат	збереження природи

2. Випиши з вірша строфу із звертаннями. Поясни розділові знаки.

3. Спиши першу строфу вірша. Підкресли головні і другорядні члени речення.

На зеленому горбочку, Чи не вийде її мати.
У вишневому садочку І до білої хатинки,
Притулилася хатинка, Немов мати до дитинки,
Мов маленькая дитинка. Вийшло сонце, засвітило
Стиха вийшла виглядати, І хатинку звеселило.

Леся Українка

❖ Випиши з вірша одне дієслово. Проаналізуй його як частину мови (зразок див. на форзаці).

4. Спиши народні прикмети.

Коли птахи гнізда в'ють на сонячній стороні, то буде холодне літо.

Міцно спить кішка — до тепла.

Купаються горобці ранньою весною — до тепла.

Зяблик летить до холодів, а жайворонки — до тепла.

Співають синиці — чекай тепла.

❖ У перших трьох реченнях підкресли головні і другорядні члени.

Зв'язок слів у реченні

1. Прочитай вірш.

Дивувалась зима

Дивувалась зима,
чом це тануть сніги,
чом льоди скресли всі
на широкій ріці?
Дивувалась зима,
як посміли над сніг
проклюнутись квітки
запахуці, дрібні?
І дунула на них
вітром з уст ледяних,

і пластом почала
сніг метати на них.
Похилились квітки,
посумніли, замкнулись¹;
шуря-бура пройшла, —
вони знов піднялись.
І найдужче над тим
дивувалась зима,
що на цвіт той дрібний
в неї сили нема.

Іван Франко

- Чому дивувалась зима?
- Що зробила зима з квітами? Прочитай.

Перейди за покликанням і послухай вірш на сайті <https://is.gd/60YSoS> або скористайся QR-кодом.

- Чи відповідають ілюстрації змісту вірша?

2. Прочитай вірш.

Навесні

Надійшла весна прекрасна,
многоцвітна, тепла, ясна,
наче дівчина в вінку.
Зацвіли луги, діброви,
повно гомону, розмови
і пісень в чагарнику.

Іван Франко

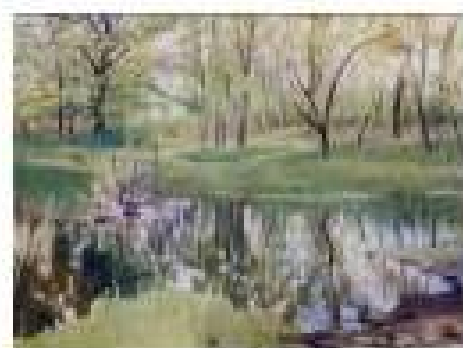

¹ Замкнулись — замкнулись, стулилися.

- Якими словами описує поет весну, з ким її порівнює?

Володимир Яценко
«Рання весна»

Олексій Шовкуненко
«Весна»

Запитання до автора

Про що б ти хотів / хотіла запитати в автора?

3. Установи зв'язок між словами за допомогою питань. Запиши за зразком.

Зразок. Пісня (яка?) весела.

вогнище

Прийшли ... діти.	Мужній ... вчинок.
Теля ... чорне.	Обідаємо ... вдень.
Вчаться ... в ліцеї.	Прилетіли ... з вірію.
Прилетіло ... пташеня.	Палає ... вогнище.

- ❖ Підкресли слова, у яких букв більше, ніж звуків.
- ❖ Пошир останнє речення другорядними членами речення. Запиши.

4. Встанови письмово зв'язок слів у реченні. Запиши.

Чорні хмари пливли над густим лісом.

Зразок. (Що?) Хмари (що робили?) пливли;
хмари (які?) чорні;
пливли (де?) над лісом;
лісом (яким?) густим.

Світить сонечко теплими промінчиками.
Сонна земля радіє приходу весни.

Закріплення вивченого про речення

1. Прочитай заголовок. Поміркуй, про що буде розповідатися в казці.

Лисичка і Журавель

Лисичка з Журавлем у велику приязнь зайшли, навіть десь покумалися. От Лисичка і кличе Журавля до себе в гості.

— Приходи, кумцю! Приходи, любочку! Чим хата багата, тим і погощу.

Іде Журавель на прошений обід, а Лисичка наварила кашки з молочком, розмазала тонесенько по тарілці та й поставила перед кумом.

— Живися, кумочку, не погордуй! Сама варила.

Журавель стук-стук дзьобом — нічого не спіймав.

А Лисичка тим часом лиже та й лиже кашку, аж поки сама все не з'їла. А коли кашки не стало, вона й мовить:

— Вибачай, кумочку, більше не маю вас чим гостити.

— Спасибі й за те, — пісним голосом промовив Журавель. — А ти б, кумонько, до мене завтра в гості прийшла!

— Добре, кумочку, прийду, чому не прийти, — мовить Лисичка.

На другий день приходить Лисичка, а Журавель наварив м'яса, бурячків, фасольки, картопельки, покрав усе те на дрібні шматочки, зложив у високе горнятко з вузькою шийкою та й поставив на столі перед Лисичкою.

— Живися, кумонько! Не погордуй, люба моя, — припрошує Журавель.

Нюхає Лисичка — добра страва! Встромляє голову до горнятка — не йде голова! Пробує лапою — годі витягнути. Крутиться Лисичка, заскакує відси й відти довкола горнятка — нічого не poradить. А Журавель не дармує. Дзьоб-

дзьоб у горнято та й їсть собі шматочок за шматочком, поки всього не виїв.

— Вибачайте, кумонько, — мовить, випорожнивши горнято, — чим хата багата, тим і рада, а більше на сей раз нічого не розстарав.

Розсердилася Лисичка, навіть не подякувала за гостину. Вона, бачите, думала, що на цілий тиждень наїсться, а тут прийшлося додому йти, облизня спіймавши. Відтоді й зареклася Лисичка з журавлями приязнь водити.

Іван Франко

* Хто головні герої казки?

* Прочитай діалог.

** Склади план і перекажи казку.

*** Склади розповідь з виділеними словами та словом *Котигорошко*.

2. Випиши з казки окличні речення. Підкресли звертання.

3. Склади речення за питаннями.

(*Яка?*) (*хто?*) (*що робить?*) (*що?*).

(*У чому?*) (*що роблять?*) (*які?*) (*хто?*).

(*Який?*) (*що?*) (*що робить?*) (*на чому?*) (*чого?*).

(*Який?*) (*хто?*) (*що робить?*) (*на чому?*) (*чого?*).

❖ Підкресли іменники — , прикметники ~~~~~
й дієслова — .

4. Склади речення з поданих слів. Установи зв'язок слів у реченні.

Сонячно, і, вулиці, на, тепло.

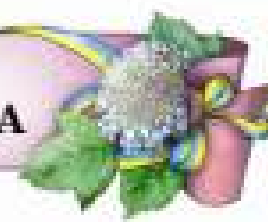
Гріє, лагідно, тепле, землю, сонечко.

Весняна, пора, настає, тепла.

❖ У другому реченні підкресли головні і другорядні члени речення.

ДОСЛІДЖУЮ ТЕКСТ РОДИНА — ЦЕ ВСЯ УКРАЇНА

Текст і його ознаки

1. Прочитай заголовок. Поміркуй, про що буде розповідатися в тексті.

Подарунок для мам

Тарасикова мама — кравчиня. Вона шие для людей одяг. Тарасик знає, що мама любить свою роботу, бо їй подобається дарувати іншим радість.

Відколи в нього народилася сестричка, мама працює вдома. Тарасик розуміє, що мамина праця є дуже кропіткою, і тому намагається не заважати. Він тихенько сідає біля мамі і спостерігає за тим, як під її руками звичайний відріз тканини перетворюється на нову річ. Іноді за роботою мама наспівує своїх улюблених пісень, яких навчилася від бабці.

Завершивши роботу, мама доручає Тарасикові позбирати в мішечок клаптики тканини, яким, на думку хлопчика, годі вже знайти якесь застосування. Як же він здивувався, коли на день народження отримав у подарунок наплечник (рюкзак) з безліччю кишеньок, пошитий із різнокольорових клаптиків грубої тканини. Він одразу ж упізнав мамину роботу.

Дякуючи мамі, хлопчик почув у відповідь такі слова:

— Аби подарувати комусь радість, не завжди треба шукати щось велике і коштовне. Іноді варто уважно придивитися до потреб ближнього. І ще, — додала мама, — у цьому дуже допомагають усілякі дрібнички, адже найменша річ, зігріта любов'ю і працею, завжди перетворюється у справжнє диво.

Останні слова змусили Тарасика замислитися. Річ у тому, що наближалось Свято матері. Він дуже відповідально поставився до цієї події і заздалегідь почав відкладати гроші на подарунок для мами. У нього залишалося ще досить багато часу, щоб здивувати її справді великим і дорогим подарунком. Проте тепер хлопчик був змушений переглянути свій намір.

«Що любить мама? — розмірковував він дорогою до школи. — Квіти? Так. Я можу придбати для неї чудовий весняний букет, але це буде не те. Як казала мама? Любов і праця — ось що насправді робить подарунок великим і дорогим. Але що мені зробити?»

Це не давало йому спокою, бо на математиці він був неуважним. Тому Тетяна Григорівна попросила його залишитися після уроків.

— Що з тобою відбувається? — запитала вчителька. Усі діти дуже любили Тетяну Григорівну за чуйність і добре серце, тому Тарасик легко поділився з нею своїми проблемами. Вислухавши його, вчителька пообіцяла допомогти.

— Але зараз ти повинен допомогти мені, — мовила вона і заходилася пересаджувати великий кущ кімнатної фіалки з маленького вазона у значно більший.

Учителька пояснила, що з одного куща утворилося багато нових кущиків, яким стало затісно у маленькому вазоні. Вона обережно виїняла із землі фіалкового куща, і хлопчик побачив, що той справді складається з кількох менших, які змагалися за місце у маленькому вазоні.

Тарасик старанно повідділяв один від одного молоденькі кущики, а Тетяна Григорівна посадила їх у великий широкий вазон, залишивши один саджанець на підвіконні. Помінявши землю в маленькому вазоні, вчителька помістила у нього останній кущик фіалки і з усмішкою простягнула його хлопчикові.

— Ось і подарунок для твоєї мами, — сказала Тетяна Григорівна. — Якщо будеш з любов'ю його доглядати, він обов'язково розквітне до Дня матері.

...Минав час. За вікном буяла весна. П'янкі пахощі перших квітів зливалися зі свіжим подихом дерев і трав. А на шкільному підвіконні зеленіло молоденьке листячко фіалкового куща. Тарасик старанно підливав його свіжою водою, ховав від яскравого сонячного проміння, беріг від протягів. Щодня він з надією заглядав до своєї квітки, сподіваючись побачити хоча б одного пуп'янка.

Ніби у відповідь на всі його старання на початку травня кущик рясно вкрився маленькими фіолетовими бульбашками на короткому стебельці. З кожним днем, лускаючи від сонячного тепла, все більше бульбашок перетворювалося на чудові квіти.

Тарасик ніколи не забуде тієї миті, коли, вітаючи маму зі святом, він простягнув їй свій подарунок. У маминих очах побачив вдячність, захоплення і подив.

— Я виростив його сам, — мовив хлопчик тремтячим від хвилювання голосом. — З любов'ю...

За Оленою Мацьків

* Чим займалася Тарасикова мама?

* Як Тарасик готував подарунок для неї? Прочитай.

** Склади план і перекажи текст.

*** Дискусія. Який подарунок кращий?

Текст — це завершене висловлювання в усній або письмовій формі. Текст складається з трьох частин: зачину (вступу), основної частини і кінцівки (висновку).

2. Знайди в тексті зачин, основну частину і кінцівку.

❖ Спиши кінцівку тексту.

3. Поділи текст на речення. Добери заголовок.

На небі усміхнулося веселе сонечко дзвінко заспівали пташки пробудилися звірі і комашки вилетіли із зимового притулку сонні джмелі ліс одягнувся в зелене вбрання усе наповнилося радісним гомоном.

❖ Запиши утворений текст.

4. Розмісти й запиши абзаци так, щоб вийшов текст.

Мудра кицька

Засмутилась вона, але ненадовго... Скоро кицька зміркувала, що їй робити. Вона почала вмочати лапку в молоко й обсмоктувати її. Умочить лапку, обсмокче з неї молоко й знов умокає.

Так і застали її над кухликом, коли вона добувала з нього молоко.

На столі стояв кухлик з молоком. Кицька його побачила, і схотілось їй молочка. Спочила на стіл — та до кухлика. Аж тут лихо: голова в кухлик не влазить. Так гарно молоко пахне, а язиком до нього кицька не сягне.

За Борисом Грінченком

❖ Підкресли кінцівку тексту.

Текст-розповідь

1. Прочитай заголовок, розглянь малюнок. Поміркуй, про що буде розповідатися в тексті.

Васильків портрет

У Василька тато — художник.

Якось, коли вони сиділи на кухні за вечерею, він сказав:

— Треба написати Васильків портрет. Якраз до виставки встигну.

— Давно пора, — обізва-лася мама. — Бо виросте хлопець, а ми й не матимемо його дитячого портрета.

Так усе й почалося.

Тепер Василько не йшов зранку в дитсадок. Батько брав його із собою в майстерню.

Спершу Василькові було там дуже цікаво. У майстерні повно-повнісінько картин, поставлених одна біля одної. Он — бузок. Наче справжній, тільки запаху не чути. Он — яблука на столі: так і хочеться простягти руку й узяти одне. Червонобокі, соковиті, налиті сонцем, виблискують, ніби посміхаються. Он — вулиця під дощем. Начеб її у вікно побачив. А ось мама дивиться на нього з полотна. Ніби зараз скаже: «Васильку, я так мрію, що ти будеш слухняним хлопчиком...».

Але коли батько почав малювати, Василькові вже тут зовсім не подобалося. Сиди, дивися у вікно, навіть не поворухнися.

Суцільна мука! Краще вже в садок ходити.

— А як же ти думав, — казав батько, — позувати — це теж дуже складна робота.

Василько зітхав і мовчав. Чекав, коли тато нарешті відкладе пензель і промовчить.

— Перерва.

Шкода, що ті перерви робилися рідко і були дуже короткі. Не встигне він подивитись альбом із цікавими малюнками, як тато вже наказує:

— До роботи, до роботи.

Василько знову сідав біля вікна, а тато ставав біля мольберта і весело насвистував або робив йому зауваження:

— Не рухай плечима. Не опускай так низько голову.

«Кажуть, що дитинство — найкраща пора, — думав Василько. — Яка там найкраща, коли тебе так мучать. От як виросту — ніколи не буду художником».

— Тату, мені вже набридло. Скільки можна терпіти? Вже немає сил. Краще пішли б до фотографа! У нього клац — і готово.

— Фотографія — це зовсім інше.

— Я хочу їсти, — просить Василько. Знає, що тепер уже тато перерве роботу.

За Михайлом Слабошпицьким

- Чому Василько прийшов до тата в майстерню?
- Знайди й прочитай, що він там побачив.

2. З деформованих речень склади й запиши зв'язний текст.

вербу. люди Ще давнину в шанували сиву
Вербна Є християнське навіть свято — неділя.
можна людям, Здавна де воду. верба вказувала знайти
там, й верби. копають Тому де колодязі ростуть

3. За початком абзаців склади й запиши текст. Добери заголовок.

Іде по землі ...

Усе навколо ...

Кругом співають ...

Скоро ...

Текст-опис

1. Прочитай продовження оповідання.

Васильків портрет

Отак вони й працювали аж до того дня, коли портрет було закінчено.

Глянув Василько на себе й одразу ж упізнав: це справді він. І як це в тата виходить?

— Недарма терпів? — запитав, усміхаючись, тато.

На полотні він виглядав у вікно, начеб бачив там щось дуже цікаве. Аж рота розкрив. Потім була татова виставка. На стінах величезного залу повісили його картини. Прийшло багато людей. Вони тисли татові руку.

— А нашого тата всі знають, — здивовано сказав мамі Василько.

— Бо наш тато — відомий художник.

— Я думав, знають лише космонавтів або артистів...

— Знають, сину, всіх людей, які добре роблять свою справу.

Василько ходив з людьми поміж картинами.

— Який гарний хлопчик! — почув чийсь голос біля свого портрета. — А, це син художника, тут підписано...

Біля портрета стояла жінка з таким хлопчиком, як Василько.

— Бачиш, — казала йому жінка, — який він уважний, цей син художника, і, мабуть, дуже-дуже слухняний.

Василькові чомусь стало соромно. І він одступив убік.

Василько добре знає, що він і неухажний, і неслухняний. Он як часто мама на нього сердиться через це.

Додому вони поверталися втрюх.

— Сподобалося тобі, сину, на татовій виставці? — запитала мама.

— Сподобалося, — сказав тихо.

— А що найбільше сподобалося?

— Все найбільше сподобалося.

А потім заглянув мамі в очі й сказав:

— Я буду дуже уважним і слухняним...

Мама здивовано подивилась на нього. А він додав:

— Таким, як там... на портреті. От побачиш!

За Михайлом Слабошпицьким

• Що здивувало Василька на татовій виставці?

• Про які професії згадується в оповіданні?

Прочитай.

КОСМОНАВТ

2. Знайди в тексті на с. 125 опис яблук і спиши.

3. Прочитай та визнач, який це тип тексту.
Добери заголовок.

Лелека є одним із народних символів України.

У цього птаха білосніжне оперення, тільки кінці крил чорні, тому й називають

його чорногузом. Дзьоб і ноги в нього червонясті й довгі. У пернатого тонка та гнучка шия.

Уважають лелеку оберегом родинного затишку, злагоди й добробуту.

❖ Добери синоніми до слова *лелека*. Запиши.

4. Опиши ластівку, використавши слова з довідки.

Довідка. Маленький птах; темно-синє та біле пір'я; гострий дзьобик; чорні блискучі очі; роздвоєний хвостик.

❖ Підкресли в тексті прикметники та визнач їх рід.

Текст-міркування

1. Прочитай оповідання.

Гойдалка під кленом

Ось наш двір.

Найкраще в ньому — це майданчик під кленом.

А найкраще на майданчику — гойдалка.

Якщо розгойдатися дуже сильно, то можна злітати високо-високо.

Я літаю — а малюки порпаються в піску.

Я літаю — а Марко з'їжджає з гірки.

Я літаю — а Марків дід садить квіти між тополею і кленом.

Квіти ще не схожі на квіти. Але Марків дід каже, що вони виростуть і зацвітуть у липні. Або навіть раніше, якщо нам пощастить.

— Як називаються ці квіти? — питаю.

— Дельфіній, — каже Марків дід.

Мені подобається їхня назва. Мати дельфіній біля майданчика — це майже як мати справжніх дельфінів.

Я розгойдуюсь іще сильніше — і бачу маму. Вона повертається з роботи.

Я зупиняюся, швидко злізаю з гойдалки. Біжу.

— Стій! Ніно, спинися! — раптом кричить мама і застигає на місці.

— Що ти накоїла?! — супить брови Марків дід.

— Дивися під ноги! — біжить до мене Марко.

Я дивлюся під ноги, а там — розтоптані квіти. Не знаю, як це сталося. Сльози печуть в очах.

— Я ж не хотіла! — тікаю від усіх.

Якби ж я дивилася під ноги! Тоді дельфіни були б цілі.

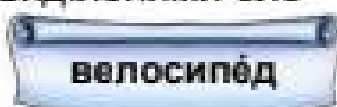
Галина Ткачук

• Що робив дідусь у дворі?

• Чому засмутилася дівчинка? Прочитай.

2. Склади та запиши розповідь із виділеними словами й словом *велосипед*.

3. Прочитай текст.

Дуб

Чому дуб вважають символом сили?

По-перше, матері своїм синам на сорочці вишивали листя дуба, щоб сини були міцними. По-друге, люди спали на дубових меблях, які, за повір'ям, додавали під час сну здоров'я. По-третє, вінком із дубового листя нагороджували героїв за подвиги.

Тому дуб вважають символом сили. Це дерево прославляють і шанують у народі.

➤ Досліди, який це тип тексту — розповідь, опис чи міркування. Перевір свій висновок за правилом.

Текст-міркування містить: **твердження** (думку, яку потрібно довести); **доказ** (доведення); **висновок** (оцінку, враження тощо).

❖ Знайди в прочитаному тексті «Дуб» згадані в правилі його частини.

4. Прочитай пізнавальний текст про калину, поданий у вигляді інфографіки (див. форзац).

❖ Що нового ти дізнався / дізналася про калину? Склади текст-міркування за поданим заголовком і початком.

Калина

Чому калина є національним символом України?

Текст-міркування

1. Прочитай продовження оповідання.

Гойдалка під кленом

Увечері я крадуся в кімнату батьків. Мама вже спить, а тато, глянувши на мене, міцно пригортає.

— Тепер у нас не буде дельфінів, — бурмочу.

— Хтозна, — відповідає тато. — Може, й будуть.

Наступного ранку ми з татом ідемо на великий ринок.

Тут продають овочі, фрукти і — квіти. Ми обходимо всі ряди, але дельфінів ніде немає.

Дорогою додому бачимо квіткову крамницю.
Тут є троянди, тюльпани, різні вазони, кактуси.

- У вас є дельфіни? — питаю у продавця.
- Дельфіни? — не розуміє він.
- Дельфіній! — сміється тато.
- А, дельфіній! Ось!

Ми з татом ніколи не садили квітів. Але все робимо так, як казав нам продавець.

Одна, дві, три, чотири нові рослини з'являються на клумбі між тополею і кленом.

Мама бачить нас із вікна й гукає:

— Що ви там робите?

— Заводимо дельфінів! — кричу.

Тоді мама виходить і береться мені допомагати. А тато майструє навколо клумби дерев'яний парканчик.

Гойдалка під кленом широка. Ми з Марком поміщаємося на ній удвох.

Ми літаємо — а з вікна на нас дивиться Марків дід і махає рукою.

Ми літаємо — а за парканчиком ростуть квіти.

Ми літаємо — а попереду ціле літо, і понад хмарами стрибають сині й блакитні дельфіни.

Галина Ткачук

- Чому продавець не зрозумів дівчинку?
- Хто садив квіти на клумбі? Прочитай.

2. Напиши текст-міркування на тему «Чому я люблю квіти?».

3. Прочитай пізнавальний текст, поданий у вигляді інфографіки.

Символіка квітів українського віночка

- Яку інформацію про символіку квітів українського віночка ти знав / знала?
- Що нового дізнався / дізналася? Запиши кілька фактів.
- Що тобі відомо про символіку кольорів стрічок українського віночка?

Щоб дізнатися більше про символіку кольорів стрічок, знайди інформацію в бібліотеці або перейди за покликанням на сайт

<https://is.gd/8dUfFF> чи скористайся QR-кодом.

- Що нового ти довідався / довідалася?

Оформ записи у вигляді інфографіки.

Художній і науково-популярний текст

1. Прочитай заголовок. Поміркуй, про що буде розповідатися в тексті.

Бабусина прем'єра

Маленькому Грицикові неабияк пощастило: у нього бабуся Маруся не така, як в інших дітей. Вона у Грицика — травесті. Слово вам навряд чи знайоме. А тим часом, травесті — це артистка, що в дитячому театрі виконує ролі хлопчиків.

Вона може грати й Івасика-Телесика, і Котигорошка, і Вінні-Пуха. А одного разу навіть була в ролі Карлсона, що живе на даху, і літала...

Якось уранці, коли Грицик без зайвих нагадувань умивсь, одягся й сів снідати, бабуся, вдоволено позираючи на нього, сказала:

— Післязавтра у нас — прем'єра. Ми закінчили роботу над спектаклем про трьох поросят. Отож я буду рада, Грицику, бачити тебе разом із татком і мамою між наших гостей...

До театру Грицик з'явився як нова копійка. Йому старанно причесали непокірного чубчика, надягли білосніжну сорочечку, а під комірцем пристебнули блакитного зі срібними блискітками

метелика. В руках хлопчик тримав букетик духмяних квітів гіацинтів, які збирався піднести бабусі після спектаклю.

За Анатолієм Григоруком

- Куди запросила бабуся свою родину?
- Знайди й прочитай, який вигляд мав Гриць, коли йшов до театру.

2. Прочитай текст. Добери заголовок.

Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької розташований у центрі Львова на проспекті Свободи. Відкрився театр 4 жовтня 1900 року. Названий на честь знаменитої

української оперної співачки Соломії Крушельницької у 2000 році. У 2009 році Львівський національний академічний театр опери та балету став членом Міжнародної асоціації «Опера Європи». Тут проводиться Міжнародний фестиваль оперного мистецтва імені Соломії Крушельницької.

Зараз у репертуарі театру 22 опери, 3 оперети та близько 20 балетів.

❖ Порівняй два тексти. Визнач, який із них художній, а який науково-популярний. Спиши перше речення другого тексту про театр.

Перейди за покликанням на сайт

<https://is.gd/A3b5r4> і більше дізнайся про театр.

- Людей яких професій ти бачив / бачила на відео? За потреби звернися до «Словника театральних термінів».

Письмо для себе

Чи хотів би / хотіла б ти працювати в театрі?

Художній текст

1. Прочитай продовження оповідання.

Бабусина прем'єра

І ось почалася вистава. Вона була дуже напружена. Ікластий голодний вовчисько з величезним ножакою за поясом весь час намагався упіймати і з'їсти трьох поросят.

Інколи вовк збігав по містку аж у партер і слізно благав глядачів підказати, де поросята прицаїлися. Але діти галасливо спроваджували його зовсім в інший бік. Нарешті йому пощастило напасти на слід одного з поросят — і Грицик зразу весь напрувся, як струна, бо впізнав у тому поросяті свою бабусю Марусю. Рятуючись від сіроманця, бабуся перебігла сцену, скочила на місток і опинилася в залі. А вовк, хижо вишкірившись, гнався за нею і вже ось-ось мав схопити за шлейку штанців.

У залі зчинився дикий гвалт.

— Тікай! Швидше! — тисячоголосо гукали діти. — Сюди! До нас! Ми тебе сховаємо!..

У Грицика похололо в душі. Ще мить — і його дорога, рідненька бабуся Маруся опиниться у вовчих лаписьках.

Не тямлячись, Грицик скочив з крісла, метнувся в прохід, перегородив вовкові дорогу й на весь театр вигукнув:

— Не руш! Ти поганий. Не підходь до моєї бабусі!..

Він махав на сіроманця маленьким букетиком гіацинтів, і, здавалося, не було в цю мить жодної сили, що зрушила б його з місця.

З несподіванки вовк отетеріло залупав очима. Потім окрутився і, підібгавши хвіст, чкурнув на сцену. А всі глядачі в залі підхопилися зі своїх місць і за мужність, за те, що Грицик не побоявся вовчих лап і зубів, так гучно зааплодували йому, що, здавалося, зірвуться й упадуть додолу велетенські театральні люстри.

За Анатолієм Григоруком

- Що розтривожило Гриця під час вистави?
- Знайди й прочитай, чому глядачі йому зааплодували.
- Склади план і перекажи оповідання близько до тексту.
- Розглянь театральну афішу на с. 136. Розкажи, що там зображено.

2. Що таке театральна афіша? За потреби звернися до «Словника театральних термінів».

3. Створи афішу до вистави за мотивами казки «Коза-дереза», користуючись схемою.

Перевір свої досягнення за покликанням на сайті <https://is.gd/CaspXe> або QR-кодом.

ПОВТОРЮЮ ВИВЧЕНЕ СКОРО ЛІТО, КАНІКУЛИ...

Повторення вивченого про звуки і букви

1. Прочитай казку-п'єсу.

Казочка-п'єса про бджілку Таню та її друзів

Пасічник біля вулика в масці трудиться. До нього підходять дівчинка й хлопчик.

Дівчинка: Дідусю, добридень!

Дідусь: Й вам доброго дня!

Хлопчик: Над чим ви сьогодні мудруєте, га?

Дідусь: Для малих трудівників я готую дім новий.

Хлопчик: У чому ж, діду, тут секрет?

Дідусь: Буде скоро, дітки, мед!

До нового вулика прилітає бджілка Таня, обдивляється й мовить до інших бджілок

Бджілка Таня: Ой який чудесний дім! Поселімось, друзі, в нім.

Діти коментують те, що бачать.

Дівчинка: Бджілка швидко залітає, щось в горщечок наливає.

Хлопчик: А за нею дружно інші носять, носять без упину запаху речовину.

Дівчинка: Де ж вони її беруть? Як вони її зовуть?

Представляють бджілку.

Діти: Це — маленька бджілка Таня.

Бджілка кланяється.

Завжди вмита, чепурна, до роботи беручка.

Змалку мамі помагала — і хороша бджілка стала.

Бджілка: Час не гаю я дарма. З ранечку і до темна з квітів я нектар беру і у вулик свій несу.

З нього бджілки роблять мед.

Отакий він, наш секрет.

Трошки меду — для малят, наших діток-бджоленят.

Лишимо й на зиму, щоб всі бджілки їли.

І дідусю для малят — дівчаточок і хлоп'ят, щоб си́лу мали, мі́цними зростали.

Діти: Ой спасибі, бджілко мила, за розмову і за діло.

Квіти ми не будем рвати, їх ми будем доглядати.

Дідусь підходить.

Дідусь: Квіти — це краса чарівна, це нектар, пилок безцінний.

Бджілки нам, крім меду, ще дають, як треба, і прополіс лікувальний, й віск добротний, натуральний.

Дає мисочку.

Ось і мед від бджілок вам і подяка за турботу.

Діти, скуштувавши:

Діти: Ой спасибі, ну й смачний!

Разом діти і бджілки: Добре в світі як усім!

Дідусь: От і казочці кінець. А хто слухав — молодець.

Діти разом: Вам казочка, а нам — меду вазочка.

Галина Римар

• Назви персонажів казки-п'єси.

• Знайди й прочитай, чим займається бджілка цілий день.

2. Підготуйтеся до інсценізації твору:

- визначте ролі;
- навчіться виразно читати;
- виготовте костюми.

3. Випиши з казки-п'єси слова, які відповідають звуковим моделям.

4. Випиши з казки-п'єси десять слів, у яких звуків більше, ніж букв, та десять слів, у яких букв більше, ніж звуків.

- ❖ Постав наголос.
- ❖ Підкресли двоскладові слова синім олівцем, трискладові — зеленим.

5. Випиши з казки-п'єси п'ять іменників, п'ять прикметників, п'ять дієслів, поділяючи їх для переносу.

- ❖ Підкресли букви, які позначають дзвінкі приголосні звуки, синім олівцем, а глухі — зеленим.
- ❖ Підкресли слова з наголошеним другим складом.

6. Випиши з казки-п'єси слово з апострофом, зроби його звуко-буквений аналіз.

- ❖ Придумай і запиши ще п'ять слів з апострофом.
- ❖ Підкресли в цих словах букви, які позначають тверді приголосні звуки, синім олівцем, а м'які та пом'якшені — зеленим.

7. Запиши слова — назви місяців року, у яких є буква **ь**. Надпиши в них кількість звуків і букв.

- ❖ Підкресли літери, які позначають м'які приголосні звуки.
- ❖ Обведи букви, які вказують на м'якість попереднього приголосного.

8. Придумай і запиши по три слова, у яких м'якість передається буквами **ь, і, я, ю, є**.

9. Користуючись алфавітом, відгадай слово і запиши.

Перша буква стоїть в алфавіті після Ж; друга — між М і О; третя — перед Б; четверта — після М; п'ята — перед О; шоста — після Ю.

- ❖ Запиши звукову модель цього слова.

Повторення вивченого про слово

1. Прочитай текст. Поміркуй, про що в ньому буде розповідатися.

Найвеселіший місяць

Найвеселіший місяць — травень.

Прислухайтесь до пташиного хору в лісах, парках, садках. На різні голоси славлять весну дрозди, коноплянки, вівчарики, щиглики та інше голосисте птаство. А он здалеку озвалася іволга. Десь гучно закувала зозуля.

Та найгучніший голос у соловейка. Серед свіжого листя кущів затаївся цей невтомний співак, і чути його чистий голос далеко-далеко...

Навіть он в озері завзято змагаються в своїх співах жаби.

Буйно піднімаються хліба, трави, а над ними, мов чорні стріли, шугають ластівки. Здається, що вони ніколи й не відпочивають.

А ось при дорозі сховалася в траві кульбабка. Голівка її в біленькій прозорій шапочці. Зірвеш обережно цю шапочку, подмеш на неї — і поніс вітерець малесенькі пухнасті парашутики. А під кожним парашутиком насіннячко висить. Там, де сяде парашутик, — нова кульбабка виросте.

Олександр Копиленко

-

4. Спийши вірш. Виділені слова проаналізуй за будовою.

Лісова колиска

Стежка, озеро, стіжок —
Все у падолисті,
І в гніздечку для пташок
Задрімав сухий листок,
Наче у колиці.

Вадим Скомаровський

❖ Добери й запиши до виділених слів по два спільнокореневих слова.

❖ До підкресленого слова підбери перевірне. Постав наголос.

5. Запиши слова з префіксом **з-** або **с-**.

..планувати, ..шити, ..мішати, ..худнути,
..цідити, ..комбінувати, ..фотографувати, ..в'язати,
..темніти, ..мужніти.

❖ Перевір, чи правильно ти написав / написала слова з префіксами.

6. Спийши слова, розкриваючи дужки.

(Без)білетний, (за)йти, (під)водний, (з)книжки,
(у)морі, (під)горою, (без)кордонів, (у)війти,
(з)найти, (за)столом.

❖ Проаналізуй за будовою чотирискладове слово.

7. Встав пропущені букви і запиши слова за алфавітом.

Д..путат, хв..лина, в..лос..пед, оч..рет,
д..ректор, сант..метр, с..кунда, д..циметр,
пш..ниця, во..зал, пр..зидент, ап..льсин, кол..ктив,
п..ріг, ас..альт, кор..дор, абр..кос, кр..ниця,
ап..тит.

❖ Підкресли двоскладові слова.

Повторення вивченого про іменник

1. Прочитай виразно вірш.

Найрідніша

Хто розкаже мені казку?
Хто щедріший всіх на ласку?
Ти, мамусю, наймиліша,
в цілм світі — найрідніша!
Хто нас ніжить і голубить,
пестить, гладить ніжно й люблю,
пригортає до серденька?
Ти, моя найкраща ненько!

Любов Голота

- Чому мама найрідніша?
- Що ти розповіси про свою маму?

Роль	Аудиторія	Формат	Тема
дитина	мама	листівка	вітання зі святом

2. Випиши з вірша три іменники. Проаналізуй їх за схемою (див. форзац).

3. Випиши в три колонки слова: у першу — які вживаються тільки в однині, у другу — тільки в множині, а в третю — які змінюються за числами.

Молоко, озеро, мудрість, шахи, дуб, Венера, цимбали, папір, Карпати, верба, любов, канікули, смартфон, ножиці, ворота, планета.

❖ Якщо правильно виконаєш завдання, то з виділених літер складеш нові слова. Запиши. Поясни їх правопис.

- ❖ Підкресли власні назви синім олівцем, а загальні — зеленим.
- ❖ Обведи слова, у яких всі приголосні дзвінки.

4. Запиши по три власні і загальні іменники на букву **Л**.

5. Прочитай. Як називають такі вірші? Чому вони мають таку назву?

Сміхота

Кішка вивела курчат,
Квочка має кошенят.
Песик їсть пахуче сіно,
Гавка коник на людину.
Щука під кущем живе,
Заєць річкою пливе.
Дощик грає на сопілці,
Хлопчик має шубку білці.

Груша йде до магазину,
Таня впала у корзину.
По дорозі цап повзе,
Капустину жук гризе.
Вуж літає угорі,
Шпак ночує у норі.
Доки я хвоста чесав,
То кіт вірша написав.

Ігор Січовик

- ❖ Які слова «заблукали»? Постав їх на місце. Запиши відновлений вірш.
- ❖ Визнач та надпиши рід і число іменників.
- ❖ Підкресли червоним олівцем іменники — назви істот, а синім — назви неістот.
- ❖ Випиши іменник в орудному відмінку. Запиши його звукову модель.
- ❖ Спробуй скласти небилицю.

6. Знайди «зайве» слово в кожному рядку. Поясни, чому ти так думаєш.

Учителька, стиліст, велосипедист, бухгалтер, архітектор, дизайнерка, тележурналістка.

Жовтень, січень, зима, квітень, липень.

Іменник, числівник, прикметник, корінь, дієслово.

- ❖ Випиши «зайві» слова й добери до них слова за змістом.
- ❖ Визнач і надпиши рід іменників.
- ❖ Пофантазуй. Які професії будуть у майбутньому?

Повторення вивченого про прикметник

1. Прочитай заголовок. Поміркуй, про що буде розповідатися в тексті.

Вишиванка (уривок)

У багатьох українських родинах вишиванка передається від покоління до покоління. І в тебе, можливо, є сорочка, яку ти успадкувала від мами, а твоя мама — від своєї мами, твоєї бабці, а бабця — від своєї мами... Якщо ж такої родинної історії в тебе нема, її можеш започаткувати ти!

Вишиванка, що є родинною реліквією, зазвичай вишита вручну. Важливо знати, хто саме вишивав цю сорочку, бо вона здатна роками зберігати в собі енергетику, яку заклала вишивальниця. Добра енергетика вишиванки буде тобі оберегом.

Традиційна українська вишиванка буває різною. Особливості техніки вишивання залежать від регіону, в якому народилася сорочка. В Україні таких регіонів понад п'ятнадцять. Ось найкolorитніші з автентичних вишиванок.

Гуцульська

Така вишиванка рясно зашита, має геометричний рисунок. А ще в ній обов'язково є помаранчева барва.

Буковинська

Ці сорочки вирізняються квітковими мотивами. Вони теж рясно зашиті. До того ж їх часто вишивають бісером.

Оксана Караванська

- Від чого залежать особливості техніки вишивання?
- Прочитай, який вигляд має гуцульська вишиванка.
- Добери синоніми до виділеного слова.

Перейди за покликанням на сайт <https://is.gd/NU3sek> і подивися мультфільм про вишивку.

- Що нового ти дізнався / дізналася?

Це цікаво

Всесвітній День вишиванки відзначають щороку в третій четвер травня.

Письмо для себе

Чи носять вишиванки у твоїй родині?

2. Випиши з тексту чотири прикметники. Проаналізуй їх за схемою (див. форзац).

3. Прочитай прислів'я-анаграми. Запиши.

До родобі ціникри кастеж натавтоп.
роПожня кабоч читьгу, а внапо вчитьмо.
воНою гороюдо йди, та їроста не вайбуза.

- ❖ Підкресли прикметники-антоніми.
- ❖ Зміст третього прислів'я усно передай у формі оповідання.

4. Запиши вірш із пам'яті.

Нахиляє дуб високий
Серед пишної долини
Віти дужі і високі
До червоної калини.

Борис Грінченко

- ❖ Визнач та надпиши рід, число, відмінок прикметників.
- ❖ Перевір правильність записаного тексту.

Повторення вивченого про числівник

1. Прочитай продовження тексту.

Вишиванка

Бойківська

Найпоширеніші мотиви таких вишиванок — квіткові й рослинні. Вишивка найбільше нагадує природні лінії.

Подільська

Це найяскравіше зашиті сорочки. Вирізняє їх діагональна смужка. Зазвичай їх зашивають вовною, що додає подільській вишиванці об'єму. Ці сорочки важкі, ваги їм додають бісер і пацьорки¹.

Полтавська

Особливість сорочок цього регіону — вишивка білим по білому. Цю виняткову техніку часто підкреслюють мережкою. Такі вишиванки — легкі й повітряні.

Щоб вишиванка мала сучасний вигляд, не завжди варто доповнювати її іншими елементами класичного українського строю — коралями, крайкою², віночком тощо.

Варто мати не лише родинну вишиванку, яку одягаєш переважно на великі свята, а й ще одну — сучасну.

Це дуже модно! Тому це може бути машинна вишивка або ж «вишиваний» принт³.

¹ Пацьорки — намисто, намистини.

² Крайка — жіночий пояс із кольорової пряжі.

³ Принт — зображення, надруковане на тканині.

Вишиванка дуже пасує до джинсів. Це так по-сучасному!

За свідченням давньогрецького історика Геродота, вишивкою був прикрашений ще одяг скіфів (VII–III ст. до н. е.).

Оксана Караванська

- Визнач, який це текст — художній чи науково-популярний.

Прочитай продовження тексту за покликанням на сайті https://is.gd/6V_hUm або QR-кодом.

Перейди за покликанням на сайт <https://is.gd/wEngzN> або скористайся QR-кодом і подивися відео про вишивку.

- Що нового ти дізнався / дізналася про вишивку?

Складіть мапу думок зі словом **вишиванка**.

2. Полічи й запиши, скільки разів у тексті вжито слова **вишиванка, вишивка, бісер** і форми цих слів?

3. Прочитай. Полічи й запиши відповіді.

Посадив татусь Миколин	Білка моркву посадила,
Вісімнадцять квасолин,	Штук сімнадцять там вродило,
Дев'ять виткнулось з землі.	П'ять зайців по три зірвали.
Скільки штук ще не зійшли?	Скільки білочці зосталось?

- ❖ Випиши із загадок числівники. Постав до них питання (усно).
- ❖ Придумай подібне завдання та запропонуй відгадати своїм однокласникам / однокласницям.

4. Спishi, замінюючи числа словами.

- ✓ Пара коней пробігла 12 км. Скільки кілометрів пробіг кожний кінь?
- ✓ 2 батьки, 2 сини та дідусь з онуком зловили по 6 окунів, а всього — 18. Як таке може бути?
- ✓ О 2 годині дня у Львові йшов дощ. Чи буде там сонячна погода через 10 годин?
- ❖ Підкресли числівники, які відповідають на питання **скільки?**.

Повторення вивченого про дієслово

1. Прочитай і відгадай загадку.

Крила птаха не з пір'їн,	Він щодня на своїх крилах
А з паперу і з новин.	Їх розносить по квартирах.

2. Прочитай текст.

Газета

Сьогодні ми поведемо розмову про газети і журнали. Книги, газети і журнали — це ніби книжкова родина. Про роль книги в житті людства відомо давно. «Книги мають здатність бути безсмертними. Вони найдовговічніші плоди людської діяльності», — говорив англійський письменник Самюел Смайлс.

Так, серед усіх джерел інформації книга завжди посідала й посідає чільне місце, але, мабуть, ніколи не перестане людина заглядати в поштову скриньку, щоб із головою зануритися в цікаві новини, дізнатися про останні події, повправлятися в майстерності розгадування кросвордів, ребусів, посміятися над новим анекдотом, хоча сьогодні про новини можна дізнатися, використовуючи інтернет. За швидкість, оперативність донесення інформації газету не дарма порівнюють із птахом.

А звідки так швидко дізнаються про останні новини ті, хто створює газету? Редакції газет мають своїх кореспондентів, які працюють у різних куточках світу. Саме вони уважно стежать за подіями й про найцікавіше негайно повідомляють через супутниковий зв'язок, комп'ютер, радіо й телефон.

Знайте, що газети друкують величезними накладками, у багатьох примірниках. Їх створюють кореспонденти, редактори, друкарі. А також ті, які

виготовляють газетний папір, друкарські машини, друкарську фарбу. Поїзди, машини, літаки розвозять готові видання в різні кінці світу.

Прообразом газети були інформаційні бюлетні, які виходили в Римі за наказом тодішнього правителя Юлія Цезаря. Вони розповідали про різні події з життя міста, уміщували оголошення.

З інтернету

- Яка роль газети в житті людини?
- Хто створює газету?

Прочитай текст за покликанням на сайті <https://cutt.ly/kebvhwBi> або QR-кодом.

- Що цікавого ти дізнався / дізналася про газету?

3. Випиши з тексту п'ять дієслів минулого часу. Утвори від них дієслова теперішнього й майбутнього часу. Запиши.

4. Випиши три дієслова з другого абзацу тексту. Проаналізуй їх за схемою (див. форзац).

5. Спиши вірш.

Гроза пройшла... Зітхнули трави,
Квітки голівки підняли,
І сонце тепле і ласкаве
Спинило погляд на землі.
Літає радість, щастя світить,
Дзвенять пташки в садах рясних,
Сміються знову трави, квіти...
А сльози ще тремтять на них.

Олександр Олесь

- ❖ Надпиши над дієсловами їх час.
- ❖ До виділених слів добери антоніми і синоніми. Запиши.

Відвідай бібліотеку та ознайомся з газетами. Які з них тебе найбільше зацікавили?

Повторення вивченого про речення

1. Прочитай оповідання.

Мудра голка

Марійка любила дивитись, як мама вишиває квіти. Червона нитка до зеленої, до жовтої... Так гарно виходить. Чорнобривці, айстри, волошки, барвінок...

— Мамо, дай мені голку, полотно й ниток. Я теж хочу вишивати, — якось попросила Марійка.

— Ти ще мала, пальчики поколеш.

— От і не мала, от і не поколю! — запевнила дівчинка. — Хіба я не знаю, що не пальчики, а полотно треба колоти?

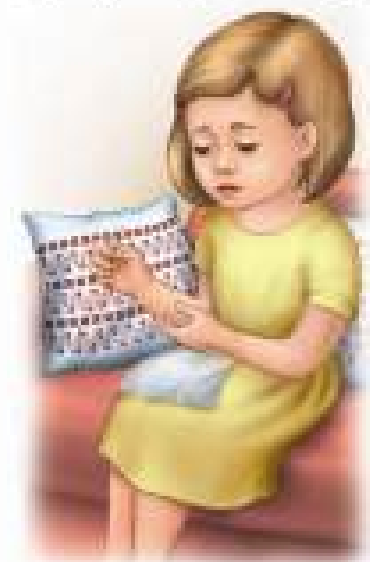
— Ну, добре. — Мама відрізала ножицями шматок білої тканини, дала голку, нитки.

Раз кольнула Марійка, удруге. І тут нитка заплуталася.

Марійка розплутала вузли й подумала: «Мама мудрою голкою вишивала, а мені дала погану. От піде вона до крамниці, візьму її голку й теж гарний рушничок вишию...»

Пішла мати до крамниці. Марійка мерщій за мудру голку, за полотно. Та не встигла й двічі кольнути, як гострий біль пронизав пальчик. На очах виступили сльози.

— Мудра, а така колюча!.. — розсердилася дівчинка на материну голку.

— Чого ти заплакана, Марійко? — повернувшись, запитала мати.

— Рушничок вишивала. Думала, твоя голка мудра, що такі гарні квіти гаптує... А вона колеться.

— Усяка голка проворна, коли вона в мудрих пальцях. Бери-но полотно, та не поспішай, а дивися, як треба...

Надвечір Марійка з матір'ю вишили першу волошку.

— То хто мудрий? — усміхнулася мати. — Голка чи пальчики?

Андрій М'ястківський

- Які квіти вишивала мама? Знайди й прочитай про це в оповіданні.
- Прочитай останнє речення та спробуй дати відповідь.
- Чому оповідання має таку назву?
- Підготуйся до читання діалогу.
- А чи хотів би /хотіла б навчитися вишивати також?

2. Випиши з оповідання Андрія М'ястківського три розповідні речення.

3. Знайди в тексті й прочитай з інтонацією питальні речення. Спиши.

4. Випиши з оповідання спонукальне речення.

❖ Придумай і запиши ще одне спонукальне речення.

5. Перебудуй розповідне речення на спонукальне. Запиши.

Мама допомагає Марійці вишити першу квітку.

❖ Підкресли звертання, поясни розділові знаки.

6. Склади речення за ілюстрацією до оповідання й запиши.

❖ Установи зв'язок слів у реченні за допомогою питань.

❖ Підкресли головні і другорядні члени речення.

Повторення вивченого про текст

1. Прочитай виразно вірш.

А я люблю, коли сміються діти
А я люблю, коли сміються діти,
Коли на личку радість виграє.
А усмішка ясним промінням світить...
І в цьому мудрість виховання є.
Коли любов'ю сповнене сердечко,
Турботою за маму й татуся.
Й за тих, хто поруч, далі й недалечко.
У тому мудрість виховання вся.
Коли дитина змалку розуміє,
Що від любові розпочався світ,
Добро і злобу розрізнити вміє
І має доброту з маленьких літ
В своїй душі і наміри хороші,
А світло серця людям роздає
Від щедрості людської, не за гроші...
От в цьому мудрість виховання є.

Надія Красоткіна

* Що потрібно, щоб сміялися діти?

* У чому полягає мудрість виховання? Прочитай.

** Знайди й прочитай слова, які римуються.

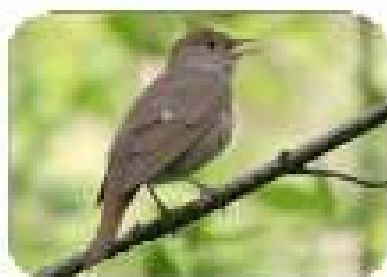
*** Склади й запиши розповідь із виділеними словами.

2. Розмісти й запиши абзаци так, щоб вийшов текст.
Добери заголовок.

Соловейко — найдосконаліший співочий талант пташиного світу. Навіть люди рівняються на нього, тому й кажуть про талановитого співака: «Співає, як соловейко!»

Соловейко — один з українських народних символів весни і таланту.

Він — передвісник справжньої весни. Водиться в лісах та гаях. Пташка тоді починає співати, коли нап'ється води з березового листа. І співає доти, поки не перецвітуть сади і не виведуться маленькі солов'ята.

❖ Усно склади текст-опис соловейка.

3. Знайди в підручнику художній і науково-популярний тексти. Доведи свою думку.
4. Як ти думаєш, що треба зробити, щоб бути щасливим? Напиши твір-міркування.
5. Скажи, у тексті якого типу доцільно використати подані словосполучення.

Комашка сонечко

Невеликий жучок; крильця червоного кольору; усипані чорними цятками; тіло круглої форми; маленька голова; рухливі вусики.

❖ Придумай і запиши текст, використовуючи подані словосполучення.

Уяви себе журналістом / журналісткою. Склади невеличку статтю на тему, яка тобі найбільше подобається.

Культура мовлення

Я ~~горжуся~~ своєю школою.

Я горджуся своєю школою.

Повторення вивченого в третьому класі

1. Прочитай виразно вірш.

Канікули

Червнєве сонечко зійшло,
всміхнулося тихесенько,
повеселішало село,
і річці нашої весело!
Вода лоскоче береги,
а ті сміються квітами.
Мчимо, веселі, у луги —
діждалися канікул ми.

Валентин Струтинський

• Чому радіють діти?

РАФТ

Роль	Аудиторія	Формат	Тема
діти	сонечко	прохання	сонячні дні на канікулах

Складіть мапу думок зі словом *канікули*.

2. Склади й запиши *буриме*.

_____пора,
_____дівора,
_____тепло,
_____принесло.

Розглянь фото за покликанням на сайті
<https://is.gd/XKudxE> або QR-кодом.

Зробіть колаж із фото чи малюнків на тему «Літо».

3. Випиши чотири слова, які подібні за змістом і їх можна назвати одним словом (дібрати спільну назву). Якщо правильно виконаєш завдання, то сума чисел буде дорівнювати числу 11.

2 квітка, 7 слово, 2 корінь, 8 листок, 5 бджола, 4 сорока, 5 префікс, 4 оса, 1 суфікс, 7 буква, 5 речення, 3 закінчення.

❖ Придумай подібне завдання та запропонуй його однокласникам / однокласницям.

Поміркуй! Це правдива чи неправдива інформація?

Сьогодні на уроці третьокласники та третьокласниці дізналися, що...

1. Не можна перебувати під прямими сонячними променями.
 2. З одинадцятої до шістнадцятої години можна засмагати.
 3. Бути на сонці обов'язково в головному уборі.
 4. Нікому не можна відчиняти двері.
 5. Не можна говорити з незнайомцями.
 6. Не можна гратися з електроприладами, газовою плитою та кранами.
 7. Ніколи не можна ходити гуляти без відома дорослих.
 8. Можна гратися на вулиці допізна.
 9. Не можна гратися із сірниками, гострими предметами.
- Як перевірити правдивість інформації?

4. Розташуй слова в алфавітному порядку й запиши їх. Постав наголос.

Горизонт, кишеня, секунда, акваріум, комбайн, хвилина, асфальт, понеділок, велосипед, духмяний, апельсин, вокзал, криниця, пиріг.

❖ Якщо правильно виконав / виконала завдання, то з виділених букв прочитаєш побажання.

Перевір свої досягнення за покликанням на сайті <https://is.gd/uKhB91> або QR-кодом.

Відповіді до завдань за покликанням на сайті <https://is.gd/Ry8Kp> або QR-кодом.

Словник театральних термінів

Артист, артистка — виконавець / виконавиця творів мистецтва (актор / акторка, співак / співачка та ін.).

Афіша — рекламне або довідкове аркушеве видання з інформацією щодо певного культурного заходу (події), у якому вказується число, час і місце його проведення.

Гримёр — майстер, що володіє мистецтвом перетворювати зовнішність актора / акторки за допомогою фарб, наклейок тощо.

Декоратор — художник / художниця, який / яка проєктує та виготовляє декорації.

Диригёнт, диригёнтка — людина, яка керує підготовкою твору до виконання (проводить репетиції) та керує виконанням твору (диригує) оркестром, хором, ансамблем, зокрема оперної чи балетної трупи тощо.

Костюмёр — художник / художниця, що відповідає за створення костюмів для театру, кіно чи телебачення.

Музикант — людина, яка займається музикою професійно.

Ремарка — авторські пояснення в тексті драматичного твору, що містять стислу характеристику обставин дії, зовнішності та поведінки дійових осіб.

Репліка — коротке висловлювання, відповідь або зауваження однієї дійової особи іншій у сценічному діалозі.

Репертуар — сукупність драматичних, оперних, музичних творів, які виконуються протягом певного часу в театрі, на концертах.

Театр — 1) приміщення, будинок, у якому відбуваються вистави; 2) вид мистецтва, що відображає життя в сценічній дії, яку виконують актори перед глядачами.

Навчальне видання

Чабайовська Марія Іванівна
Омельченко Наталія Михайлівна
Синільник Віра Вікторівна

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Підручник для 3 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Головний редактор *Іван Білах*
Науковий редактор *Марія Барна*
Редактор *Ігор Миколів*
Комп'ютерне верстання *Марії Логош*
Художнє оформлення *Мар'яни Дячинської*

Підписано до друку Формат 70х100 1/16.
Умовно-друк. арк. 12,96. Облік.-видавн. арк. 7,60. Наклад прим.

ТзОВ «Видавництво Астон» 46006, м. Тернопіль, вул. Гайова, 8
Свідцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ТР №28 від 09.06.2005 р.
www.aston.le.ua e-mail: tov@aston@gmail.com

МОВНИЙ АНАЛІЗ

Синтаксичний аналіз речення

Зразок письмового аналізу

1 спосіб

Запорізькі козаки завзято боролися з ворогами.

2 спосіб

Козаки (що робили?) боролися;
боролися (хто?) козаки;
козаки (які?) запорізькі;
боролися (як?) завзято;
боролися (з ким?) з ворогами.

3 спосіб

Іменник

План аналізу іменника

1. Аналізоване слово.
2. Питання, на яке воно відповідає.
3. Частина мови.
4. Початкова форма (називний відмінок однини).
5. Назва власна чи загальна.
6. Назва істоти чи неістоти.
7. Рід.
8. Число.
9. Яким членом речення виступає.

Зразок аналізу іменника

Текст

Тече вода з-під явора
Яром на долину.
Пишається над водою
Червона **калина**.

Тарас Шевченко

Зразок письмового аналізу

Калина — (що?) імен., поч. форма — калина, загальна назва, назва неістоти, жін. рід, одн., у реченні — підмет.

Прикметник

План аналізу прикметника

1. Аналізоване слово.
2. Питання, на яке воно відповідає.
3. Частина мови.
4. Початкова форма (називний відмінок, однина, чоловічий рід).
5. З яким іменником зв'язаний.
6. Рід.
7. Число.
8. Яким членом речення виступає.

Зразок аналізу прикметника

Текст

Ми є діти українські,
Хлопці та дівчата,
Рідний край наш — Україна,
Красна та багата.
Присягаєм наш край рідний
Над усе любити,
Рідний народ шанувати
І для нього жити.

Юрій Шкрумеляк

Зразок письмового аналізу

Рідний — (який?) прикметник, поч. форма — (який?) рідний, зв'язаний зі словом **край**, чол. рід, одн., другорядний член речення.

Дієслово

План аналізу дієслова

1. Аналізоване слово.
2. Питання, на яке воно відповідає.
3. Частина мови.
4. Початкова форма (неозначена форма).
5. З яким словом у реченні зв'язане.
6. Час.
7. Рід (у дієсловах минулого часу).
8. Число.
9. Яким членом речення виступає.

Зразок аналізу дієслова

Текст

Сонце **заходить**, гори чорніють,
Пташечка тихне, поле німіє,
Радіють люди, що одпочинуть,
А я дивлюся... і серцем лину
В темний садочок на Україну.

Тарас Шевченко

Зразок письмового аналізу

Заходить — (що робить?) дієслово, поч. ф. — (що робити?) заходити, зв'язане зі словом **сонце**, теп. час, одн., у реченні — присудок.